

Hugo Ferrera Sánchez, Carlos José Gallego García
& Ksenia Vavik

Gjennomgang av fenomenet hvitvasking. Er det rimelig å anta at hvitvasking er bare utbredt i den graden offentlige tall tilsier?

Bacheloroppgave i Bachelor i Økonomi og Administrasjon
Veileder: Morten Kringstad
April 2024

Hugo Ferrera Sánchez, Carlos José Gallego García &
Ksenia Vavik

**Gjennomgang av fenomenet
hvitvasking. Er
det rimelig å anta at hvitvasking er
bare
utbredt i den graden offentlige tall
tilsier?**

Bacheloroppgave i Bachelor i Økonomi og Administrasjon
Veileder: Morten Kringstad
April 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for økonomi
NTNU Handelshøyskolen

Kunnskap for en bedre verden

Gjennomgang av fenomenet hvitvasking. Er det rimelig å anta at hvitvasking er bare utbredt i den graden offentlige tall tilsier?

Hugo Ferrera Sánchez, Carlos José Gallego García & Ksenia Vavik
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Abstract

Purpose - The purpose of this work is to describe the phenomenon of *Money laundering* while providing concrete descriptions of its main varieties and facts related to it.

Design/methodology/approach – This work uses a qualitative approach where highly reliable literature was used to describe a variety of facts around the topic. In addition to this the use of a small sample of qualitative semi structured interviews was introduced to discuss in detail concrete aspects of the topic.

Findings –Money laundering is probably a more extended practice than what the figures indicate. This is a fact supported by the current literature.

Originality/value – This work provides an array of money laundering techniques and exposes the limitations of the nowadays banking system and the available methods of mapping the occurrences of money laundering. In addition to this, the present work exposes the opinions of two experts about related topics.

Keywords – Money laundering, economical criminality

Work type – Academic work. Bachelor's degree thesis.

Sammendrag

Mål - Hensikten med dette arbeidet er å beskrive fenomenet hvitvasking og samtidig gi konkrete beskrivelser av hovedvariantene og fakta relatert til det.

Metode – Dette arbeidet bruker en kvalitativ tilnærming der høy pålitelig litteratur ble brukt for å beskrive en rekke fakta rundt emnet. I tillegg til dette ble bruken av et lite utvalg av kvalitative semistrukturerte intervjuer introdusert for å diskutere i detalj konkrete aspekter ved temaet.

Funn – Hvitvasking er nok mer utbredt enn det offentlige tall har kartlagt per nå. Det er også støttet av litteraturen.

Verdi av arbeidet – Verket oppgir en rekke hvitvaskingsteknikker og avslører begrensningene i dagens banksystem og tilgjengelige metoder for å oppdage hvitvasking. I tillegg til dette presenterer dette arbeidet til eksperter meninger om relaterte emner.

Nøkkelord – Hvitvasking, økonomisk kriminalitet

Type arbeid – Bachelor oppgave.

Forord

Denne bacheloroppgaven markerer avslutningen på et tre årlig bachelorstudium i økonomi og administrasjon ved NTNU Handelshøyskolen i Trondheim.

Vi ønsker å rette en stor takk til våre veileder Morten Kringstad for god veiledning og konstruktive tilbakemeldinger under hele avhandlingen. I tillegg til det vil vi takke og Tor-Erik Olsen for sine kommentarer ved den muntlige framføringen av oppgaven.

Videre ønsker vi å takke dem som stilte opp til intervju i vår studie. Vi setter stor pris på tiden deres.

Innholdet i denne oppgaven står for forfatterens regning.

Innholdsfortegnelse

Abstract	- 1 -
Sammendrag	- 1 -
Forord	- 2 -
Tabelloversikt	- 5 -
Bildetekstliste	- 5 -
Nomenklatur	- 6 -
1. Innledning	- 1 -
1.1 Aktualisering og kontekstualisering	- 2 -
1.2 Problemstilling og avgrensning	- 3 -
1.3 Oppgavenes struktur	- 4 -
2. Teori	- 6 -
2.1 Fra den kriminelle aktiviteten til nyting av utbyttet. Hva er hvitvasking?	- 6 -
2.2 Hvorfor er hvitvasking noe dårlig med tanke på økonomiske makroforhold?	- 8 -
2.3 Hvorfor er det viktig for en økonom – og for en regnskapsfører- å kunne identifisere, forklare og avdekke hvitvasking	- 10 -
2.4 Hvitvaskingskandaler	- 11 -
2.5 Hvitvaskingslovverket	- 14 -
2.5.1 Internasjonale aktører	- 16 -
2.5.1.1 Historie	- 16 -
2.5.1.2 De Forente Nasjoner	- 17 -
2.5.1.3 Financial Action Task Force	- 18 -
2.5.1.4 Europa	- 19 -
2.5.1.4.1 Europarådet	- 20 -
2.5.1.4.2 European Union	- 21 -
2.5.1.5 Andre aktører	- 23 -
2.5.1.6 Den amerikanske tilnærmingen	- 23 -
2.5.2 Den nasjonale tilnærmingen	- 24 -
2.5.2.1 Hvitvaskingsloven av 2018	- 25 -
2.5.2.2 Nasjonale aktører i hvitvaskingsloven	- 27 -
2.6 Aktører involverte i fenomenet	- 28 -
2.6.1 Advokat som bistand i hvitvaskings saker	- 28 -
2.6.2 Bank	- 30 -
2.6.3 Handelsbedrifter	- 31 -
2.6.4 Offshore	- 33 -
2.7 Måter å hvitvaske på	- 35 -
2.7.1 Smurfing	- 35 -

2.7.2	Bruk av bank	36 -
2.7.3	Bank og virksomhet kombinasjon.....	38 -
2.7.4	Skallselskap, kompliserte selskapsstrukturer og offshorebedrifter.....	39 -
2.7.5	Lån og tilbakebetaling av lån som tilsløring.....	42 -
2.8	Regnskapsmanipulering i tilfeller av hvitvasking	43 -
2.9	Måter å detektere hvitvasking på.....	46 -
2.9.1	Nettoformuemetoden	47 -
2.9.2	Kilde og anvendelse av midler.....	48 -
2.9.3	Bankinnskuddsmetoden	48 -
2.9.4	Unit and volume.....	49 -
2.9.5	Utfordringer ved deteksjon, Kryptovaluta og spennende fremtidige muligheter	50 -
3.	Metode: En kvalitativ tilnærming	53 -
3.1.	Valg av metode og forskningsdesign:Semistrukturert kvalitativt forskningsintervju .	53 -
3.2	Forskerrolle og vitenskapligkunnskapssyn.....	54 -
3.3	Design.....	54 -
3.4	Utvalg og kontakt	55 -
3.5	Intervju.....	55 -
3.5.1	Informantenes profil.....	56 -
3.5.2	Kompleksiteten av intervju prosedyren	57 -
3.6	Kvalitet i forskningen	57 -
3.6.1	Reliabilitet- pålitelighet.....	57 -
3.6.2	Validitet - gyldighet	58 -
3.6.3	Generaliserbarhet- overførbarhet	60 -
3.7	Transkribering og analysering	60 -
3.8	Analysemetoden og koding	60 -
3.9	Etiske hensyn.....	61 -
4.	Presentasjon av funn og drøfting.....	63 -
4.1	Relevansen av hvitvaskingsskandaler i betraktning av det reelle omfanget av hvitvasking.....	63 -
4.2	Begrensninger i det nåværende lovverket	64 -
4.3	Relevansen på involvering av faglige aktører	65 -
4.4	Utfordringer måter å hvitvaske på skaper ved deteksjon.....	66 -
4.5	Regnskapsmanipuleringsdeteksjon.....	67 -
4.6	Begrensninger i måter å detektere hvitvasking på.....	67 -
4.7	Data om hva er omfanget av hvitvasking i Norge.	68 -
4.8	Det reelle omfanget av hvitvasking. Gir offentlige tall et troverdig anslag på det reelle omfanget?	70 -

5.Konklusjon	- 71 -
6 Kritikk av oppgaven	- 72 -
6.1 Svakheter ved metoden.....	- 72 -
6.2 Studies begrensing	- 72 -
7. Videre forskning.....	- 73 -
8.Referanser.....	- 75 -
9.Vedlegg	- 89 -
9.1 Vedlegg 1: Intervjuguide	- 89 -
9.1.1Intervjuguide I'	- 89 -
9.1.2Intervjuguide II	- 90 -
9.2 Vedlegg 2: Samtykkeskjema	- 95 -
9.3 Vedlegg 3: SIKT godkjenning.....	- 97 -

Tabelloversikt

Tabell 1: Etterforsket lovbrudd	- 69 -
Tabell 2: Grov hvitvasking i %	- 69 -
Tabell 3: informantenes bakgrunnsinformasjon.....	- 56 -

Bildetekstliste

Figur 1: SIKT Godkjenning I	- 97 -
Figur 2: SIKT Godkjenning II.....	- 98 -
Figur 3: SIKT Godkjenning III	- 99 -

Nomenklatur

Forkortelser:

AMLA	Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism Authority
EFTA	European Free Trade Association
EFE	Enheten for Finansiell Etterretning
EU	European Union
Europarådet	Council of Europa
EØS-Avtalen	Det europeiske økonomiske samarbeidsområde
FATF	Financial Action Task Force
FIU	Financial Intelligence Units
FN	De Forente Nasjoner
FSRBs	FATF-Style Regional Bodies
IMF	International Monetary Fund
MONEYVAL	Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism
NTAES	Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningscenter
OECD	The Organization for Economic Cooperation and Development
USA	The United States of America
SIKT	Kunnskapssektorens tjenesteleverandør

Økokrim

Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet

1. Innledning

Det er noe med det som er ulovlige, det som er forbudt, og med folk som begår slike handlinger og går ustraffet som vekker oppmerksomhet hos den enkelte. Det har vært en del verk som studerte den såkalte «beundringen av det kriminelle» (Duncan, 1991). Denne beundringen er ikke lik den vi føler over en helt, for eksempel, der man har en tendens til å etterligne heltens sine handlinger. Den type er mer en kognitiv eller følelsesmessig nysgjerrighet for fakta som har ført til at en helt vanlig menneske har blitt i stand til å bryte loven, og for hvilke evner har gjort man i stand til å utnytte systemet og går ustraffet. Med andre ord, det er ikke slik at vi heier den kriminelle, men at man får lyst til å lære mer om hva skal til for at vårt system feiler, og hva skal til for at et vanlig menneske klarer å bryte håndbak med myndighetene og gå av med seieren, til tross for at vi har forakt for gjerningspersonen. Underholdningstilbud er et bevis på akkurat det: det er en uendelig mengde film og serier som handler om kriminelle organisasjoner, folk som begår kriminelle handlinger og trives, og som fremstilles som hovedpersoner i den filmen eller serien. Enkelte er nok tiltrukket å bruke sin fantasi og forestille seg selv i stedet av hovedpersonen i den type filmen, og føle seg begeistret over tanken om hva burde man ha gjort i samme situasjonen. Det er vel en del av morbiditeten på en del av den menneskelige bevissthet.

Det er en del psykologiske teorier om det. Slik som Martha Grace Duncan diskuterer i sitt verk, er denne beundringen av det kriminelle psykoanalytisk sett ikke overraskende: loven representerer foreldrene på et ubevisst nivå. Loven er den som utøver myndighet over borgeren, mens forelderen, er den som utøver myndighet over barnet. Loven fungerer dermed som et oppbevaringssted for sterke følelser fra tidlig barndom, der det foregår komplekse følelser av kjærlighet og hat, eller ambivalens, og alt dette blir kanalisert ved fantasien (Duncan, 1991). Tydeligvis er det ikke knapphet på psykologiske teorier og forklaringer på dette.

Vi alle er klar over at det som er lovforbudt kriminellhandling er slik fordi begåelse av den type handling påfører samfunnet for øvrig skader og lidelse på en eller annen måte. Til tross for det er kriminologien, historien om store kriminelle organisasjoner og andre relaterte lærer en av de mest interessante emner man kan lese om, for mange. Det har en pragmatisk effekt: dess mer en ærlige subjekt lærer om kriminelle aktører som trivdes, dess bedre egnet til å beskytte seg selv mot den type aktør blir man. I tillegg til det gir den læreren gode verktøy for både beslutningstakere, lovgivere og tilsynsmyndigheter for øvrig, slik at de er i stand til å beskytte kollektiviteten mot de skadelige effekter slik handlinger har over resten av samfunnet.

Forfatterne av dette verket er ikke fri for den genuine nysgjerrigheten, og har valgt å undersøke litt videre på et tema som er både dagsaktuelt og bekymringsfull, gitte sine implikasjoner både på samfunns- og makroøkonomisk nivå. En kort redegjørelse av hvorfor temaet er svært dagsrelevant følger.

1.1 Aktualisering og kontekstualisering

3.april 2016 ble det publisert 149 dokumenter som stammet fra en lekkasje, det var bevis på at midler fra ulovlige opprinnelser hadde blitt hvitvasket og reintrodusert i det legale finansielle systemet ved bruk av et advokatfirma i Panama (Orgeret, 2023). Advokatfirmaet skulle ha samarbeidet med verdens største finansinstitusjoner, blant annet Nordea, DNB, Deutsche Bank og HSBC. I tillegg til midlene fra ulovlige aktiviteter, blant annet grov korrupsjon (bestikkelser til offentligheten, m.m), narkohandel eller tyveri, ble det avdekket at det var en del kunder som brukte den institusjonen for å rett og slett skjule sin formue med formålet å unndra beskatning i hjemlandet.

Det ble tydelig at globalisering og den digitale verden gjorde enklere enn noensinne å kunne gjemme store mengder av penger uten å vekke altfor mye oppmerksomhet, og at sekreterie¹ kunne være ivaretatt for dem som hadde nok midler til å kjøpe seg inn i opplegget. Berømte navn fra både privatpersoner og institusjoner ble offentliggjort, noe som pekte på at de mektige og rike hadde verktøy til rådighet for å drive på med forkastelige aktiviteter uten stor sannsynlighet for at sitt omdømme ble påvirket av det.

Pulitzer vinneren Jake Bernstein forteller i sin bok *Secrecy World* (Bernstein, 2017) hvor stor omfanget av kapitalutflukt der formålet er skatteunndragelse. Dette tilfellet, samt mange andre tilfeller som har blitt avslørt i det siste tyder på at det er tydeligvis en pågående aktivitet som ikke blir enkelt detektert, og som går på bekostning av velferdssystem vi alle strever med å bygge for en bedre fremtid.

I tillegg til det er det offentliggjort tilfeller der korrupte regjeringer driver med grovt tyveri av offentlig midler og bruker lignende hvitvaskingsopplegg for å skjule midlene i utlandet (Cooley et al., 2018). I slike tilfeller er det skatteyterens bidrag som går tapt for at noen få kriminelle nyter resultatet av andres arbeid. Økonom Gabriel Zucman estimerer at 8% av den globale BNP er beholdt i offshore skatteparadiser², hvorav 30% tilhører afrikanske

---

¹ Refereres til hemmeligholdelse av opplysninger om kundeforhold noen utenlandske finansinstitusjoner lever av.

² Jurisdiksjoner også kjent som lavskatteland, der hemmeligholdelse av kundeformuesforhold er en vanlig praksis.

utviklingsland (Zucman, 2015; Cooley et al., 2018). Det er enkelt å forestille seg hvor nytte kunne innbyggere i slike land ha av så mye penger, og hvor positivt ville midlene bidra til utvikling av helse, utdanning og samfunnet for øvrig i nasjoner der midlene tilhører.

Alt dette gjør at temaet vi har valgt for vår fremstilling er svært relevant nå for tiden. Som vi kommer til å omtale i det følgende har økonomer, regnskapsfører og revisorer mye å bidra med i deteksjon og hindring av hvitvasking. Deteksjon og hindring av hvitvasking er en av de mektigste mulige midler for å bekjempe all slags kriminalitet.

Vår fremstilling atskiller seg litt fra lignende eksisterende arbeid. Vi har valgt en litt mer praktisk tilnærming der vi setter litt mer trykket på den praktiske siden, eller den tekniske siden av hvitvasking enn lignende oppgaver, som fokuseres litt mer på regelverket, økonomiske implikasjoner eller gjennomgang av rutiner. Det er slikt fordi vi er enige med Teichmann (2020) når han peker på at den nåværende litteraturen om hvitvasking unnlater å understreke hvordan faktisk hvitvasking foregår, og istedenfor det undersøker måter å forhindre den, og diskuterer ansvar til forskjellige institusjoner i bekjempelse av den (Teichmann, 2020, s.692). Dette har også vært en utfordring for oss når det kommer til å finne konkret, spesifikk informasjon om det tekniske når det gjelder hvitvasking. Likevel har det vært både læringsrik og spennende å undersøke litt mer om det.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Det er så klart at emnet som studeres er innmari stor og kompleks. Det gjør at vi må velge konkrete elementer å behandles her, slik at forskningsarbeidet blir rettet mot konkrete spørsmål og fakta. Vi har valgt å drøfte hvorvidt er det sannsynlig at omfanget av hvitvasking er i nærheten av det offentlige tall tilsier. Det gjør at vår hovedproblemstilling er «*Er det rimelig å anta at hvitvasking er bare utbredt i den graden offentlige tall tilsier?*». Alt som kommer i det følgende, er ment til å opplyse lesere om forhold som drøftes for å svare til vårt hovedspørsmål.

Til tross for at vi i det følgende presenterer mye informasjon om hvitvasking som ikke bare gjelder Norge, er problemstillingen, drøftingsdel og innholdet i intervjuarbeidet først og fremst tilpasset den norske realiteten.

1.3 Oppgavenes struktur

Nå har vi introdusert problemstillingen vår, så vi er i stand til å gå litt mer i dybde på problemstillingen, og behandle relevante temaer innenfor vårt forskningsområde. Vi anser det studerte fenomenet som en av stor kompleksitet og der både mange steg, små delprosesser og aktører er involverte. For å kunne komme frem til vår konklusjon i drøftingsdel, så må vi kunne ha redegjort for kompleksiteten av prosessen og synliggjort alle hovedelementer involverte i prosessen. Derfor skal vi bruke en stor del av verket for å kartlegge hovedelementer som er involvert i fenomenet.

Vi skal begynne med å definere selve fenomenet, samt sine økonomiske- og samfunnsmessige implikasjoner. Deretter nevner vi noen av de mest berømte hvitvaskingskandaler i det siste, og vi utfører en omfattende gjennomgang av det eksisterende lovverket om hvitvasking, særlig på norsk nivå, men også på europeisk og internasjonalt nivå.

Oppgaven fortsetter ved å nevne de aktørene som bestandig dukker opp i ethvert stort hvitvaskingsplott, og oppgi rollen de spiller i sin involvering, samt redegjør for hvorfor er sine handlinger nødvendige for ethvert stort hvitvaskingsplott. Deretter skal vi nevne og gi en omfattende forklaring av de vanligste måter å hvitvaske penger fra tvilsom opprinnelse på, samt gi eksempler av reelle caser der den type plott har blitt brukt. Vår fremstilling skal fortsette ved å nevne kort poster i regnskapet som er sårbare når det kommer til manipulasjon av offentlige rapporter for å skjule utførelsen av hvitvasking.

Vi fortsetter oppgaven ved en diskusjon om de forskjellige teknikkene for å detektere/føre bevis på at det foregår hvitvasking. For å gjøre så, skal vi ty særlig til litteratur innenfor kriminologi, særlig fra amerikansk opprinnelse, siden det er der hvor man finner størst mengde litteratur og forskning om temaet.

Avslutningsvis i introduksjonsdel skal vi kort drøfte noen utfordringer ved deteksjon av hvitvasking, særlig når det gjelder utenlandske jurisdiksjoner som fremmer sekrethet i finanssektoren, og det som har å gjøre med der krypto-valuta brukes som den foretrukne pengeenheten i transaksjonene. Det siste temaet er særlig ny innenfor området, så vi skal nevne et fåtall av relative nye publikasjoner innenfor området.

Deretter skal vi forklare den metodiske tilnærmingen vi har brukt i vårt verk, og til slutt skal vi drøfte ved å bruke alt den ovennevnte informasjonen, for å komme frem til en relevant konklusjon, som behandles i eget avsnitt.

Til slutt skal vi snakke litt om begrensninger knyttet med eget verk og interessante punkter som fremtidige oppgaver kan fokuseres på.

2. Teori

2.1 Fra den kriminelle aktiviteten til nyting av utbyttet. Hva er hvitvasking?

Kriminalitet er like gammel som eksistensen av mennesker. En stor andel av menneskeheten har alltid lett etter snarveier for å nå sine mål. Det kan være alt fra formuesøkning eller statusoppnåelse til raske løsninger på sosiale problemer. I gamle dager var sikringen av utbyttet som stammet fra kriminelle aktiviteter relativ enkel: i et gullbasert system var det så enkelt som at gjerningspersonen tok vare på å sikre beholdningen av verdifulle gjenstander, slik at han eller hun kunne kjøpe seg inn i den ønskede livstilen eller innflytelsen som var nødvendig for å oppnå sosiale mål. Det var med andre ord tilstrekkelig med skjuling og beskyttelse av verdifulle gjenstander.

Det anerkjennes vanligvis at utspringet av hvitvasking kan spores tilbake til 1930 tallet, der noen organisasjoner utviklet en kriminell virksomhet om tilvirkningen, smugleri og handel med ulovlige produkter under forbudstiden. I den tiden måtte kriminelle organisasjoner skjule den reelle opprinnelsen av sine midler ved å opprette skjermingsvirksomheter som lot lovlige, akkurat som vaskerier, der begrepet «*money laundering*» stammer fra (Rui, 2012). Likevel, og ved å bruke en mer generell definisjon av begrepet, anser forfatterne av dette verket utspringet av hvitvasking i forbindelse med Piratvirksomheten i Karibia, som fant sted hovedsakelig i 1500-tallet, i likhet med Madinger (2011). Ved en gjennomgang av et eksempel ved å bruke piratvirksomhet, kan vi gjennomgå hovedtrekkene av fenomenet.

Hvitvasking er definert i litteratur som en prosess som består av tre faser: plassering, isolering eller tilsløring og integrering (Høgberg & Stridbeck, 2008). I vår oppfatning av hvitvasking er det klart at mange av sjørøvere som livet og utøvde piratvirksomhet i 1500-tallet drev med en eller annen form av hvitvasking, siden de måtte gjennomgå alle tre faser: for det første måtte pirater plassere de røvede midlene i det legale finanssystemet ved å bytte bort dem med andre goder (f.eks. arbeidskraft for å beskjeftige skippene, krutt og vedlikeholdstjenester på våpenlager og skip, mv.). Denne fasen sikret at de ulovlige midlene kunne utveksles, ble brukt som vekslingsvaluta. For det andre måtte piratene tilsløre overskuddet av sin virksomhet på en måte som fjernet forbindelsen mellom midlene og den kriminelle handlingen, særlig når de skulle pensjonere seg i sitt hjemland i Europa, for å kunne leve et luksuriøst liv, resultat av sine kriminelle aktiviteter. Det kunne nås ved å samarbeide med Amerikanske handelsmenn, som gjorde de stjålne varene om spansk valuta, for å deretter gjøre dem om til engelsk valuta.

Valutaen bruktes de til å kjøpe et utvalg av handelsvarer som ble overført til sjørøvere, for å deretter bli videresolgt, noe som skulle tilsi at midlene hadde en lovlig opprinnelse (Madinger, 2011). Integrasjon ble oppnådd når bukkenerer returnerte hjem med tilsilatende lovlige midler som på papiret stammet fra lovlig handel, og så kunne de bruke disse midlene til å kjøpe varer og tjenester i det globale markedet, som ikke kunne spores tilbake til straffbare handlinger.

Hvitvasking skal defineres i denne studien ved å bruke Det internasjonale pengefondet (IMF) sine begreper og definisjoner (Schott, 2006).

Den definisjonen av hvitvasking som er mest utbredt er ved bruken av *United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances (Vienna Convention)*. Denne definisjonen er tredelt (Schott, 2006, v-3). Derved defineres hvitvasking som:

(1) *«Konverteringen eller overføringen av eiendom, der den som utfør handlingen er klar over at eiendommen stammer fra kriminelle handlinger eller en eller annen form for deltakelse i den type aktivitet, i den hensikt å skjule eller skjule den ulovlige opprinnelsen til eiendommen eller for å hjelpe alle personer som er involvert i begåelsen av en slik lovbrudd eller slike lovbrudd med å unngå de juridiske konsekvensene av hans handlinger.»*

(2) *«Fortielse eller forkledning av den ekte naturen, kilden, plasseringen, disposisjonen, bevegelsen, rettighetene med hensyn til eller eierskap til eiendom, vel vitende om at slik eiendom er avledet fra et lovbrudd eller lovbrudd eller fra en handling av deltakelse i en eller flere slike lovbrudd»*

(3) *«Erverv, besittelse eller bruk av eiendom, vel vitende på mottakstidspunktet at slik eiendom var avledet fra en lovovertrедelse eller lovbrudd... eller fra en handling av deltakelse i slike lovbrudd eller lovbrudd.»*

(United Nations, 1991, i Schott, 2006, v-3).

Ut ifra den gitte definisjonen er det klart at hvitvasking:

- 1) Involverer konvertering eller overføring av midler som stammer fra ulovlig virksomhet, med hensikten til å skjule opprinnelsen (Plassering).
- 2) Involverer en eller annen form for maskering av den ekte kilden og rettshavere av visse midler (Tilsløring).

3) Involverer erverv eller bruksrett til eiendom som er avledet fra lovovertrødelse (Integrering).

2.2 Hvorfor er hvitvasking noe drkelig med tanke på økonomiske makroforhold?

I dette avsnittet skal vi diskutere videre hvorfor er hvitvasking en uønsket hendelse.

Først og fremst, slikt som glimrende diskutert av Schneider (2010) i konklusjonene av sin artikkel: «[...] Derfor må mengden kontanter fra kriminelle aktiviteter hvitvaskes for å ha en «lovlig» fortjeneste, for å gjøre noen investeringer eller forbruk i den juridiske/offisielle verden.» Schneider (2010, s.17). Det faktum har innforstått det første punktet i vår diskusjon, altså at mulighet for å hvitvaske muliggjør nyting av utbytte fra kriminelle aktiviteter, og dermed er den delen av hele realiteten som gjør at det eksisterer økonomiske insentiver i det å utføre ulovlige hendelser (Schneider, 2010; Hendriyetty & Grewal, 2017; Maggetti, 2014). Utføring av hvitvasking muliggjør at tusenvis av forbrytere har insentiver til å drive med aktiviteter som koster samfunnet veldig mye: kriminelle aktiviteter påfører samfunnet store kostnader. For det første forårsaker disse aktiviteter økning av offentlige utgifter (bekjempelse av selve kriminelle aktiviteten, behandling av ofre for narkotika, belastning til fengselsvesenet, mv.). For det andre er en stor andel av kriminaliteten en direkte fare for befolkningen og for selve demokratiske systemet, srlige i land som er utsatt for korrupsjon, narkohandel, menneskehandel, mv. I alt dette er hvitvasking det fenomenet som muliggjør lønnsomheten på slike aktiviteter.

Utover det er det også en del teoretiske diskusjoner i academia som peker på litt mer håndgripelige forhold. I slike artikler estimeres og diskuteres effektene av den svarte økonomien på makronivå. Som Quirk (1996) fremhever, er studiene om makroøkonomiske konsekvenser av den svarte økonomien og økonomisk kriminalitet svært relevante for å anslå effektene av hvitvasking på makronivå. Slike studier er en slags surrogat for manglende data om makroøkonomiske konsekvenser av hvitvasking. Manglende data om hvitvasking skyldes at hvitvasking *per definisjon* er en aktivitet som ikke lar seg detekteres, om vellykket. Det er årsaken til at vi ikke har nøyaktig data om omfanget av fenomenet utover anslag og kjente caser (Quirk, 1996; Reuter, 2007 i Schneider, 2010). For alt dette brukes teoretiske modeller som tar utgangspunktet i den svarte økonomien for å anslå effekten over makroøkonomiske variabler, som tapte skatteinntekter og renteendring, samt pengemengden.

Det er tilfellet av framstillingen vist i Houston (1990). Den nevnte artikkelen spiller rundt en makroøkonomisk modell som innarbeider den svarte økonomien som en variabel i modellen. I dette tilfellet er hovedkonklusjonen at tilstedeværelse av betydelige skjulte transaksjoner kan føre til overvurdering av inflasjonseffektene av monetær- eller finanspolitikk (Quirk, 1996, s. 17). Det er klar da ut ifra dette verket at hvitvasking, som beskytter skjulte transaksjoner, og stimulerer den svarte økonomien (siden den muliggjør den), gjør vanskeligere for myndighetene å regulere økonomien, og å forutsette virkningen av økonomiske politikker. Det er ikke vanskelig å utføre et tankeeksperiment der vi betrakter effekten av ekstra pengebeholdning forårsaket av hvitvasking: den ekstra beholdning av sadler kan ha innvirkning i effektiviteten av pengepolitikken. Det er hovedpoenget av Houston (1990), som vist i Quirk (1996).

Quirk fortsetter sin diskusjon ved å peke på et faktum som, ifølge selve forfatter, det ikke finnes litteratur om: forskyvning av kapital fra seriøse, lønnsomme og solide prosjekter til ulønnsomme / risikable prosjekter (som tilsløring i hvitvaskingsprosesser). Det er en teoretisk påstand, men det gir ganske mye mening, siden gjerningspersonen som driver hvitvasking trenger å finansiere prosjekter som brukes som «dekning» for store kontantstrømmer, og det er ikke behov at det tilsløringsprosjektet blir lønnsomt. Dette vil selvsagt påvirke økonomisk vekst negativt, slik som forfatteren fremmer. Det kan vi kalle for ineffisient retning av kontantstrømmer, og kan potensielt gå på bekostning av økonomisk vekst i henhold til den potensielle økonomiske veksten (ineffisiente allokering av ressurser).

Det tredje forholdet som forfatteren peker på er innvirkning av hvitvasking på skatteunndragelser. Hendriyetty & Grewal (2017) behandler også dette temaet, og der finnes det en tilsvarende diskusjon. Siden de store kontantstrømmene som hvitvaskes gjøres gjennom manipulering og en rekke *skjermprosjekter*, eller *skjerminvesteringer*, er skattegrunnlaget mindre enn den reelle inntekten av den kriminelle aktiviteten. I tillegg til det gir de mest kompliserte hvitvaskingsoppleggene anledning til gjerningspersonen til å blåse opp kostnadene ved skjermprosjekter i tilsløringsfasen, slik at prosjektene fremstår som mindre lønnsomme ovenfor skattemyndighetene, og dermed blir skatt mindre på dem, noe som fører til mindre midler i statens kasse. Konsekvensen av dette er tredelt: for det første blir det en urettferdig fordeling av kjøpekraft i samfunnet (siden de ærlige skattesubjekter skal betale forholdsvis mer skatt enn de som driver med hvitvasking), for det andre blir det et samfunnsmessig tap på inntekter som burde nås, i og med at det eksisterer en underliggende økonomisk aktivitet som genererer inntekter som ikke beskattes i sin helhet. For det tredje blir det, slik som vist i Tanzi

& Shome (1993) at det offentlige tilbudet av offentlige goder og tjenester blir undergravet. Når det gjelder skatteunndragelse diskuterer forfatterne også at misnøye som tapte inntekter forårsaker borgerne påvirker innstillingen av statsborgerne ovenfor systemet. I tillegg til det er de tapte inntektene imøtekommet av myndighetene ved en generell økning av skatter og utgifter som belaster hovedsakelig de ærlige skatteyttere (Tanzi & Shome, 1993, s.810).

Det er en rekke andre mer kvalitative forhold som blir behandlet i litteraturen. En omfattende behandling av dem overskrider omfanget av dette verket, allikevel er det verdt å nevne det her. Det er tilfellet av indirekte effekter av hvitvasking når det gjelder den smittsomme effekten ulovlige transaksjoner har ovenfor lovlige transaksjoner. Slik som forfatteren peker på i Quirk (1996) kan økonomiske transaksjoner med land med et tvilsomt rykte være mindre ønskelige på grunn av slike kvalitative effekter. Det går selvsagt på bekostning av den økonomiske veksten av det landet som har vært omtalt for å drive med aktiviteter slik som hvitvasking, siden ingen hederlig organisasjon ønsker å være relatert til institusjoner og land som driver med moralsk angripelige praksiser.

Vi har da snakket en del om makroøkonomiske konsekvenser av hvitvasking. Vi har sett at hvitvasking er en ikke ønskelig situasjon fra et makroøkonomisk perspektiv, siden den går på bekostning av økonomisk effisiens, er et insentiv til å drive kriminelle aktiviteter, vanskeliggjør implementering av finans- og pengepolitikker og har negativ innvirkning på effektivitet av skattesystemer. Det sistnevnte er særlig relevant både med tanke på rettferdighet av skattefordelingen og innvirkning i det offentlige tilbudet av offentlige goder og tjenester. Hvitvasking har også en rekke kvalitative negative effekter, særlig med tanke på innstillingen økonomiske aktører har ovenfor land der slike praksiser er utbredt.

2.3 Hvorfor er det viktig for en økonom – og for en regnskapsfører- å kunne identifisere, forklare og avdekke hvitvasking

Vi har snakket en del om det negative virkningen av hvitvasking på økonomiske- og samfunnsmessige variabler. Målet med dette avsnittet er å redegjøre på hvorfor er det viktig å kunne identifisere, forklare og eventuelt avdekke hvitvasking.

En økonom er i besittelse av analytiske ferdigheter og kunnskap som gjør en i stand til å skjønne forhold som har innvirkning på det økonomiske systemet i et land. Besittelse av kunnskapen gir mulighet til å påvirke, til en viss grad, avhengig av stillingen man beskjeftiger.

Besittelse av slik kunnskapen gir en også makt til å avdekke situasjoner som kan ha økonomiske konsekvenser før de inntreffer. Alt dette setter man i en etisk posisjon, og belaster man med et samfunnsmessig ansvar. Selve ansvaret består ikke nødvendigvis i en handlingsplikt, men det er selvsagt en rapporteringsplikt som inntreffer, slik at man tar ansvar for å formidle kunnskap til situasjoner som kan påvirke andre personer negativt. Det er grunnsteinen av lovverket som ble gjennomgått i forrige avsnitt. Myndiggjøring besittelse av kognitive ferdigheter og kunnskap gir en økonom kommer med både en moralsk- og rettslig plikt og et ansvar for å avdekke økonomisk krim.

Det er påstanden forsvart av Walker (2007). Han fremhever at det å angripe det økonomiske grunnlaget av krim kan være en effektiv internasjonal preventiv strategi, der økonomer kan spille en rolle (Walker, 2007; Schneider, 2010). Denne rollen går ut på monitorering og tilsynsføring og er særlig relevant for økonomer som jobber innenfor regnskaps- og revisjonsområdene (Kristoffersen, 2017; Stenvold & Stephansen, 2023). Som sagt er norsk lovverket veldig tydelig ved kravstilling til regnskapsførere og revisorer. Hvitvaskingsloven stiller en rekke krav til rapporteringspliktige som jobber direkte med regnskapet til sine kunder i henhold til hvitvaskingsloven (hvvl i det følgende) kapittel 3 og 4.

Det å avdekke hvitvasking er særlig relevant, ikke bare for å straffe og forhindre selve aktiviteten, men fordi forhindring av hvitvasking har effekter også på den underliggende aktiviteten. Litteraturen tilbyr oss en rekke akademiske diskusjoner om relevansen av det. Buscaglia (2008) påstår at beslaglegging er en meget effektiv måte å kjempe den underliggende kriminaliteten på. Muligheten for at myndighetene kan ta arrest i aktiva som stammer fra kriminelle aktiviteter desentiverer utførelsen av denne aktiviteten. I selve avsløring av hvilke aktiva som stammer fra kriminelle aktiviteter har økonomer mulighet til å bistå, særlig om de jobber på et regnskapskontor eller om de utfører revisjonsarbeid.

Avslutningsvis kunne det ha blitt nevnt at det er en viktig oppgave å kartlegge og avsløre omfanget av hvitvasking for å kunne innføre effektive tiltak for bekjempelse av de underliggende problemene (Hendriyetty & Grewal, 2017), og det er der økonomer har en viktig og betydelig oppgave.

2.4 Hvitvaskingsskandaler

I dette avsnittet skal vi nevne en rekke hvitvaskingsskandaler som vekket forargelse hos publikum. Hovedmålet med punktet er å eksemplifisere noe av det fenomenet som vi i det

følgende kommer til å forklare og bryte ned. Delmålet er å gi leseren en første blick på det virkelige omfanget av hvitvasking i den globale verden, siden vi i et senere avsnitt kommer til å oppgi noen tall forbundet med fenomenet.

Den første casen vi kommer til å omtale her er ikke den største i omfanget, men i alle fall den som er nærmest til oss geografisk sett. Den skandalen oppsto i 2017-2018, da det ble offentlig kjent at 200 milliarder euro fra mistenkelige transaksjoner hadde strømmet fra en del østeuropeiske land gjennom den estiske filialen til banken (Coppola, 2018). Skandalen førte til at den estiske regjeringen vedtok at alle filialer av Danske Bank i Estland skulle stenges (Jacobsen, 2019). I tillegg til det ble ti ansatte arresterte (Virki, 2018), og Thomas Borgen, som var konsernsjef i Danske Bank, trakk seg som toppsjef i september. Han ble siktet av dansk Økokrim i etterfølgende etterforskning (Frantsvold, Solgård & Klevstrand, 2020). Saken ble selvsagt etterfulgt av konsekvenser for interne rutiner i Danske Bank, og endring av lovverket mot hvitvasking i Danmark: Danske lovgivere har åttedoblet straffene for hvitvasking, og regjeringene, noe som plasserer Danmark som en av de tøffeste når det gjelder avstraffelse av hvitvasking (Gronholt-Pedersen & Guarascio, 2019).

Blant annet gikk kapitalen som ble hvitvasket gjennom bankene til å finansiere et pro-russisk politisk parti, som er en velkjent støtter av Kremlin. Dessuten ble det hvitvaskingsopplegget brukt av eliter til å strømme penger ut av Aserbajdsjan, som deretter ble investert i luksuriøse eiendommer og goder i utlandet (Springe, 2019). Utstrømming av pengene fra Aserbajdsjan viste seg til å havne som bestikkelse for å smøre utenlandske politikere og innflytelsesrike personer i Europa. Målet var antageligvis å kjøpe støtte til de politiske elitene, og angivelig å kjøpe taushet om menneskerettighetsbrudd i Aserbajdsjan (Ismayilova, 2017). Som kommentert i forrige avsnitt, viser dette eksempel den onde effekten hvitvasking har på andre forhold enn den selve økonomiske kriminelle handlingen: dette eksempelet eksemplifiserer hvordan hvitvaskingsopplegg muliggjør at pengene fra skatteytere flytter ut av landet der man betaler skatt, for å deretter havne som en bestikkelse som brukes som insentiv for å undertrykke den samme skatteyteren som skjøt inn kapitalen i første omgang.

Det er viktig å påpeke at den skandalen ble offentliggjort for bare seks år siden, og at det viste seg at en av Skandinavias største og mest anerkjente banker ble brukt til hvitvasking, uten at mange *stakeholders* kjente til hendelser. Det gir oss et inntrykk på hvor naive er å tenke at det ikke foregår mer hvitvasking enn det vi har klarlagt, og at en berømte institusjon ikke kan brukes til dette formålet. Til og med ble en anerkjent skandinavisk leder siktet av Økokrim i

etterforskning. Det tilsier at problemet kan være nærmere hjemmet enn det vi tror. Til dette resonnementet kommer vi tilbake i vår diskusjon.

Den neste casen vi skal snakke om her involverte en høy respektert innmari stor bank. Det er saken av *Deutsche Bank*, en av de største og mektigste bankene i hele Europa, med filialer i noen av de viktigste land rundt omkring i verden. Den definertes som den niende største banken i verden i 2021 (Statista Research Department, 2024). Banken er såpass viktig i den globale økonomien at den har blitt utpekt som en global systemviktig bank av Rådet for finansiell stabilitet (Financial Stability Board) (Caesar, 2020). Det ble avslørt at den giganten drev med det som omtales som *mirror trade scheme* (speilhandelsopplegg). Opplegget er designert til å flytte ut og hvitvaske penger av tvilsomt opphav. Det typiske speilhandelsopplegget består av to finansielle ordrer / transaksjoner. En kunde av Deutsche Bank bestiller både et aksjeinnkjøp i Moskva i rubler, samtidig som å selge en identisk mengde av det samme aksje i et europeisk land, i en annen valuta. Ordrene plasseres i den finansielle institusjonen som samarbeider med kunden. Kunden mottar betaling i euro, pund eller dollar. Målet med transaksjonene er ikke å tjene penger: den reelle hensikten med dobbeltbestillingen er å flytte penger uten å varsle myndighetene. Denne metoden bruktes veldig mye mellom 2011 og 2015 for å flytte rubler ut av Russland og plassere og integrere dem i mottakelsesland økonomisk system, allerede omgjort til den lokale valutaen. Fullføring av opplegget krever, slik som leseren sikkert antar, at den finansielle institusjonen samarbeider, siden den er en ganske åpenbar handling, og midlene bruker til å være såpass store at det trenges at noen vender det blinde øyet og ikke stiller så mange spørsmål. Dette var akkurat det ledelsen av banken gjorde i det tilfellet: banken la skylden på Tim Wiswell, den som drev Deusches Moskva handelsavdeling. Han skulle bevist ha samarbeidet med gjerningspersonene. Allikevel pekte en rapport utarbeidet av Deloitte på at det fantes systemiske feil ved prosedyrene på organisatorisk nivå (Tatone, 2020).

Dette tilsier at til og med de større bankene ikke er fri for risiko for å korrumpere den legale økonomien med midlene kommet fra ulovlige handlinger. Til og med de bankene som er anerkjent og velkjente, som har stor innflytelse i den globale økonomien. I dette tilfellet var de lovpålagte plikter om kundetilsyn, overvåking av transaksjoner og utfylling av dokumentasjonen om mistenkelige store transaksjoner ikke etterfulgt, og om visse dokumentene ikke hadde blitt lekket ut, så ville disse transaksjonene ikke blitt avslørt. Likevel har en stor andel av den hvitvaskingsaktiviteten ikke blitt avdekket, antageligvis (Tatone, 2020).

Til syvende og sist skal vi avslutte ved å omtale saken av ING Banken, en stor global bank fra nederlandsk opprinnelse. ING bank innrømmet i 2018 at kriminelle hadde vært i stand til å hvitvaske penger gjennom sine kontoer, og måtte betale bøter tilsvarende 775 millioner euro etter nederlandske rettens avgjørelse (Sterling & Meijer, 2018). Nederlandske påtalemyndigheter for økonomisk kriminalitet erklærte at ING hadde brutt lover om hvitvasking og rapportering ved å ikke undersøke de reelle rettighetshavere ordentlig, og ved å ikke legge merke til uvanlige transaksjoner. Selve banken erklærte i rettsaken at det var umulig å anslå hvor mange millioner euro ble hvitvasking ved å bruke tjenester finansinstitusjonen tilbyr. Statensadvokaten Margreet Frohberg erklarte at summen involverte flere hundre millioner euro (Sterling & Meijer, 2018). ING er Nederlands største bank, og det er bekymringsfullt at den såpass stor global finansinstitusjon ikke har til stede tilstrekkelige kundetiltak for å detektere og rapportere mistenkelige transaksjoner.

Andre internasjonale hvitvaskingskandaler involverer store giganter som HSBC bank (Schmollinger & Cushing, 2022), men omtalelse av dem overskrider omfanget av dette verket. Til felles har de vanligvis at det ble ilagt en rekke økonomiske sanksjoner til de institusjoner som var involverte, og nesten utelukkende viser alle sakene mangel på etterfølgelse av undersøkings- og rapporteringsplikt og aktivt samarbeid av korrupte mektige personer innenfor institusjonene som hadde makt og innflytelse til å medvirke uten å enkelt bli oppdaget (Yeoh, 2020).

Alt dette gir oss en pekepinn på hvor kompliserte hvitvaskingsfenomenet er, samt hvor store og mektige aktørene involverte kan være, samt at involvering av visse store ledere i de involverte institusjonene kan vanskeliggjør oppdagelse av eventuelle hvitvaskingsopplegg, samt bidra til at opplegget lykkes ved å yte en -ikke veldedig- hånd. I det følgende skal vi se på hvilke tiltak lovgiverne og myndighetene i bekjempelse av hvitvasking har i sin verktøykasse. Vi skal redegjøre for både internasjonal og nasjonal lovverket og diskuter til en viss grad svakheter med det nåværende lovverket.

2.5 Hvitvaskingslovverket

Norge har innført en rekke reguleringer mot hvitvasking de siste 30 årene, basert på etableringen av ulike internasjonale avtaler og traktater som har dannet grunnlaget for lovgivningen om hvitvasking. Det kan være utfordrende å ha en full forståelse om regelverket om hvitvasking. Derfor er det nødvendig å ta hensyn til relevante organer, som for eksempel

De forente nasjoner (FN), Financial Action Task Force (FATF) og Den europeiske union (EU) har hatt i det norske lovverket (Rui, 2012).

Heller ikke denne problematikken kan forstås uten innlemmelsen av begrepet globalisering. Globaliseringen er et omfattende begrep som kan inkludere ulike historiske perioder, men i denne oppgaven er det nødvendig å fremheve globaliseringen som den perioden som har funnet sted siden Berlinmurens fall, hvor det har vært en akselerasjon i kommunikasjonen på grunn av utviklingen av internett. Samtidig har The United States of America (USA) blitt den hegemoniske makten som har påvirket resten av landene, spesielt de vestlige som Norge. Denne globaliseringen gjør det mulig for bevegelsen av varer og personer å være raskere enn noen gang tidligere, noe som fører til at kriminalitet fra noen land kan spre seg raskere enn før. Eriksen (2008, s.18) nevner standardisering som en av elementene i denne formen for globalisering som kan observeres i utviklingen av retningslinjene og lovene i kampen mot hvitvasking.

Castells (1999) foreslår en idé om globalisering knyttet til nettverksbegrepet og dens utbredelse på ulike nivåer og typer av nettverk i en hyperkoblet verden, der økonomiske og sosiale relasjoner utvikles gjennom nettverk som ikke er begrenset geografisk. Disse forbedret kommunikasjonen mellom mennesker og har gjort at kriminelle sektorer finner store muligheter for å utvide til nye markeder. Disse gruppene finner mange land og dynamiske markeder hvor de har flere muligheter til å investere (Barber, 2008).

Før vi begynner å presentere utviklingen av ulike internasjonale organer og statlige reguleringer som har hatt innflytelse på norsk lovgivning om hvitvasking, er det viktig å understreke Hart's idé om at det juridiske systemet ikke kan klassifiseres som pareto-optimalt, og at sosiale relasjoner ikke kan betraktes som statiske. Dette betyr at normer ofte henger etter den sosiale virkeligheten. I dette tilfellet, når vi refererer til utviklingen av internasjonal regulering, kan vi observere ulike elementer som kampen mot terrorisme og narkotika, som har vært årsaken til utvidelsen av den internasjonale og nasjonale reguleringen i hvitvasking (Hart&Green,2012; Galligan, 2006; Rui, 2012).

Etter å ha presentert de ulike traktatene og anbefalingene på området, vil det kort gjennomgå den norske lovgivningen. Det er denne lovgivningen som gjelder i Norge og som til slutt blir brukt av ulike aktører på norsk territorium (Rui, 2012).

2.5.1 Internasjonale aktører

2.5.1.1 Historie

Villányi (2021) påpeker at begrepet hvitvasking stammer fra kriminelle aktiviteter utført av Al Capone på 1930-tallet, da han brukte vaskerier til å skjule inntektene sine. Denne historiske hendelsen, som referert til i avsnitt 2.1, er et eksempel på at hvitvasking har en lang historie utenfor Europa og kommer fra kriminelle aktiviteter som har foregått gjennom hele historien. Enhver kriminell som ønsker å skjule opprinnelsen til sin formue, prøver å konvertere pengene fra kriminell virksomhet til eiendeler som ikke kan knyttes til ulovlige aktiviteter. På den måten søker kriminelle innovative måter å skjule opprinnelsen på, og et internasjonalt samfunn uten felles kontrollregler legger til rette for slik aktivitet kan utvikle seg hvis det er forskjellige regler om hvitvasking i de ulike landene. (Reuter & Truman, 2005, s. 2).

På nasjonalt nivå er 1970-tallet sett på som tiåret da det begynte å bli gjort større innsats i kampen mot hvitvasking. USA var blant de første landene som vedtok en intern lov kalt «Bank Secrecy Act» for å få bedre informasjon om innskudd. Imidlertid hindret ikke denne typen nasjonal forskrift hvitvasking i andre land og innovative metoder. Disse initiativene var en del av aksjonene som USA og andre land gjorde i kampen mot narkotika. Da begynte disse landene å forstå at de ikke bare kunne regulere i sitt eget land, på grunn av globaliseringens natur, som gjorde det vanskelig å oppdage opprinnelsen av penger som kom fra andre land og ankomsten av mer sofistikert og transnasjonal kriminalitet. (Levi, 2002; Villanyi, 2021).

I tillegg kan det observeres at i begynnelsen av 1980-årene begynte en del av landene å ta skritt for å utvikle overnasjonale regelverk eller anbefalinger.

Høgberg og Stridbeck (2008, s.23) fremhever Europarådets vedtakelse av *Recommendation No. R (80) 10* som et av de første initiativene på overnasjonalt nivå mot hvitvasking. Denne anbefalingen, datert juni 1980, oppfordret alle medlemsstater til å innføre visse typer kontroller innenfor banksystemet og til å implementere internasjonalt samarbeid (Rui, 2012; Council of Europe, 1980).

Likevel var denne anbefalingen et overnasjonalt regelverk med begrenset innflytelse i Europa, og ikke alle europeiske land var inkludert. Derfor vil det i neste avsnitt begynne med FN som det organet med størst innflytelse over alle medlemsnasjoner.

2.5.1.2 De Forente Nasjoner

De Forente-nasjoner (FN) etablerte en organisasjon mot hvitvasking «*The Global Programme Against Money Laundering*» i 1997 som et svar på et mandat som oppsto fra konvensjonen i 1988, og det er en del av FNs kontor mot narkotika og kriminalitet. I dette tilfellet kan man se at lovgivningsmessige fremskritt og samarbeid mellom land tar tid, selv om implementeringen ble anbefalt tiår tidligere (Schott, 2003; United Nations, 1991).

Vienna Convention (*Wienkonvensjonen*)³ av 1988 var en konvensjon mot narkotikahandel. Den var den første konvensjonen som fokuserte på hvitvasking og etablerte en definisjon av hva som anses å være hvitvasking, noe som er presentert i avsnitt 2.1. Denne konvensjonen anses å være en av hjørnesteinene i kampen mot hvitvasking og bygger på en konvensjon mot handel med ulovlige stoffer. Vekten av konvensjonen ligger ikke bare i definisjonen, men også i dens bestemmelser om frysing og inndragning av formuesgoder, utlevering og assistanse i forbindelse med frysing og inndragning (Høgberg & Stridbeck, 2008; Rui, 2012, s.82).

Den neste FN konvensjonen som regulerer kampen mot organisert kriminalitet, er Palermo-konvensjonen fra år 2000. I denne reguleringen brukes den samme definisjonen av hvitvasking som i *Wienkonvensjonen*. Imidlertid legges det vekt på betydningen av å bekjempe denne typen kriminalitet. Hele kriminelle grupper betraktes som primære forbrytere med hensyn til hvitvasking. Samtidig blir etableringen av kundekontroll, undersøkelses- og rapporteringspliktige systemer. På samme måte fokuserer Palermo-konvensjonen på å forbedre metoder for å styrke tiltakene for frysing og inndragning av formuesgoder knyttet til hvitvasking (Rui, 2012, s.83).

Den tredje konvensjonen som må nevnes er FNs konvensjon mot korrupsjon, også kjent som New York-konvensjonen av 2003. I denne konvensjonen legges det vekt på å kriminalisere hvitvasking knyttet til spesifikke primærforbrytelser, samtidig som fokus opprettholdes på frysing av formuesgoder, krav til etablering av kundekontroll, undersøkelse, rapporteringsplikt osv. (Rui, 2012, s.84).

---

³Vienna Convention (Wienkonvensjonen) eller *The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances* var ratifisert av 192 aktører per 07.04.2024 (United Nations, 2023).

Innflytelsen av disse konvensjonene i norsk regelverk er at Norge er pålagt å iverksette tiltak. Det betyr at Norge har en plikt til å vedta interne regler som er i samsvar med kravene konvensjonene stiller etter at et land har underskrevet dem.

2.5.1.3 Financial Action Task Force

Høgberg og Stridbeck (2008, s.24) understreker at ikke all internasjonal arbeid ble etablert gjennom en konvensjon eller ble integrert i nasjonale regelverk av enkelte land. Et eksempel på dette arbeidet er Financial Action Task Force (FATF), som ble opprettet i 1989 som et resultat av et møte blant G7-landene som valgte å danne en organisasjon for å utvikle strategier mot hvitvasking.

FATF (u.å.) definerer sine mål som å oppnå global implementering av FATF-anbefalingene. For øyeblikket er det 39 land som er medlemmer av organisasjonen. Norge har vært medlem siden 1991. Over 200 jurisdiksjoner over hele verden har forpliktet seg til FATF-anbefalingene. Gjennom de ni FATF-lignende regionale organene (FSRB) sikrer FATF en global implementering av effektive tiltak for å bekjempe hvitvasking av penger og finansiering av terrorisme. Viktigheten av denne organisasjonen kan sees i forskjellige FN-konvensjoner som Palermo-konvensjonen, hvor anbefalingene fra FATF ble introdusert.

Shaffer (2024, s.225) forklarer at til tross for fremgangen i gjennomføringen av anbefalingene fra FATF, observeres det en negativ korrelasjon mellom de gode resultatene i ulike jurisdiksjoner og den begrensede effektiviteten i rettsprosessene for å oppnå bedre resultater. På denne måten utfordrer forfatteren standardene i FATFs egne anbefalinger for potensiell forbedring. Dette har en direkte sammenheng med spørsmålet som er reist i denne studien, der effektiviteten av kampen mot hvitvasking til en viss grad blir begrenset på grunn av forskjellige svakheter som må defineres eller understrekes, dersom slike svakheter finnes, eller på grunn av begrensninger i omfanget av hvitvasking.

En annen kritikk som kan rettes mot FATF er retningen mot å forbedre beslaglegging i stedet for å forbedre straffeforfølgelsen av forbrytelsen. Det understrekes viktigheten av å forbedre straffeforfølgelsen i lys av de vanskelighetene etterforskere og påtalemyndigheter står overfor. Det er viktig å forbedre standardene i anbefaling 3, samt behovet for å kreve identifikasjon av lovbrøyteren. Levi (2002, s.184) påpeker at det har vært fremskritt i aksepten og tilpasningen av anbefalingene fra FATF i løpet av de siste årene, men det er rom for forbedring som kan oppnås gjennom oppdatering av standardene (Shaffer, 2024, s.226).

Før vi går videre med temaet, er det nødvendig å snakke om to begreper: *soft law* og *hard law*. Når vi snakker om FATFs arbeid, er det *soft law*, siden det ikke innebærer en forpliktelse for staten på samme måte som å signere en traktat eller en intern lov. Likevel er det en tilnærming som har blitt brukt både i det internasjonale samfunnet og i Norge, når det vurderes at det er vanskelig å komme til enighet om å etablere bestemte regler. I slike tilfeller velger man å etablere anbefalinger ved å appellere til andre elementer som moral, i stedet for den tvangsmessige kraften til en domstol for brudd.

På begynnelsen av det 21. århundre begynte det å bli debatt om å anse *soft law* som en god regulering. På internasjonalt nivå har slike regelverk uten tvangsmakt fått en funksjonell ekvivalens med traktater, noe som legitimerer slike praksiser ved å tillate implementering av politikk på en måte som møter færre problemer enn en traktat. Det er funksjonelt og effektivt, et eksempel er FATF, som har gitt anbefalinger i kampen mot hvitvasking som har blitt implementert i mange lands lovverk og konvensjoner. Likevel er det ingen allment akseptert definisjon av «*soft law*», men det refererer vanligvis til ethvert skriftlig internasjonalt instrument, annet enn en traktat, som inneholder prinsipper, normer, standarder eller andre uttalelser om forventet atferd. På samme måte er det to typer *soft law*: Først er det *soft law* juridiske normer som artikler i internasjonale traktater uten bindende virkning. Den andre typen *soft law* inkluderer anbefalinger og generelle uttalelser fra internasjonale tilsynsorganer, som for eksempel FATF (Shelton, 2009, s.72; Goldmann, 2012).

I tillegg kan ikke fremgangen av *soft law* løsrives fra den pågående globaliseringsprosessen og søken etter en modell for supranasjonal og flernivåstyring. Dette skildrer en endring «fra regjering til styring», og antyder dermed fremveksten av nye metoder i beslutningsprosessen. Slik *soft law*-regulering betraktes som en representasjon av global styring. Vi vil ikke gå dypere inn i dette emnet her, men anbefaler lesing av Bobbio (2005) og Zerilli (2010, s.7) for en bedre forståelse av begrepet og dets konsekvenser.

2.5.1.4 Europa

I det foregående avsnittet ble utviklingen av supranasjonale modeller kort nevnt, noe som har sin innflytelse på utviklingen av *soft law*. Bobbio fremhever EU som en av disse organene som utvikler en del av sin aktivitet gjennom *soft law* (2005).

På et europeisk nivå, er det viktig å skille mellom Europarådet, hvor Norge er et grunnleggende medlem, og Den europeiske union (EU), som Norge ikke er medlem av, men

Norge opprettholder et nært forhold gjennom Avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS) mellom Den europeiske union og Norge (Stortinget, 2023).

2.5.1.4.1 Europarådet

Norge ble en av de 10 grunnleggende medlemmene av Europarådet, som ble etablert ved London-traktaten i 1949. Denne organisasjonen spiller en svært viktig rolle i kampen mot hvitvasking av penger av to grunner. For det første presenterte den en av de første anbefalingene mot hvitvasking allerede i 1980. Denne anbefalingen ble introdusert i avsnitt 2.5.1. (Bond, 2012; Huber, 1999 og Høgberg & Stridbeck, 2008).

For det andre var Europarådet den første internasjonale organisasjonen som presenterte en konvensjon med hovedformål å bekjempe hvitvasking. Denne konvensjonen om søk, beslagleggelse og inndragning av utbytte fra kriminalitet fra 1990⁴ (Høgberg & Stridbeck, 2008).

Konvensjonens betydning ligger i at den påla medlemslandene som godkjente den å kriminalisere hvitvasking uten referanse til narkotikakriminalitet. Samtidig ble definisjonen og eksemplene som ble brukt i den, brukt som retningslinjer i fremtiden for andre organisasjoner som FN og FATF. I tillegg ble den brukt av EU for harmonisering av strafferettslige bestemmelser og regler om inndragning (Council of Europe, 1990; Rui, 2012).

I 2005 etablerte Europarådet en ny konvensjon om hvitvasking med stort fokus på finansiering av terrorisme. Dette ble et av hovedmålene for å utvide reguleringen av hvitvasking etter terrorangrepene mot tvillingtårnene i 2001 i De forente stater (Deretter USA). Denne konvensjonen fra 2005 utvidet punktene som ble identifisert i konvensjonen fra 1990 og måtte justeres for å tilpasse seg nye realiteter, som mer samarbeid mellom land, krav til regler om frysing av formuesgoder, inndragning, etterforskningsmetoder og økt internasjonalt samarbeid (Council of Europe, 2005; Rui, 2012).

I 1997 ble det etablert en ekspertkomité kalt Moneyval, eller Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism. Europarådet bruker denne komiteen som et verktøy for å kontrollere at medlemslandene har en effektiv modell mot hvitvasking og finansiering av terrorisme i sitt nasjonale regelverk, og at

---

⁴ Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime (ETS No. 141) (Council of Europe, 1990).

implementeringen er i samsvar med de tre FN-konvensjonene, FATF-anbefalingene og EUs direktiver. Gjennom Moneyval samarbeider FATF og Europarådet. Moneyval har dermed blitt en del av FATFs regionale ekspertkomité. Et av de viktigste arbeidene til denne komiteen i samarbeid med FATF er evalueringen av ulike land i ulike runder for å identifisere nødvendige justeringer som kan forbedre implementeringen av regelverk mot hvitvasking (Høgberg & Stridbeck, 2008; Rui, 2012; Council of Europe 2021).

Norge ble direkte evaluert av FATF i 2005 og mottok en rekke anbefalinger som i stor grad har blitt implementert gjennom inkorporeringen av ulike EU-direktiver og anbefalinger fra FN, Moneyval og FATF (FATF, 2005).

I 2014 ble Norge igjen evaluert gjennom "*the mutual evaluation report*" av FATF. Denne rapporten vurderer i hvilken grad landene har implementert de 40 anbefalingene som tabellvurderingen har også en rekke oppfølgingsaktiviteter over flere år, og ifølge FATF (2023, s.7) har Norge gjort forbedringer i nesten alle anbefalingene, enten de er fullstendig implementert eller "Largely compliant". Den eneste anbefalingen som er delvis implementert er nummer 33, som krever at landene opprettholder omfattende statistikk om effektiviteten og effektiviteten til sine systemer mot hvitvasking (FATF, 2014; FATF, 2023b).

2.5.1.4.2 European Union

Archer (2004) forklarer at etter at norske borgere avsto medlemskap i Den europeiske union i 1994, har EØS-avtalen blitt metoden som brukes av Norge og resten av medlemslandene i EFTA for samarbeid med EU. Gjennom denne avtalen har Norge tilgang til det indre markedet i EU og samarbeider om ulike politikkområder som finans, utenrikspolitikk og sikkerhetspolitikk. Direktiver etablert med tanke på hvitvasking har blitt inkorporert i norsk lovverk gjennom endringer i straffeloven og spesifikk lovgivning for bekjempelse av hvitvasking. (Stortinget, 2023; Høgberg & Stridbeck, 2008).

Disse inkorporeringene av europeisk lovgivning viser at Norge, på lik linje med resten av EU-medlemslandene, har implementert direktiver om hvitvasking og etablert regelverk i tråd med det som er fastsatt av andre land. Et eksempel på dette var gjennomføringen av det tredje hvitvaskingsdirektivet fra 2005, med vedtaket av hvitvaskingsloven i 2009. Ved å gjennomgå det som var fastsatt i direktivet og tidligere arbeid med loven, ble denne lovgivningen vedtatt for å innføre mandatet gitt i direktivet. Et av de mest kontroversielle elementene i dette direktivet var kravet om at advokater måtte melde fra hvis de trodde at klienten deres kunne

være involvert i hvitvaskingstransaksjoner. Videre etablerer det en rekke tiltak og rapporteringsforpliktelser som ulike aktører må følge, noe som viser seg å være ganske utfordrende, som vil bli diskutert nærmere i avsnitt 4 av denne oppgaven (Rui, 2012; Høgberg & Stridbeck, 2008; Directive 2005/60).

Tidligere introduserte EU to direktiver. I 1991 ble det presentert det første direktivet for å forhindre at det finansielle systemet ble brukt til hvitvasking. Det andre direktivet ble vedtatt i 2001, som Høgberg & Stridbeck (2008, s.25) understreker viktigheten av dette direktivet på grunn av utvidelsen av omfanget både i definisjonen av handlinger som omfattes og utvidelsen til juridiske personer og institusjoner (Directive 91/308 og Directive 2001/97).

En fjerde direktiv ble vedtatt i 2015. Dette direktivet hadde som mål å forhindre at det europeiske finanssystemet ble brukt til hvitvasking av penger og finansiering av terror, og derfor introduserte det en rekke tillegg og endringer i forhold til det tidligere direktivet. Det ble etablert flere krav til identifisering av reelle rettighetshavere, forbedret samarbeid om informasjonsutveksling og forbedringer i kravene til klienter i tråd med risikobasert kontroll. Det er også viktig å nevne at dette direktivet ble tilpasset i henhold til de reviderte anbefalingene fra FATF i 2012 (Directive 2015/849; FATF, 2023b).

Det femte direktivet ble vedtatt med sikte på å inkludere regulering av virtuelle valutaer. Grunnen til dette er at flertallet av kryptoaktivitetene ikke var regulert i forrige direktiv, det fjerde direktivet. Først defineres hva en virtuell valuta er, og denne definisjonen er så bred at den kan inkludere andre produkter enn bare kryptovalutaer. Deretter fastsettes det hvilke produkter som ikke kan inkluderes for å unngå overlappende regler.

Kryptovalutaer har vært et effektivt verktøy for å gjennomføre transaksjoner med urettmessig opptjent penger på grunn av sin anonymitet, noe som gjorde dem veldig populære og vanskelige å kontrollere uten spesifikk regulering. Keskitalo og Väyrynen (2023, s.168) påpeker at reguleringen varierer fra land til land, og noen land har strengere regulering enn det som er fastsatt i direktivet, noe som viser visse begrensninger i direktivets rekkevidde. Når det gjelder implementeringen av direktivet i norsk lov, har denne implementeringen vært begrenset til hva direktivet etablerte, mens andre land som Sverige valgte å regulere flere aspekter av virtuelle valutaer (Directive 2018/843, Rui et al., 2021).

I juli 2021 foreslo Europakommisjonen flere regler for EU-systemet mot hvitvasking av penger. Som nevnt tidligere, er reguleringen av dette området fragmentert og desentralisert,

med myndighet delt mellom nasjonale og europeiske organer. Dette innebærer at samarbeid mellom myndigheter er mindre fleksibelt sammenlignet med hvitvaskingsgrupper, som har en fleksibel og dynamisk struktur. Derfor foreslås opprettelsen av et sjettede direktiv, som skal harmonisere ulike regler, samt etableringen av en ny europeisk myndighet mot hvitvasking, AMLA (Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism Authority), som betyr Europeisk anti-hvitvaskingsmyndighet (Kirschenbaum & Veron, 2018; Tiemann, 2024).

2.5.1.5 Andre aktører

På tross av at EU og FN er de mest fremtredende aktørene på grunn av innflytelsen de har på norske myndigheter og lovverk, er det andre institusjoner som har spilt en viktig rolle i kampen mot hvitvasking.

OECD hadde en essensiell rolle i den internasjonale kampen mot hvitvasking av utbytte fra skatteunndragelse siden 1998. I 2000 etablerte "The Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes", og denne internasjonale organisasjonen presenterte en liste over skatteparadiser. Imidlertid var det finanskrisen i 2008 som førte til at mange land ble interessert i å øke samarbeidet og fokusere på skatteparadiser (Rui, 2012, s.95).

På den andre siden introduserte Verdensbanken og Det internasjonale pengesfondet (IMF) i 2001 regler for å samarbeide mot hvitvasking. Derfor begynte de å gjennomføre vurderinger av hvitvaskingslover i forskjellige land, noe som i praksis ligner på det som FATF (Financial Action Task Force) gjør. Dette er et eksempel på innføringen av anti-hvitvaskingsregler i nesten alle internasjonale økonomiske institusjoner og økonomisk rådgivning til land (Rui, 2012, s. 96).

En annen relevant organisasjon er Egmont Group, som er en organisasjon som inkluderer Financial Intelligence Units (FIU) fra 120 land. Enheten for Finansiell Etterretning (EFE), som er en del av Økokrim, er medlem av denne organisasjonen. Målet for Egmont Group er å forbedre samarbeid og kommunikasjon mellom enhetene. FATFs standarder og anbefalinger brukes som støtte i dette samarbeidet (Rui, 2012, s.98).

2.5.1.6 Den amerikanske tilnærmingen

Villányi (2021) dokumenterer bruken av uttrykket "Hvitvasking" tilbake til Watergate-skandalen, rundt 1973. Imidlertid er hvitvasking et problem så gammelt som privat eiendomsrett. Motivasjonen bak hvitvasking er å få økonomisk gevinst ved å legalisere penger

som er tjent gjennom ulovlige aktiviteter. Begrepet har sin opprinnelse på 1920-tallet og forbudstiden i USA. Videre var USA det første landet som kriminaliserte hvitvasking med "*Money Laundering Control Act*" fra 1986 (Rui, 2012).

Det kan identifiseres tre perioder i historien av hvitvasking i USA:

I den første perioden blir ideen om "*Follow the money*" introdusert, som har røtter i eldre reguleringer, og fokuserer på å forfølge Al Capone og andre for skatteunndragelse av ulovlig tjente penger. Imidlertid var det ingen systematisering av dette systemet, selv om det var presedens som *US vs. Sullivan* som fastslo at ulovlig tjente penger var skattepliktige (Van Duyne et al., 2018)

Selv om det ble gjort fremskritt på 1950-tallet, var det på 1970-tallet at begrepet "hvitvasking" begynte å bli brukt, og "*Bank Secrecy Act*" ble vedtatt. Kampen mot narkotika ble et av de viktigste problemene relatert til hvitvasking, noe som tydelig fremgår av navnet på en konvensjon fra 1988, "FNs konvensjon mot ulovlig narkotikahandel og psykotropiske stoffer"(Madinger, 2011; Rui, 2012)

Til slutt ble kampen mot terrorisme generelt innført som en årsak i kampen mot hvitvasking. Dette skjedde som et resultat av flere hendelser, inkludert terrorangrepet den 11. september 2001 mot tvillingtårnene i New York. Anti-hvitvaskingslovgivningen begynte å prioritere bekjempelse av terrorisme i sine bestemmelser (Fernandez, 2014, s. 44).

2.5.2 Den nasjonale tilnærmingen

I de foregående avsnittene har forskjellige lover som har hatt og har innflytelse på den norske lovgivningen om hvitvasking blitt presentert. I dette avsnittet skal rammeverket som Norge bruker når det gjelder hvitvasking, bli kort presentert. Det vil også bli gitt en kort omtale av de ulike institusjonene som har en rolle i anvendelsen av denne lovgivningen.

Norge, som mange andre nasjoner, har etablert lovgivning for å bekjempe hvitvasking i samsvar med den europeiske lovgivningen utviklet av både Den europeiske union og anbefalinger og konvensjoner utviklet i Europarådet. På samme måte søker den å tilpasse seg anbefalingene fra FATF og Moneyval, samt FN-konvensjoner.

Den første artikkelen som behandlet hvitvasking uten å nevne det som hvitvasking var i kriminalloven av 1842. Senere endringer i straffeloven introduserte imidlertid artikler som

etablerte atferd som nå betraktes som hvitvasking i dagens lovgivning. Det var imidlertid en lovendring i 1993 som introduserte elementer av hvitvaskingsbegrepet som var sentrale i internasjonale konvensjoner (Rui, 2012, s.111).

I 2004 trådte den første hvitvaskingsloven i kraft, og de utviklet bestemmelsene i finansieringsvirksomhetsloven § 2.17. I denne loven var det av stor betydning med "rapporteringsplikten", som søkte å skaffe mer informasjon for å avdekke kriminalitet. MT-rapportene har vært en kilde til informasjon for Økokrim i kampen mot hvitvasking, med antallet rapportører økende fra 1000 i 2001 til 17882 rapporter i 2023 (Hvitvaskingsloven §4; PWC, 2023, s.19).

Hvitvaskingsloven ble revidert i 2009 for å tilpasse seg kampen mot finansiering av terror og annen økonomisk kriminalitet. Denne nye loven introduserte risikobasert kundekontroll og oppfølging, i stedet for personlig oppmøte (Finanstilsynet, 2009,s.10).

2.5.2.1 Hvitvaskingsloven av 2018

I henhold til det som er fastsatt i den fjerde fra EU, sammen med anbefalingene fra FATF, vedtok Norge hvitvaskingsloven av 2018. Etableringen av denne loven skyldes norges forpliktelser i henhold til EØS-avtalen, som nevnt i 2.5.1.5, gjennom hvilken Norge implementerer ulike regler av EU politikk mot hvitvasking.

Inkorporeringen av direktiver i norsk lovverk gjennom nye lover er en del av EØS-avtalen, men er kritisert av ulike aktører innen norsk politikk på grunn av at det medfører at Norge ofrer en del av suvereniteten og autonomien i lovgivningsprosessen. Dette viser de ubestridelige påvirkningene fra EU-direktivene på hvitvaskingsområdet, ettersom disse nye reglene implementeres i etterkant i Norge. Det sikres at det sjette direktivet og de organene som vil bli opprettet i forbindelse med det, vil påvirke og bli introdusert i norsk regelverk i de neste årene (Sagvik, 2007; Stubholt & Grønnbakk, 2019).

Den sjette direktivet har ikke trådt i kraft ennå, men den er til diskusjon både i Europaparlamentet og i Rådet. Europakommisjonen forventer at både direktivet og AMLA, det vil si Den Europeiske Anti-hvitvaskingsmyndigheten, vil være operative og i kraft innen 2024 (European Commision, 2024).

Endringene i hvitvaskingsloven siden den trådte i kraft i 2018 har vært flere. Opprinnelig inkluderte ikke loven alle bestemmelsene som var fastsatt i det femte direktivet. I tillegg har

forskriften til loven blitt endret flere ganger. Den siste endringen skjedde i 2023, for å tilpasse seg de nyeste EU- og FATF-anbefalingene (Endr. i hvitvaskingsforskriften, 2023, § 4.10).

Hensikten med loven og dens forgjengere er å bekjempe hvitvasking og finansiering av terrorisme, i tråd med hvitvaskingslovens § 1. Rui et al., (2021) utfører en grundig analyse av loven, men hensikten med dette avsnittet er ikke å gjenta denne analysen i detalj. Derfor skal det bare nevnes de viktigste elementene av lovene for dette verket, slik det er understreket i begynnelsen av avsnitt 2.5.2.

Hvitvaskingsloven er delt inn i 11 kapitler. Det første kapitlet omhandler definisjoner, formål, geografisk virkeområde og anvendelsesområde. Det andre kapitlet etablerer begrensninger for kontanttransaksjoner, jf. hvitvaskingslovens §5.

Kapittel 3 er den delen av loven som etablerer risikobasert tilnærming og rutiner. En av de viktigste rutinene er rapporteringsplikt, jf. hvitvaskingslovens §8. Aktørene som nevnes i loven er forpliktet til å ha kontroll over og vurdere risikoen for hvitvasking, i henhold til hvitvaskingslovens § 6. Ved mistanke om hvitvasking etter undersøkelser, må det rapporteres om mistenkelige transaksjoner (disse rapportene er kjent som MT-rapporter) til Økokrim, jf. hvitvaskingslovens § 26. Videre skal verken tredjeparter eller kunder informeres om undersøkelser eller eventuell oversendelse til Økokrim, jf. hvitvaskingslovens § 28 (vitvaskingsloven, 2018).

Samtidig har det vært flere diskusjoner om forskjellige aspekter relatert til rapportering i Europa og i Norge da det er en av måtene å forbedre kontrollen over mistenkelige faktorer kapittel 4 snakkes det om "Risikobaserte kundetiltak og løpende oppfølging", komponenter som også er nevnt i europeiske direktiver og FATF-anbefalinger. Det har vært en debatt om plikten til advokater, regnskapsførere og banker. Advokater har begrenset ansvar på grunn av begrepet som nevnes andre steder i verket, KYC (Know Your Customer) og advokaters taushetsplikt. Når det gjelder banker, er det interessant å merke seg at en del kunder har fått kontoene sine sperret på grunn av manglende informasjon i tidligere runder av rutiner som introduserer nye regler for å kontrollere mistenkelige transaksjoner og kunder. Banker har imidlertid rett til å avvise og avslutte kundeforhold basert på risiko og mistanke om hvitvasking. Rapporteringsplikten var også gjeldende i hvitvaskingsloven av 2009, men Finanstilsynet hadde ikke kapasitet til å følge opp riktig. Det har blitt gjennomført forbedringer når det gjelder rapportering av MT-rapporter, slik PWC (2024, s. 15) viser dataene at aktørene rapporterer mer.

Imidlertid vil hver av disse aktørene bli diskutert i avsnitt 2.6 (hvitvaskingsloven, 2018; Keskitalo, & Väyrynen, 2023; Rui, 2023).

Kapittel 5 fokuserer på undersøkelsesplikt og rapportering. På samme måte som KYC-konseptet, må det gjennomføres undersøkelser i tilfeller der det er indikasjoner på mulig tilknytning til hvitvasking i henhold til hvitvaskingslovens § 25. Dette kapitlet, sammen med kapittel fire, danner grunnlaget for rutiner og rapporter. I påfølgende kapitler er det verdt å merke seg kapittel 7, hvor internkontroll og betydningen av opplæring beskrives for at rutinene og rapportene skal utføres korrekt. (Hvitvaskingsloven, 2018).

Til slutt kan det fremheves kapittel ni, hvor tilsynsmyndighetene etableres, i vårt tilfelle Finanstilsynet og Tilsynsrådet i henhold til §43. I tillegg er det viktig å nevne overtredelsesgebyr i henhold til §49, som pålegger gebyr til rapporteringspliktige foretak fra tilsynsmyndighetene når de ikke overholder lovens krav om rapportering og rutiner, blant annet. PWC (2024) viser at det i 2023 ble samlet inn 14 610 000 kr i overtredelsesgebyr, hvor to banker og verdipapirforetakene fikk den administrative sanksjonen.

2.5.2.2 Nasjonale aktører i hvitvaskingsloven

Under den korte beskrivelsen av hvitvaskingsloven i forrige avsnitt ble tre aktører nevnt: Økokrim, Finanstilsynet, og Tilsynsrådet. Lotteritilsynet ble ikke omtalt i avsnittet, men det er også nevnt i hvitvaskingsloven i henhold til § 49. I dette verket er det imidlertid ikke fokus på hvitvasking relatert til lotterier, derfor nevnes Lotteritilsynet sjeldnere. På samme måte er Tilsynsrådet tilsynsmyndighet etter § 4 og § 43, noe som heller ikke er hovedfokus her, men det er viktig å understreke deres rolle som tilsynsmyndighet for advokatvirksomhet, ettersom advokater er blant aktørene involvert i fenomenet. Derfor begrenser dette avsnittet omtalen hovedsakelig til to aktører: Økokrim og Finanstilsynet.

Finanstilsynet er et av de tre organene som fører tilsyn med rapporteringspliktige enheter, med et spesifikt fokus på finansinstitusjoner. I tillegg publiserer de veiledninger om hvordan disse institusjonene og aktørene under tilsyn praktisk bør jobbe. På samme måte publiseres risikovurderinger og rapporter fra tilsyn som er gjennomført. Disse publikasjonene er viktige når det gjelder å anvende de rutinene som ulike finansinstitusjoner må følge (Rui et al., 2021; Finanstilsynet, 2023).

For det andre finner vi Økokrim. Rui (2021, s. 50) forklarer at den fjerde direktiven fra EU krever at medlemslandene må opprette en "Financial Intelligence Unit" (FIU) med formål å bekjempe hvitvasking og terrorfinansiering. Denne enheten må være uavhengig og autonom i henhold til de europeiske direktivene om hvitvasking. Norge opprettet Enheten for finansiell etterretning (EFE) som sin FIU innenfor rammen av Økokrim. Derfor nevnes Økokrim i hvitvaskingsloven, selv om det er EFE som er ansvarlig for å analysere M-rapporter i henhold til hvitvaskingsloven § 26. Disse rapportene, M-rapporter, deles med politiet, tilsynsmyndigheter eller myndigheter i andre land som samarbeidspartnere. Til slutt kan det nevnes at FATF ikke ser det som et problem at EFE er en del av Økokrim for å utføre sine funksjoner (FATF, 2014; FATF, 2023b).

2.6 Aktører involverte i fenomenet

Ut ifra kompleksiteten av prosessen er det tydelig at det er flere aktører som utøver hver sin rolle for at et hvitvaskingsopplegg blir suksessfullt. Som vi har vist kompleksiteten av opplegget krever diverse kompetanser innen, blant annet, juss, forretningsforståelse, regnskapsmanipulering og kunnskap om hjelpsomme økonomiske transaksjoner. Vi starter ved å diskutere rollen av advokater i hvitvasking, samt gi eksempler på reelle caser både her i riket og i utlandet.

2.6.1 Advokat som bistand i hvitvaskingsaker

Høgberg & Stridbeck (2008) påstår at advokaten er spesielt egnet til å bistå i hvitvaskingsplotter. Dessuten betrakter Nasjonalt tverretattlig analyse- og etterretningssenter og Finanstilsynet kompetansen til advokater som tilretteleggende for begåelse av hvitvasking (NTAES, 2020, s.23; Finanstilsynet, 2023, s.17).

Både i plasseringsstadiet og i tilsløringsstadiet kan advokaten fungere som en hjelpsom aktør. Gitt taushetsplikten, jfr. advokatloven § 32, o.l. lovverket i utlandet, kan en advokat bistå gjerningspersonen / gjerningsorganisasjonen uten stor risiko for å bli avslørt, slik andre rådgivere og fullmektiger ville ha (Høgberg & Stridbeck, 2008; Levi & Reuter, 2006). Det er f.eks. ikke merkelig at en advokat opptrer som fullmektig på vegne av privatpersoner / organisasjoner for å etablere / stifte selskaper, utføre transaksjoner eller forvalte økonomiske ressurser. Det gjør bruk av en advokat mindre mistenkelig enn bruk av andre fagpersoner, som eiendomsmeglere eller aksjemeglere (Levi & Reuter, 2006).

Når det gjelder plasseringsstadiet, dreier bistand fra advokatene seg hovedsakelig om opprettelse av bankkonti, kredittkort, stiftelse av selskaper som fullmektig (for å beskytte sekretesse når det gjelder identiteten til den reelle innehaveren av rettigheter) og mottak av midler for å deretter forvalte dem som fullmektig (Robinson, 1996, sitat i Levi & Reuter, 2006).

Når det gjelder tilsløringsstadiet er noen eksempler fra advokat bistand kjøp av diverse aktiva (bl.a. kjøp av aksjer, eiendom, eller lignende). Den kommisjonshandler skaper avstand mellom den reelle rettighetsinnehaveren og de midlene (Høgberg & Stridbeck, 2008, s.59). Det er en av de mest utbredte måter å tilsløre på i hvitvaskingsopplegg, som vist i FATF (1998).

I den ovennevnte kilden er det fremstilt flere reelle caser som eksemplifiserer de forskjellige situasjoner vi nevner her. Nevneverdig er case nr. 4 (FATF, 1998, s. 63): advokaten forvaltet aktivt midlene som ble plassert i seksten nasjonale og internasjonale finansielle institusjoner fra forskjellige kunder (både lovlydige borgere og kunder som var engasjerte i ulike typer ulovlige aktiviteter). Fortjeneste som transaksjonene kastet ut av seg ble tilbakebetalt kundene i form av en livrentepakke (finansielt produkt med bindingstid for investeringen og med utbetaling som skjer jevnt over en viss periode). På den måten fremstå tildeling av midler lovlig som produkt av en antageligvis lovlig finansiell transaksjon. I tillegg opptjente innehavere renteinntekt i perioden. Denne casen eksemplifiserer hvordan en advokat relativt enkel kan hjelpe både i plasseringsstadiet (investering av midler i fond), tilsløringsstadiet (utførelse av en del transaksjoner, eller investering i fond) og integrering (utbetalingen av penger fra forsikringsfond). Det er også verdt å nevne at advokaten er en tillitsperson i samfunnet, altså en person som «antas» å operere innenfor lovgrensener, og som per definisjon påtar seg rollen av fullmektig og forvalter.

Man kan også finne noen eksempler på tilfeller der advokaten har vært helt essensiell og sentral for suksess av et hvitvaskingsopplegg, med varierende konsekvenser for advokaten, til tross for å kunne ytet hjelp. Vi kan henviser for eksempel til en dom fra Oslo Tingrett (TOSLO-2002-09388⁵) der en advokat ble frifunnet for tiltale om hvitvasking. I det tilfellet kunne advokaten påvise at han ikke hadde noen grunn til å reagere med mistenksomhet over midlene som kom inn til klienten. Han ble frifunnet for troløs handling (heleri), til tross for

---

⁵ TOSLO-2002-9388: <https://lovdata.no/pro/#document/TRSTR/avgjorelse/toslo-2002-9388-9388m?searchResultContext=1222&rowNumber=1&totalHits=5>

ileggelse av en viss grad av uaktsomhet (han ble påført en bot på 25 000 nok grunnet uriktige regnskaper som ble sendt inn til Brønnøysund).

Avslutningsvis skal vi snakke litt om undersøkelses- og rapporteringsplikt til advokater. For å redusere muligheten for at advokater blir utnyttet i hvitvasking er det pålagt en del krav til advokatene. EUs andre hvitvaskingsdirektiv pålegger advokaten å delta aktivt i bekjempelsen av hvitvasking (Høgberg & Stridbeck, 2008, s.89). Den norske Hvitvaskingsloven omtaler advokater i § 4 c. Alt dette tilsier i hvor stor grad er deteksjon av hvitvasking avhengig av samarbeidet med advokater. En advokat er en fagperson som er i besittelse av spesiell kunnskap som gjør han eller henne egnet til å utnytte smutthuller i lover og regler.

2.6.2 Bank

Banker er nå for tiden den forbindelse mellom kontantøkonomien og det lovlige økonomiske systemet. Alle hvitvaskingsplott som tar sikte på å gjennomføre en suksessfull integreringsprosess må tyr til banker på et eller annet tidspunkt, og det er i dette steget der personell ansatt i store banker har mye å hjelpe med, og utgjør en utmerket samarbeidspartner for gjerningspersonen. Dermed er det ikke rart at store banker har blitt involverte i store hvitvaskingskandaler (som omtalt ovenfor ved punkt 2). Selv Finanstilsynet anser banker for å ha høy risiko for å bli misbrukt til hvitvasking (Finanstilsynet, 2023, s. 12).

Litteraturen gir eksempler på hvordan bankansatte kan bli tvunget eller bestukket til å fylle ut/ ikke sende inn rapporter om mistenkelige transaksjoner og annen dokumentasjon (Levi & Reuter, 2006, s.31). I land med høy kriminalitet og politisk korrupsjon, der kriminelle organisasjoner utøver makt over politistyrke / nasjonal sikkerhetsstyrke, er det ikke rart å tenke at kriminelle organisasjoner kan utøve den type makt til å få bankansatte til å samarbeide under tvang. I mer demokratiske og trygge vestlige land kan samarbeidet nås ved smøring av de riktige personene.

Som sagt er bankene pliktig i Norge til å innføre risikobaserte kundetiltak (oppfølging og eventuell rapportering av mistenkelige transaksjoner) jfr. hvvl § 9. Slike tiltak skal iverksettes ved etablering av kundeforhold (jfr. hvvl § 10). Transaksjoner på store mengder penger pålegger også kundetiltaksplikt. Det er også slik i en rekke andre land (f.eks. utfylling av SARs -Suspicious Activity Report- og CTRs - Currency Transaction Report – rapporter i USA, som omtalt i Madinger (2011) og i Levi & Reuter (2006). Alt som skal til for at en

plasseringsfase ved bruk av bank blir vellykket er en samarbeidspartner innenfor den finansielle institusjonen. Om en mistenkelig transaksjon ikke blir ordentlig innrapportert, er det stor sannsynlighet for at de hvitvaskede midler både plasseres og integreres i den lovlige økonomien uten hindring.

Vi har snakket litt om store hvitvaskingskandaler ovenfor (punkt 2.4). På alle disse oppleggene var en eller annen form for banksamarbeid. I enkelte tilfeller var bare snakk om uaktsomhet når det kommer til overvåkingsplikt. På noen nivåer var det tilfeller av grov korrupsjon, der enkelte bevisst samarbeidet med gjerningspersonen.

Litteraturen har omtalt banker som *gatekeepers*, altså portvakter som står mellom kontantstrømmer og det lovlige finansielle systemet (Yeoh, 2020, s.123). *Gatekeepers* er institusjoner som både fører tilsyn og som er betrodd plikten til å holde tilbake støtte. Kraakman (1986) peker på ansvaret tredjeparter må påta seg når det gjelder å forstyrre mishandling, og det gjelder store banker eller institusjoner som er i stand til å hindre mishandling ved å nekte samarbeidet. Han omtaler dette som *gatekeeper liability* («portvaktansvar»), og mener at store finansinstitusjoner er pliktig til å foreta den type arbeid for å gagne samfunnet generelt. Det oppstår både som et etisk- og moralansvar, og som et rettslig krav. Fra dette perspektivet har banker et stort samfunnsansvar.

Det er også verdt å nevne at bankene sitter vanligvis med mer informasjon enn resten av samfunnet, med andre ord: det er en del forhold som bare banker er i stand til å avdekke i første omgang. Det gjør at de utøver en uforholdsmessig makt når det gjelder å avdekke / beskytte mislighold og økonomisk kriminalitet (Rose, 2020). Dette er særlig relevant i hvitvaskingssaker som inkluderer bruk av offshore banker, der hemmeligholdslover som beskytter kunder er strenge. Det sistnevnte blir omtalt i eget etterfølgende avsnitt. I avsnittet der vi skal problematisere kartlegging av omfanget av hvitvasking i Norge, trekkes disse forholdene inn.

2.6.3 Handelsbedrifter

Bruk av selskaper for plasserings og tilsløringsstadiet (*business cover*) er en av de mest utbredte metoder for å hvitvaske penger på. Vi kommer til å gå mer i dybde under avsnittet «måter å hvitvaske penger på». Allikevel kan vi nevne allerede at selskaper er veldig mye brukte til å hjelpe i hvitvaskingsopplegg, og ikke bare selskaper under kontroll av gjerningspersonen som «business cover», men også brukes selskaper til å utføre transaksjoner som tilslører

opprinnelse av kontanter, uten at hverken eiere eller ansatte i bedrifter vet at de brukes til slike formål. Det er tilfellet av kontantintensive handelsvirksomheter i smykke-sektoren og andre luksusgodesektorer. Vi kommer til å eksemplifisere dette ved ta utgangspunktet i Teichmann (2020), glimrende artikkel fra *Journal of Money Laundering Control*. I den ovennevnte artikkelen utførte forsker en kvalitativ studie ved å intervjuer både kriminelle og individer som var en del av tilsynsmyndigheten.

Måten å bruke en handel av smykke for å hvitvaske penger på er ganske rettfram: man bruker en godkjent forhandler av smykkesteiner, utfør et kontantkjøp fra ham som er under rapporteringsgrense (i jurisdiksjoner der det finnes rapporteringsgrenser i det hele tatt)⁶. Deretter kan man til rådighet et aktivum som er raskt og enkelt omgjørbart til penger. Aktivum har en lovlig og bevisbar opprinnelse, siden kontantkjøpet har produsert en faktura som kan eventuelt vises til myndighetene. Deretter skal formuesobjektet enten beholdes eller videreselges, avhengig av behov til gjerningspersonen. Uansett er gjerningspersonen i besittelse av et formuesobjekt av lovlig opprinnelse, som kan spores og dokumenteres. Det samme kan det sies om andre luksusgoder, og investeringsobjekter for øvrig. For å bruke et lovlig handelsselskap for å hvitvaske kontanter fra tvilsom opprinnelse er det tilstrekkelig at kjøpet skjer kontant, og at det brukes en sektor som ikke er høy regulert, slik som finansinstitusjoner er. Fordelene smykke-sektoren tilbyr fremfor andre luksusgodersektorer er, for det første, at det finnes ikke faste priser i smykke-sektoren (noe som gagnar spekulative handel, og forenkler plassering av store summer i relative få artikler). For det andre har smykkeobjekter en tendens til å beholde sin verdi (fremfor andre aktiva, som krypto, f.eks). For det tredje er smykkeobjekter svært likvide og omgjørbart til kontanter relativt raskt, mye mer enn f.eks. bygninger o.l. (Teichmann, 2020, s.694). Den ovennevnte metoden estimeres nesten uavslørt (93% av tilsynsførere intervjuet i mente at den type hvitvaskingsopplegg er neppe avslørt, og 75% mente at smykke-sektoren blir stadig mer brukt for å hvitvaske penger) (Teichmann, 2020, s. 695).

Bruk av handel med lovlige handelsbedrifter er en metode som er tilgjengelig til alle kriminelle, ikke bare de større, som vanligvis nyter seg av mer komplekse opplegg. Det kan tilsi at det er en del uavdekket hvitvasking i små skala som til sammen summerer til å bli en stor andel all uavslørt hvitvasking.

---

⁶ I den ovennevnte artikkelen (Teichmann, 2020) brukes eksempelet fra Sveits, der rapporteringsplikt for kontantkjøp er 100,000 Sveitsiske franc (litt over 1 million NOK). En ikke ubetydelig sum.

2.6.4 Offshore

En globalisert verden tilbyr relative enkle løsninger på dem som ikke vil dele opplysninger om sin formuesbeholdning, rådighet etter aktiva eller som ikke vil oppfylle sine forpliktelser som skatteyttere, men som samtidig vil nytte alle sine rettigheter på hjemlandet. Det finnes en del land som tilbyr enkelte anledning til å misbruke den lokale sekretesseslovgivningen, samt lokale lavskattsordninger som gagnar den utenlandske investoren (Julius Otusanya & Lauwo, 2012). Disse landene omtales som *offshore jurisdiksjoner*, eller *skatteparadisene*. Det første begrepet tilsier en forskjellig lovverket, og det andre sier noe om lavskatt på disse land.

Vanligvis oppfyller disse land en rekke krav som gjør dem i stand til å legge til rette for både utførelse av en rekke straffbare aktiviteter (hvitvasking, skatteunndragelse, mv.). Det gjøres ved å tilby både gunstigere skatteordningen enn i mange vestlige land, og ved å tilby hemmeligholdelse om den finansielle statusen av brukere av det lokale finansielle systemet ovenfor det internasjonale miljøet. Det gjør dem spesielt egnede til å bistå dem som skal drive med hvitvasking av penger av ulovlig opphav (Stark, 2009). Det norske lovverket definerer slike land ved skatteloven § 10-63 lavskattland. Slike land defineres ifølge loven som land som belaster mindre enn to tredjedeler av den skatten selskapet ville blitt ilagt dersom den hadde vært hjemmehørende her i riket. Det er en snever definisjon, men ganske forklarende for dem som er kjent med en rekke europeiske skattelovverker, siden mesteparten av vestlige land ikke oppfyller krav til definisjonen. Det gjør at den er nesten sammenfallende med definisjonen vi har nevnt av Stark (2009).

Historisk sett har slike land hatt korrupte regimer og systemer som har bevisst samarbeidet med kriminelle organisasjoner og enkelte ikke lovlydige individer. Tilfellet av Nicaragua er velkjent. Selve statsministeren der hjalp på åttitallet kolombianske narkotika-karteller til å både skjule midler, varer og hvitvaske penger som hadde sitt opphav i narkohandel (Neagle, 1988). For at Noriegas regime kunne være i stand til å bistå narkobaroner i sin virksomhet, var det vare nødvendig med økonomiske interesser fra vestlige land der (USA), som så gjennom fingrene med dette, siden geopolitiske interesser fra den amerikanske staten tilsa at Nicaraguas regime måtte støttes, siden de var en allierte i bekjempelse av kommunismen (Neagle, 1988). Det er bare et eksempel på hvordan makroøkonomiske og makropolitiske forhold kan legge til rette for at enkelte land utøver makten til å bistå i store saker av grov

korupsjon, hvitvasking eller skatteunndragelse, til tross for at slike handlinger er straffbare i selve land som lar passere det.

Korupsjon og korrupte politiske regimer er ikke den eneste grunn for at slike land bistår i tilfeller av økonomisk kriminalitet. Oftest skjer det bare ved at et land ikke er så interessert i opprinnelse av kontantstrømmer som for selve innflytting av kapital. Med andre ord, har slike land ofte ikke et insentiv for å stille altfor mange spørsmål, men for det motsatte: de er velvitende på at hemmelighold kan være en fordel når det gjelder å tiltrekke seg kapital. Obermaier og Obermayer (2017) gir et veldig godt eksempel i bok til om panamapapirene⁷. Panama er hjemlandet til en rekke finansielle institusjoner som lever av utførelse av finansielle tjenester til utenlandske bedrifter og individer som leter etter beskyttelse for sin formue mot beskatning, og mot uønskede spørsmål. I tillegg til det tilbys tjenester i slike bedrifter, slik som stiftelse av selskapsstrukturer, trusts og holdingselskaper, som beskytter underliggende aktiva mot søksmål eller gransking av myndighetene i hjemlandet til disse individer, mv. Pulitzer vinneren Jake Bernstein angir også et godt eksempel i sitt verk *Secrecy World* (Bernstein, 2017): I 1986 var det omtrent 12 000 innbyggere i alle *De Britiske Jomfruøyene*. (Government of the Virgin Islands, 2016). Tortola, som var en av de minste, begynte å drive med de ovennevnte type finansielle og juridiske tjenester for utlendinger. Resultatet var at Tortola i slutten av 2010 hadde mer enn 23 000 innbyggere (altså mer enn samtlige innbyggere på hele øygruppen for noen få år siden). Den tilsier (og brukes som eksempel på) hvor positivt påvirker innflytting av utenlandsk stor kapital den lokale økonomien. Den fører til økonomisk vekst på land som ikke har noen særlig økonomisk aktivitet utover tilbud av skreddersydd finansielle tjenester. Tilbud av den type tjenester gagnar både offshoreland som helhet på makronivå, og konkrete individer i bedrifter som driver på med den type aktivitet i disse stedene.

Panamapapirene gir oss innblikk i eksistensen av private institusjoner i offshoreland som tilbyr helhetlige tjenester til utlendinger: fra juridisk rådgivning til selve forvaltning av pengene av ulovlig opphav, og det er helt lovlig etter den lokale lovgivningen: de har ikke slike krav som vi har her i Norge, med tanke på kundetiltak eller varslingsplikt.

Eiriksen (2008, s.152) påstår at det ikke er ulovlig å stifte trust- og selskapsstrukturer i skatteparadisene. Det er dessuten fullt mulig å overføre verdier mellom offshore- og

---

⁷ Panamapapirene var en dokumentlekkasje veldig omtalt i media i 2016 der det ble avslørt hvordan både kriminelle og andre individer kjøpte seg hemmelighold og skjulte penger i skatteparadiser gjennom et advokatfirma i Panama som gikk under navnet Mossak Fonseca. Man kan lese mer i Orgeret (2024).

onshorestatene. Det samme gjelder ved bruk av utenlandske bank og finansielle tjenester i lavskattland. Myndighetene i skatteparadiser kan være uvitende- og ikke ha interesse om hvorvidt klientene overholder sine informasjonsplikter i statene de hører hjemme i. Om vi tillegger sekretesseslovgivningen i en del land (som gjerne omtales som skatteparadiser), så blir dem veldig god egnet til å misbrukes av dem som vil skjule informasjon om sin rådighet over visse aktiva med hensikten om å hvitvaske penger (Eiriksen, 2008, s.153).

Eksistensen til den type land med institusjoner som tilbyr den type tjenester, samt lekkasjer som Panamapapirene tilsier at det kan være mer hvitvasking enn det vi klarer å kartlegge omfanget av. Det kommer vi tilbake til ved utarbeidelse av våre konklusjoner.

2.7 Måter å hvitvaske på

I følgende avsnitt skal vi gi en litt pekepinn av metoder som brukes for å hvitvaske penger. Målet med avsnittet er ikke å tilby en omfattende diskusjon om alle mulige metoder som brukes. Heller er målet med avsnittet å vise de grunnleggende individuelle handlinger som oftest er de små brikkene som bygger opp større og mer komplekse hvitvaskingsstrukturer.

2.7.1 Smurfing

Den første måten å hvitvaske på vi kommer til å omtale her er den mest grunnleggende og enkelte som benyttes per i dag, særlig i tilfeller av hvitvasking der midlene stammer fra en aktivitet som genererer en stor mengde kontanter, slik som narkohandelen. Smurfing er ikke en fullstendig metode for å hvitvaske penger på. Smurfing er en metode for å plassere store mengder kontanter på en strukturert måte, og som hjelper andre mer komplekse opplegg i dette stadiet (Mandinger, 2011).

Smurfing ble først detektert som en måte å hvitvaske penger på i 80 tallet, og det ble sammenfallende med ikrafttredelse av *The Bank Secrecy Act* i USA. I 1970 Den Amerikanske Kongressen vedtok loven for å bekjempe hvitvasking av pengene som stammet fra narkohandelen, som et forsøk for å bekjempe narkohandelen, og all den underliggende kriminaliteten (Internal Revenue Service, 2023; Madinger, 2011). Loven påla blant annet at finansinstitusjoner måtte rapportere alle kontanttransaksjoner over 10 000 \$. Det førte til at plassering av kontanter fra ulovlige aktiviteter ble mer utfordrende for kriminelle. Likevel er kriminelle kvikke når det gjelder å finne opp nye måter å beholde sine aktiviteter. De oppfinnsomme marihuana- og kokainsmuglere fra 80 tallet i Florida fant ut en metode for å

omgå bankenes granskning. Metoden ble avslørt av myndighetene i den såkalte *operation Greenback*. Den spesielle operasjonen var en felles innsats fra forskjellige politiorganer og amerikanske etterretningsbyråer rettet mot hvitvasking knyttet til narkotikasmugling. Myndighetene avslørte et organisert nettverk av «smurfs» eller ansatte som jobbet for en stor organisasjon som hadde som mål å skyte inn en mengde penger som var under deteksjonsgrensen, og som ble innskudd antageligvis i bankkontoer tilhørende private personer. Disse kontoene var selvsagt under kontroll av selve organisasjonen som drev med hvitvasking. Alberto Barrera Duran var omtalt som «papa smurf», og «bondene» som drev med mikrotransaksjonene ble omtalte som «smurfene», en hentydning til den populære TV serien av belgisk opprinnelse (United Press International, 1990; Public Broadcasting Service, u.å.).

Smurfing er nettopp det: et organisert nettverk av «stråmenn» som utfører små transaksjonene for å plassere kontanter i antakelige lovlige bankkontoer, som tilhører individer som på papir ikke er knyttet til- men som er under kontroll av- gjerningspersonen. Smurfing forsøker å unngå granskning fra offentlige etater ved å dele ut store transaksjoner i mindre transaksjoner som er under rapporteringsgrensen (Hayes, 2021). Smurfing er en av de mest utbredte teknikker i tilfeller av hvitvasking (Irwin, Choo & Liu, 2011). Den er særlig brukt av store organisasjoner, slik som narkokarteller. Smurfing er vanligvis en del av større hvitvaskingsopplegget og brukt i plasseringsfasen, og om det er ordentlig planlagt og gjennomtenkt, blir det nesten umulig å detektere, i praksis.

2.7.2 Bruk av bank

Nesten utelukkende alle de suksessfulle store hvitvaskingsoppleggene trenger å bruke en finansinstitusjon for at plasseringsfasen blir vellykket. Det kan være at virksomheten- og ikke selve bankkontoen- opptrer som det primære plasseringsverktøyet, men uansett skal de plasserte kontantene havne i en bankkonto som kan redegjøre for sin lovlige opprinnelse. Banken brukes deretter for å tilsløre, ved bruk av mangfoldige transaksjoner og bevegelser, som forhindrer sporingen. Til slutt brukes de midlene for å anskaffe diverse aktiva som derved har lovlig opphav, eller til å betale for hva som helst gjerningspersonen vil ha i det lovlige markedet (integrering) (He, 2010, s.17). Et alternativ er å kjøpe seg inn i andre finansielle produkter, som forsikringer, verdipapirer, mv. for å deretter selge dem. Det krever vanligvis samarbeidet av en korrump megler (He, 2010, s.18).

Det er mange hvitvaskere som bruker stråmenn, advokater eller virksomheter for å skape litt avstand mellom rettighetshaveren og penger, ved åpning av bankkontoer. Det er til hjelp ved tilsløringsfasen, siden vanskeliggjør sporingen til den reelle eieren. En vanlig praksis er å kjøpe samarbeidet av enkelte korrupte bankansatte (Madinger, 2011, s.236). Bankansatte, særlig de med høy stilling innenfor banken, kan utføre innskudd uten å stille altfor mange spørsmål, og som de kan aktiv bistå ved omgåelse av rapporteringsalgoritmer og andre varslingssystemer. Den risikoen er bekreftet av Finanstilsynets rapport fra 2023 (Finanstilsynet, 2023, s.21). Det er også tilfeller der hvitvaskere bruker bistand til pårørende for å åpne bankkontoer som ikke kan spores til gjerningspersonen (Madinger, 2011, s.236).

Som vist her er banken den beste bistanden en hvitvasker kan regne med, siden den er til nytte på alle stadier av opplegget. Litteraturen er rik når det gjelder å peke på bankers sårbarhet ovenfor å bli brukt til hvitvasking (Yeoh, 2020), og behov for fremming av bedriftsansvar i privat banksektoren (Maggetti, 2014). Når det gjelder de offentlige, og det internasjonale samarbeidet, er det fortsatt et tema for diskusjon hva er best egnet i dette tilfellet: vi har en del land som er tilhengere på en tilnærming som er mer preget av sterk kontroll og streng lovgivning, og vi har en del andre land som er tilhengere av den såkalt *soft law*, basert hovedsakelig på retningslinjer og regulatorisk selvstendighet. Allikevel virker det som at det internasjonale samfunnet oppnådde konsensus for lenge siden, når det gjelder viktigheten av å bekjempe hvitvasking (Camdessus, 1998). Vi har ovenfor nevnt de store hvitvaskings-skandaler av de siste tiårene. Banker var involverte i absolutte alle skandaler. Det tilsier hvor viktig er dem til at hvitvaskingsopplegg faller heldig ut.

Man kan si at uten bankens samarbeid blir det nesten umulig å detektere mistenksomme transaksjoner, og bankenes har makt til å kunne «stemple» kontanter som av lovlig opprinnelse. Ut ifra de omtalte skandaler, har man grunn til å tro at bankene ikke er flinke nok per i dag til å etterleve enten lovgivningen om rapportering av mistenksomme transaksjoner eller retningslinjer og anbefalinger fra myndighetene. Historisk sett har en del bank vært samarbeidsvillige i tilfeller av hvitvasking, og de har vært på tilbudssiden når det gjelder å hvitvaske penger for store aktører uten å stille altfor mange spørsmål. Vi har for eksempel den veldokumenterte realiteten av Florida på 70- og 80-tallet (Public Broadcasting Service, u.å.; Madinger, 2011) der selve bankene etterspurte store mengder kontanter ved å tilby en fullstendig hvitvaskingsstrategi. Denne situasjonen var utgangspunktet til *The Bank Secrecy Act*, og til mange andre lignende lover i mange andre land. Det er nok ikke noe som kan ekstrapoleres til alle andre land, herunder Norge, men det som hvitvaskings-skandaler viste oss

er at intet land er fri for risiko. Det er en konsensus i litteraturen når det gjelder den historiske innstillingen av banksektoren ovenfor hvitvaskingsopplegg som foregikk hos dem, og det er mye som peker på manglende evne hos banker som portvakt (Levi, 2002; Yeoh, 2020).

2.7.3 Bank og virksomhet kombinasjon

Kombinasjonen bruk av bank og bruk av virksomhet er grunnsteinen til nesten utelukkende alle store hvitvaskingsaker. For det første stiftes det et lovlig selskap som tar på seg plasseringsoppgaven, slik at kontanter plasseres i den ellers lovlige bedriften i form av inntekter (enten ved utstedelse av falske fakturaer, eller ved fiktivt kontantkjøp). Deretter skal midlene overføres til den antagelige lovlige bankkontoen som er knyttet til bedriften -og ikke til gjerningspersonen- det skaper litt avstand mellom hvitvasker og midlene, og gjør at aktiva er ikke direkte eide av gjerningspersonen, men fortsatt kontrollerte av vedkommende. Den bankkontoen kan deretter brukes til å foregå en rekke transaksjoner som tilslører videre midlene. Eventuelt kan midlene som ble omgjort fra «skitne» kontanter til virksomhetsinntekter utdeles interessentene i form av lovlig utbytte (Madinger, 2011). Denne formen av hvitvasking er nok den mest utbredte formen grunnen at den er svært vanskelig å detektere (Madinger, 2011, s.239). Selve Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTAES, 2020, s.11) definerer tilgangen til virksomheten som forenkling av kriminalitetsutøvelsen og fleksibiliserende for aktiviteter, slik som hvitvasking. Slik som den ovennevnte rapporten påstår, kan en virksomhet skaffe seg høyere kreditt av finansinstitusjoner og leverandører enn hva en privatperson kan. Det er nettopp fordelene av å bruke en kombinasjon av bruk av bank og virksomhet i hvitvaskingsopplegget fremfor det forrige alternativet. Økt kreditt medfører mer handlingsrom for økning av virksomhetens kapital, og flere investeringsmuligheter (NTAES, 2020, s.11). Alt dette er nyttig med tanke på tilsløringsfasen. Den økte fleksibiliteten innebærer en større risiko for deteksjon. Det skal vi omtale kort i avsnittet «regnskapsmanipulering i tilfeller av hvitvasking», der vi tilbyr leseren en rekke indikatorer på at hvitvasking kan foregå basert på regnskapsdata.

Om man er litt mer kreativ, så går det an å bruke offshorebedrifter som en del av opplegget, der ytterligere personopplysnings beskyttelse er tilbudt. Offshorebedrifter er vanligvis mottakerne av utbytter fra den antagelige lovlige virksomheten, eller opptrer på papiret som medeiere av bedriften. Offshore institusjoner brukes deretter for å tilsløre videre ved mangfoldige transaksjoner. Dette og mer diskuteres videre i vårt neste punkt.

2.7.4 Skallselskap, kompliserte selskapsstrukturer og offshorebedrifter

Et skallselskap er definert som et selskap uten betydelig aktivitet eller kapital. Det eier ikke nevneverdige eiendeler, og brukes vanligvis som et verktøy for å utføre økonomiske transaksjoner (Sirnes, 2021). Til tross for at man forestiller seg et verktøy for utførelse av ulovlige handlinger, slik som skatteunndragelse, hvitvasking, mm., er dette ikke det eneste formålet skallselskaper er stiftet med. Her i Norge er det vanlig med holdningsstrukturer, og de er en måte å fordele utbytte som stammer fra en bedrift til en annen bedrift uten at skatteyteren blir voldsomt beskattet i mellomledet. Det er den såkalte *fritaksmetoden* (Olsen & Vigdal, 2021, s. 197). Den baseres på skatteloven § 2-38, som bestemmer at lovlig utdelt utbytte beskattes ikke likt om utbyttet går til aksjeselskaper enn om det går til personlige aksjonærer. Ut ifra det kan en lovlydig foretakseier ønske å ha et «skallselskap» som en måte å få gunstigere beskatning innenfor lovens grenser, for å deretter investere utbyttet i et annet virksomhet for å oppnå en bedre avkastning. Alle skallselskaper er dermed ikke det samme, og de kan ha forskjellige formål innenfor lovens grenser.

Et aksjeselskap er en egen juridisk person som påtar seg hele ansvaret for selskapets forpliktelser jfr. aksjeloven § 1-1, så det kan tenkes også at det skapes en selskapsstruktur som drar nytte av det. Et eksempel kunne være å ha et morselskap som har kontroll over viktige aktiva, bl.a. immaterielle eiendeler (patenter, mv.) eller dyre anleggsmidler i tillegg til et datterselskap som eier kundeporteføljen, avtaler med kunder, mv. Det første selskapet ville betale for rettsbruk av aktiva til morselskapet i form av en eller annen type provisjon eller proveny. Om det oppstod søksmål med kunder eller myndigheter som førte til erstatningskrav, eller datterselskapet ikke var i stand til å svare på sin gjeld, så ville de verdiskapende aktivaene være beskyttet, siden det er bare datterselskapet som svarer til erstatningskrav, gjeld, mv. Det forklarer også hvorfor det kan oppstå en del kompliserte selskapsstrukturer i forretningslivet, uten at det er tegn på mistenkelig drift.

Allikevel har ikke alle skallselskap og kompliserte selskapsstrukturer stiftet av godt hensyn. He (2010, s.24) gir oss et godt eksempel av den korrupte politikker Cheng Kejie, som utnyttet sin makt posisjon til å få bestikklser i form av kontanter. For å skjule den ulovlige opprinnelse av kontantene, så benyttet han seg av en forretningsmann som stiftet et skallselskap. Skallselskapet ville ikke ha reell drift, men skulle uansett utstede falske fakturaer for å plassere kontantene som stammet fra bestikkelsene. Selvsagt ville en bedrift eid av Cheng Kejie, den korrupte politikeren, få utbytte av den kunstige virksomheten. På den måten fikk den korrupte

politikeren -og sin samarbeidspartner, som fikk en provisjon for handelen- bistand fra et skallselskap, samt en komplisert selskapsstruktur (der Cheng Kejie kontrollerte selskapet som mottok utbytte fra skallselskapet). På denne måten blir bruk av skallselskaper og kompliserte selskapsstrukturer egnet til å hjelpe hvitvaskere til å skjule opphavet av sine midler, tilsløre det og integrere midlene i det lovlige finanssystemet.

Ovenfor har vi gått gjennom en del hvitvaskingskandaler som inkluderte bruk av *offshore* bedrifter og transaksjoner i utenlandske jurisdiksjoner. Vi har også i forbindelse med dette snakket om sekretesse og hvordan utenlandske finansinstitusjoner og advokatfirmaer tilbyr en rekke tjenester for hvitvaskere. Gjerningspersonen kan bruke alt dette på en eller annen fase av hvitvaskingsopplegget, eller på alle tre samtidig. Vi kommer til å kommentere det i detalj.

For det første kan man enkelt åpne en *offshore* bankkonto som er beskyttet av sekretessen som lokale lovgivninger tilbyr i land som Panama eller Aruba (Madinger, 2011, s.252). Til dette formålet trenger man bare kontanter til å kjøpe seg en flybillett dit, og til å dekke oppholdskostnadene der, samt et identifikasjonsdokument. Resten tar bankansatte, advokater og andre fagpersoner vare på, slik som Panamapapirene lærte oss (Obermaier & Obermayer, 2017; Bernstein, 2017), og slik som Risikovurdering 2023 av Finanstilsynet viser (Finanstilsynet, 2023, s. 13). I og med at man klarer å smugle kontanter ut av landet og reise til en av de *offshore* jurisdiksjonene som tilbyr slike tjenester, så er man ferdig med den første fasen (plassering). Kontantsmugling er vel dokumentert i litteraturen (He, 2010, s.16-18; Finanstilsynet, 2023, s.17). Økokrim har estimert at hver dag forsvinner 27 millioner kroner i kontanter ut av Norge (Kampevoll & Alayoubi, 2023, 9 Nov). I den sistnevnte artikkelen er det snakk om pengene som dukker opp på land lang unna Norden, som for eksempel Midtøsten. Fra 2018 til 2022 ble det tilbakehentet 36 milliarder kroner i norske sedler, som hadde vært smuglet ut av landet (Kampevoll & Alayoubi, 2023, 6 Nov). Det er bare et tegn på hvor enkelt er det å smugle ut kontanter nå for tiden.

Dessuten er det offshorebedrifter brukt i tilsløringsfasen, slik at en hvitvasker som allerede har en plasseringsstrategi kan benytte seg av tjenestene tilbudte av institusjonene som beskrevet ovenfor i *offshorejurisdiksjoner* (Gordon, 2009, s.17). Nå for tiden er det mulig å opprette en bankkonto i *offshorebedrifter* ved bruk av internett, samt å overføre midler relativt raskt og sømløst (Fontinelle, 2023; Madinger, 2011). Etter midlene som var opprinnelig plasserte i en lovlig bankkonto overføres til utlandet, kan det foregå en del investeringer /

overføringer til andre kontoer som kommer til å bistå i tilsløringsfasen, ved å skape en del lag mellom den opprinnelige overføringen til utlandet og det siste leddet av rekken av transaksjoner. Om man vil komplisere sporingen enda mer, er man i dag i stand til å opprette flere bankkontoer på flere utenlandske jurisdiksjoner med lovverk som prioriterer sekreterie. Deretter kan man overføre pengene fra et land til et annet, eller utfør en del investeringer i alle disse land, der avkastningen kan bli overført til hjemlandet i form av lovlig avkastning på utenlandske investeringer. Norske bankene er estimert til å ha til sammen 8520 kundeforhold med juridiske personer utenfor EØS (Finanstilsynet, 2023, s.18). Alternativ kan man ha stiftet et selskap som opptrer i papiret som rettighetshaveren av midlene, og deretter flytter den. Normale jurisdiksjoner har avviklingsprosedyrer som tar hensyn til andre interessenter enn eieren (kreditorer, aksjonærer, leverandører, mm.). Likevel tillater disse jurisdiksjonene ut- og innflytting av selskaper uten avviklingsprosedyrer (Schjelderup, 2011, s.64). Det gjør den beskrevne prosessen raskt og nesten usporbar.

En ikke omfattende opplisting av slike jurisdiksjoner ville inkludere land som Bahamas, Belize, Cayman Øyene, Hong Kong, Panama eller Seychelles, men også europeiske nære land som Malta, Monaco eller Sveits. Alle de ovennevnte land tilbyr opprettelse av bankkontoer for utlendinger, skattefordeler, sekreterie og tilbud på finansielle tjenester (Madinger 2011, s.252). På norsk litteraturen omtales slike land som *skatteparadiser*, og de har til felles at de både (Schjelderup, 2011, s.61):

- 1) Tilbyr lav eller absolutt ingen beskatning på inntekter.
- 2) Spesiell beskatningssystem for utlendinger.
- 3) Forplikter seg ikke til å tilby transparent informasjon om eierskapsstruktur og fører intet tilsyn på utenlandske investorer.
- 4) Det er ingen informasjonsutveksling i praksis med andre land og jurisdiksjoner når det gjelder økonomiske forhold.

Bankkontooppsettelse er ikke den eneste aktiviteten som hvitvaskere kan nyte godt av. En av de tjeneste som tilbys er en allerede stiftet / klar til bruk selskapsstruktur som egner seg til hvitvaskingsformålet, og som bare krever en dyrere eller billigere engangsbetaling og et årlig gebyr for administrasjonskostnader. Det krever ingen forkunnskap eller spesielle evner av gjerningspersonen, og det er bare å inngå en konfidensiell avtale mellom megleren og kunde

(Madinger, 2011, s.252) og andre eksempler om de Panama Papirene (Bernstein, 2017; Obermaier & Obermayer, 2017).

Internett og globaliseringen av økonomien og finanssystemer har gjort enklere enn noensinne å kunne benytte seg av slike løsninger, og avstandene mellom land med forskjellige -og til og med motstridende- jurisdiksjoner har mistet betydning, i tråd med teknologisk utvikling (Bernstein, 2017; Obermaier & Obermayer, 2017).

2.7.5 Lån og tilbakebetaling av lån som tilsløring

Den siste metoden vi kommer til å nevne her er den såkalte *loan back scheme* i den engelske litteraturen. Den baseres på en ganske enkel idé: hva om vi sa at de skitne midlene stammet fra pådratt gjeld? Den krever mye mindre innsats og planlegging enn stiftelse av en bedrift med virkelig drift, eller en kompleks selskapsstruktur med selskaper over hele verden. I praksis fungerer den metoden ved at eieren av de ulovlige midler og en fysisk eller juridisk person inngår en låneavtale som vanligvis er enten falsk (ingen penger blir utlånt), eller det kan skje at långiveren tar utlegg i aktiva av ulovlig opprinnelse (*back-to-back loan*) (Madinger, 2011, S.253). I begge tilfeller får gjerningspersonen et dokument som beviser opprinnelse av midlene. Dette, i sin enkleste variant, fungerer i praksis som en måte å både plassere og integrere pengene uten at videre tilsløring er nødvendig. I mer avanserte opplegg kan det skje at man låner ut til seg selv ved bruk av en *offshore* virksomhet som er både innehaveren av midlene, og eid av gjerningspersonen (i dette tilfellet er snakk om en integreringsstrategi) (Office for Money Laundering Prevention of the Republic of Slovenia, 2023). Fordelen den metoden tilbyr er vanligvis at gjeld og rentekostnader reduserer skatt (Madinger, 2011, S.253).

Det kan være utfordrende å detektere den metoden også. Man kan tenke tilfeller der lånet er tilbudt av en utenlandsk finansinstitusjon eller av en hjemmehørende finansinstitusjon med utlegg i eiendeler som er *offshore*. I begge tilfeller utsteder finansinstitusjonene gyldig offentlig anerkjent dokumentasjon.

Beskrivelsen vi har oppgitt ovenfor er ikke fullstendig. Snarere har vi valgt, som sagt, å gi leseren de mest utbredte praksiser, som til sammen danner mer komplekse hvitvaskingsopplegg. Det som alle har til felles, er at de er vanskeligere å detektere enn andre former for hvitvasking som vi ikke har valgt å ta med her.

2.8 Regnskapsmanipulering i tilfeller av hvitvasking

I dette avsnittet skal vi kommentere kort om de mest risikable poster i tilfeller av hvitvasking med tanke på regnskapsmanipulering. Vi anser dette relevant fordi regnskapet er et språk som alle i næringslivet og i det finansielle systemet bruker for å utveksle informasjon og for å danne seg inntrykk av statusen til en bedrift. Det var særlig relevant for oss å introdusere dette punktet her, siden forfatterne av dette verket går retning regnskap i studium. Det gjør at temaet er svært aktuelt for oss, siden det er der mer påvirkningskraft vi kommer til å ha i vårt profesjonelle liv. Det å kunne detektere hvitvasking på grunn av manipulering i regnskap er et potensielt verktøy i bekjempelse av den skadelige aktiviteten.

NTAES (Nasjonalt tverretattlig analyse- og etterretningscenter) er et samarbeid mellom politiet, Skatteetaten, NAV, Arbeidstilsynet og Tolletaten rettet mot økonomisk kriminalitet (NTAES, u.å.). Senteret utarbeider analyse- og etterretningsprodukter som er ment til å være støtte til arbeidet av politiet og kontrolletatene, herunder Økokrim. Senteret er lokalisert hos Økokrim. Senteret har utarbeidet en omfattende liste med indikatorer på mistenkelige transaksjoner. Vi tar utgangspunktet i den for vår fremstilling over postene som er mest risikable ovenfor tilfeller av manipulering av regnskap i tilfeller av hvitvasking. I nettsiden til økokrim finnes det en rekke oppslagsverk som er ment til å være beslutningsstøtte til en rekke forskjellige fagpersoner, bl.a. advokater, betalingsforetak, eiendomsmeglingsforetak eller regnskapsførere og revisorer⁸.

Som sagt er den primære kilden her NTAES (2017). Det er verdt å nevne her at indikatorer her er omfattende. Dermed må vi foreta en skjønnsmessig vurdering om hvilke indikatorer er mer relevante for vårt verk, i og med det vi har diskutert tidligere i teorien, og bare vise til dem, ved å utelukke andre indikatorer. Vi kommer til å oppsummere og kommentere disse indikatorene herved delt på samme kategoriene som rapporten inndeler indikatorer i, samt gi generelle retningslinjer baserte på indikatorene. I tillegg blir det diskuterte enkelte påstander av Finanstilsynets risikovurdering (2023) om hvitvasking og terrorfinansiering (Finanstilsynet, 2023).

Generelle retningslinjer

---

⁸ Man kan finne mer informasjon på <https://www.okokrim.no/indikatorlister.565570.no.html>

Informasjonen avgitt i regnskapet til en hvitvaskingsbedrift skiller seg vesentlig fra sammenlignbare lovlydige foretak i bransjen. Det er slik, fordi når en bedrift brukes som *business cover* i tilfellet av hvitvasking, er det vanskelig for gjerningspersoner å føre lignende inntekter som i andre bedrifter i bransjen, særlig i tilfeller av skallselskaper uten reell aktivitet. Når det gjelder selskaper med reell aktivitet, er det klart at inntektssiden skal være høyere enn lignende bedrifter, siden en del kontanter skal strømme inn uten at omsetningen basert på den reelle aktiviteten øker.

Det at etterspurt dokumentasjon ikke blir levert eller ikke kan fremskaffes er også en klar indikasjon på at det foreligger bokføring som ikke er basert på fakta og reelle forhold. Samme gjelder det at part i kontrakter eller lån ikke kan dokumenteres. Det tilsier mulig bruk av hvitvaskingsstrategier, som de ovennevnte, f.eks lån og tilbakebetaling av lån under falske forhold for å plassere kontanter.

Veldig mye kontantbeholdning kan være vanskelig å forvalte, særlig på en måte som ikke vekker mistanke. Indikatorer fra NTAES som tar høyde for det er vanskelighet om å forklare utbetalinger på en tilfredsstillende måte, føring av fiktive kostnader, eller registrering av inntekter som kjøper ikke vil være i stand til å gjøre opp. Avsatte utbytter som utbetales til andre enn aksjonære er også et bra utgangspunkt for å detektere integreringsstrategier, siden ofte fremstår den reelle rettighetshaveren ikke som aksjeeieren (som en del av tilsøring, for å skape avstand mellom midlene og ham), så måten han får avkastning av virksomheten er ikke berettiget i selskapsrett. Den type utbyttedeling er meget uregelmessig.

Faktura

Fakturaer er sannsynligvis et av det mest manipulerte når det gjelder hvitvasking. Det er ikke uten grunn at NTAES retningslinjer inkluderer eget avsnitt for å snakke utelukkende om faktura, faktureringsrutiner og fakturaforfalskning. Indikatorer om faktureringsrutiner her inkluderer fakturaene som sendes til mellomledd som virker unødvendige, fakturering med mva. til bedrifter som ikke er mva. registrerte, fakturering der varer / tjenester ikke er leverte, eller uoverensstemmelser mellom fakturainformasjon og transportpapirene. Når det gjelder fakturainnhold, så inkluderes fakturaer i utenlandsk valuta, håndskrevne fakturaer, fakturaene med priser som avviker fra bransjestandarder, tilleggsfaktura for prisstigning som ikke har markedsmessige forklaringer eller kontonummer som avviker fra øvrige lignende fakturaer.

Generelt sett avviker fakturaprisene på det markedet tilsier, og det finnes også unormalt stor fortjeneste fra handler hvor foretaket bare har opptrådt som mellomledd.

Retningslinjene her er i tråd med litteraturen, som peker på overfakturering, eller en eller annen form for fakturaforfalskning er ofte involvert i tilfeller av hvitvasking (Tiwari, Ferrill, & Allan, 2024; Schneider & Windischbauer, 2008). Det gir mening om vi betrakter fakturering som det steget som er lenken mellom ulovlige kontanter og plasseringsstrategien.

Balanse

Indikatorer i dette nivået viser uoversiktlige og unødvendige kompliserte noter til regnskapet. Det er så klart at når man manipulerer regnskapet må man redegjør for alt som ikke sees troverdig ut. Det samme gjelder hyppig endring i valg av regnskapsprinsipper og skjønsmessige estimerer uten god forklaring (Finanstilsynet, 2023).

Unormalt innskudd av aksjekapital etter kapitalforhøyelser i selskapet og betydelig og uforklart endring i egenkapitalen: det blir en måte å plassere skitne penger på: nettopp i form av innskudd egenkapital, slik at den skitne pengene blir plutselig en del av kapitalen til en ellers lovlig bedrift. Deretter når egenkapitalen kaster utbytte av seg, fremstår denne fortjenesten opptjent av lovlig opprinnelse til eieren.

Balansen viser aktiva eller rettigheter som ble anskaffet til en pris som var høyere eller lavere enn markedsprisen, som ikke har noen virkelig verdi, eller som kanskje ikke eksisterer. Dette poenget er i tråd med litteraturen om hvitvasking, siden en av de omtalte metodene for plassering er fiktivt salg av ikke eksisterende eiendeler mot falsk utsalgsfaktura (Unger, 2007). I tillegg til det er det verdt å merke seg at retningslinjer for risikovurdering utarbeidet av Finanstilsynet anser eiendomsutvikling, bygg- og anleggsbransjen som utsatt for manipulasjon av priser og korrupsjonsrisiko. Verdistigning og god avkastning gjør eiendomsbransjen en attraktiv plassering av kapital for de som driver med hvitvasking (Finanstilsynet, 2023, s.10).

Kundefordringene øker mer i prosent enn det omsetningsveksten skulle tilsi. Det er igjen en uoverensstemmelse mellom reell omsetning og bokført omsetning som stammer fra manipulering av omsetningstall.

Resultatregnskap

Regnskapsmessige nøkkeltall henger ikke samme med driftsresultatet. Det kan skyldes at det blir en uregelmessig stor strømming av kontanter.

Unormalt stor inntekt fra betaling av erstatning/bot for misligholdte kontrakter. Det er en måte å plassere kontanter som ikke er redegjort for ved salgsinntektskontoer. Man kan skape fiktive erstatningskrav selskapet har mot fiktive parter, for å ikke føre all inntekt basert på salgsinntekter, slik at salgsinntekter ser ikke ut så kunstige høye. Det er en sammenheng mellom dette og annet punkt i NTAES rapport, som omtaler vanskeligheten av å verifisere om inntekten skyldes reelle kjøp av varer eller tjenester. I tillegg er inntekter vanskelige å redegjøre for i tilfeller der bedrifter brukes til hvitvaskingsformål (Finanstilsynet, 2023).

Som vi har sett, er regnskap ikke fri for manipulering i tilfeller av hvitvasking. For regnskapsforetak og revisorer, og ikke minst ansatte i skattekontoret, er det en glimrende mulighet for å kunne detektere og rapportere transaksjoner som gir grunn til mistanke. Kanskje er deteksjon av regnskapsmanipulering en av de beste måter økonomer kan bistå i bekjempelse av hvitvasking, så den type kunnskapen som den vi har vist fram her er en av de beste våpnene revisorer og regnskapsførere har til rådighet.

2.9 Måter å detektere hvitvasking på

I det følgende kommer vi til å gi en pekepinn på metoder som brukes av myndighetene for å detektere inntreffe av hvitvasking. Hovedsakelig er dette avsnittet basert på Madinger sin veiledning for etterforskere (Madinger, 2011) med henvisninger til andre relevante kilder. Temaet anses relevante, særlig i forhold til neste avsnitt, som omhandler utfordringer med deteksjon av hvitvasking.

Metoder som brukes deles vanligvis i to hovedgrupper: direkte og indirekte metoder. Direkte metoder baserer seg på analyse av offentliggjorte regnskapstall, og leter etter forhold som ligner med de tidligere presenterte i avsnittet «Regnskapsmanipulering i tilfeller av hvitvasking». Vi ser bort ifra dem i dette avsnittet, siden vi har brukt et helt avsnitt på det temaet (Madinger, 2011).

Indirekte metoder tar høyde på en matematisk forklaring av den nåværende økonomiske tilstanden av den etterforskede personen eller organisasjonen. Opprinnelig var disse metodene utviklet for å avgjøre skatteplikt, i tilfeller av skatteunndragelser (Madinger, 2011; Biber, 2010). Likevel er bruken av disse metodene utbredt når det gjelder hvitvaskings etterforskninger (Al-Rashidi, 2021; Bell, 2000). Metodene bygger på følgende forutsetning: når et subjekt ikke har

tilfredsstillende forklaring på lovlig opprinnelse av midler eller aktiva, kan det trekkes en slutning om at det er utbytte av kriminalitet (Bell, 2000, s.17).

2.9.1 Nettoformuemethoden

Nettoformue metoden, eller *net work method* på den engelske litteraturen, tar høyde på formuesbeholdning av den etterforskede. Den bygger på egenkapitalligningen, slik som finnes i regnskapsbøker, og som er utledet av balanseligningen, grunnsteinen av regnskapslogikken (Berg, 2021, s.48).

$$\mathbf{Egenkapital = Eiendeler - forpliktelser}$$

Denne metoden går litt videre og dekomponerer denne formelen i utvidede elementer. Et eksempel fra Madinger (2011, s.110) tar seg av analyse på en etterforskning av en privatperson:

$$\begin{aligned} \mathbf{Eiendeler - forpliktelser} &= \mathbf{Egenkapital - Tidligere års egenkapital} \\ &= \mathbf{Egenkapitalendring - Levekostnader} \\ &= \mathbf{Inntekt - Inntekt fra kjente kilder} \\ &= \mathbf{Inntekt fra ukjente kilder} \end{aligned}$$

Den samme logikken kan brukes til å etterforske formuesbeholdningen av selskaper og andre juridiske subjekter. Det er bare å endre «levkostnader» for «drifts- og andre kjente kostnader».

Informasjonskilder her ville variere med etterforskningssubjekt, men for private personer kunne det involvere skatteopplysninger, eiendomsregistrer, lånedokumenter, kredittkortinformasjon, arbeidsavtaler og oppdragsbekreftelser, kontoutskrifter, mv. For bedrifter er det relevante datakilder anleggsregistre, kontoutskrifter, og alt annet som viser beholdning av likvide midler.

Metoden er bruk til å lete etter finansieringskilder til egenkapitalen / formue til de etterforskede. Utfordringer forbundet med metoden er der aktiva stammer fra utland, der det ikke finnes noe utveksling av informasjon med hjemlandet.

2.9.2 Kilde og anvendelse av midler

Den neste metoden vi kommer til å beskrive bygger også på klassisk regnskapsteori. Regnskapsteorien knytter midlene gitt med midlene anvendte på den måten at det finnes en logisk og matematisk prøvbar tilknytning mellom de to (Carson, 1949, s.159). I praksis er metoden basert på den følgende ideen: hvis anvendelse av midler i en periode er større enn inntekter fra kjente kilder, er differensen inntekter fra ukjent kilde (Madinger, 2011, s.113). Den er særlig brukt for private personer når nettoformuemetoden ikke tilsier eierskap a betydelige aktiva, og til tross for det viser subjektet høy levestandard. Den kan også være anvendt for etterforskning av skallselskaper ved å spore kostnader og anskaffelser og opprinnelse av finansieringen, men om det dreier seg om skallselskaper i andre jurisdiksjoner, kompliseres bildet. Om nettoformuemetoden fokuseres på eiendeler og finansiering av eiendeler, fokuseres denne metoden her på kostnader og inntekter.

Etterforskere følger opp tett subjektene for å avgjøre hva er levekostnadene, og anvendelse av midler, for å deretter registrere informasjonen og sammenligne det med kjente inntektskilder, som arbeidsinntekt, utbytter fra virksomhet og andre investeringer, skatterefusjon, lån, dagpenger og andre folketrygd sosiale tjenester (Madinger, 2011, s.113-114).

2.9.3 Bankinnskuddsmetoden

De to tidligere omtalte metoder fokuseres på både eiendeler og inntekter. Denne metoden her fokuseres på banktransaksjoner. Ideen bak metoden er at man kan regne seg fram til totalinntektene ved å ta utgangspunkt i alle bankinnskudd i en gitt periode, for å deretter trekke interne overføringer mellom kjente bankkontoer og trekke kontantbetalte utgifter (Madinger, 2011, s.114). Ideen om å analysere bankinnskudd for å avdekke ulovlige kontantstrømmer er også diskutert i litteraturen. Det har til og med vært utviklede teoretiske modeller for estimering av hvitvasking ved å analysere mengde bankinnskudd i forhold til andre økonomiske tall på makronivå (Ardizzi, et al., 2012).

Denne metoden forsøker også å finne uforklarte inntekter. Ligningen brukt i den metoden er som følger (Madinger, 2011, s.114):

$$\begin{aligned} & \textbf{Bankinnskudd til alle kontoer – Interne overføringer mellom kontoer} \\ & = \textbf{Nettoinnskudd til alle kontoer + Kontantutbetalinger} \\ & = \textbf{Totale inntekter – Inntekt fra kjente kilder} \\ & = \textbf{Inntekt fra ukjente kilder} \end{aligned}$$

Denne metoden, i likhet med den ovennevnte forutsetter tett oppfølging av etterforskede. Dessuten er metoden et nyttig verktøy til å regne seg fram til overføringer til utlandet i tilfeller av etterforskning av kompliserte selskapsstrukturer i skatteparadiser, som de som vi har omtalt ovenfor.

Svakheter med metoden har å gjøre med samarbeidet med utenlandske jurisdiksjoner der det ikke finnes utveksling av informasjon med hjemlandet. Lovverket av en rekke land kan hindre jobben til myndighetene og kontrollorganer. Her har vi et eksempel på hvor mye manglende utveksling av informasjon mellom lavskatteland og Norge kan negativt påvirke hvitvaskingsetterforskning, slik som vi omtalte tidligere, og som er diskutert i Schjelderup (2011).

2.9.4 Unit and volume

Den siste metoden vi kommer til å diskutere her er ganske utbredt i tilfeller av etterforskning av bedrifter som mistenkes verktøy for hvitvasking. Den overrasker på grunn av sin enkelhet. Om man med en viss grad sikkerhet kjenner til solgte enheter og prisen de har blitt solgt til, så kan man redegjør for inntekter fra kjente kilder (Biber, 2010). Metoden brukes omvendt i etterforskning av narkotikahandel: om etterforskere kjenner til prisen av rusmidler, samt har et troverdig anslag på salgsvolum, kan man indirekte bevise kilden til de uforklarte inntekter, ved å bruke en så enkel formel som (Madinger, 2011, s.114-115):

$$\textbf{Solgte enheter} \times \textbf{Pris pr enhet} = \textbf{Inntekter}$$

Her er regnskapsførere og revisorer til hjelp, siden en grundig analyse av solgte rapporterte enheter, kundemassen og utviklingstrenden på priser kan tyde på uforklarlige inntekter som deretter kan rapporteres til økokrim (Biber, 2010, s. 5). Måltrettet arbeidet ved å bruke den ovennevnte metoden og en grundig analyse av utstedte fakturaer som systematisk gjennomgår indikatorene vi diskuterte ovenfor kan være til stor hjelp for deteksjon av hvitvasking.

2.9.5 Utdfordringer ved deteksjon, Kryptovaluta og spennende fremtidige muligheter

Ovenfor har det blitt gjennomgått en del om sekreterie i finanssektoren i en del land rundt omkring i verden, og til og med i Europa. Leseren kan tenke nå på hvor onde slike jurisdiksjoner med tanke på hindring av etterforskning. Leseren kan også tenke hvor ondt er at de er så samarbeidsvilje når det gjelder å skjule informasjonen knyttet til sine kunder, særlig når så skadelige aktiviteter kan foregå.

Det er sant at sekreterie i slike land muliggjør dannelse av så kompliserte hvitvaskingsopplegg som de nevnte i forrige avsnitt, med alle de komplekse selskapsstrukturer, og vanskelighet for å detektere hvitvasking de innebærer. Man kan tenke også at debatten som pågår nå for tiden om hvorvidt beskyttelse av privat informasjon må prioriteres fremfor effektiviteten av etterforskning og transparens i finanssystemer er bare til fordel av noen som driver med aktiviteter som de drar nytte av å skjule. Realiteten er at opprinnelse av sekreterie lovverk ble født i Sveits i 1930-tallet, da nazistpartiet i Tyskland forbød at eiendeler som tilhørte til jøder skulle overføres til utlandet, for å slik kunne inndra dem til fordel for regimet. Som beskyttelse mot urettferdig beslaglegging av slike aktiva, ble lovgivningen som bygges opp i eierens rettighet til anonymitet innført i Sveits (Ping, 2004, s.376). Det er utgangspunktet i argumentene til dem som støtter slike type regulering, der eierne nyter beskyttelse som anonymitet tilbyr. Støttespillere til den type lovgivningen fremmer at sekreterie lover beskytter personer i land utsatt for ustabilitet, og dem som oppholder seg i utrygge land, der de kan skjule sine eiendeler for å beskytte seg mot faren for kidnapping eller forfølgelse. Det kan også beskytte politiske motstanderes rettigheter i land med totalitære regimer. I tillegg til det kan bank sekreterie beskytte mot konkurrentens forsøk for å avsløre finansiell informasjon om sine motparter, noe som gagnar den ønskede frikonkurransen (Ping, 2004, s.376).

Argumenter for er mange, i likhet til argumenter mot, som dreier seg om effektivisering av etterforskning av hvitvaskingssaker, og forhindring av tyveri, skatteunndragelser og mye mer som, slik som Panamapapirene viste oss, foregår. Allikevel er eksistensen av slike jurisdiksjoner til hindring for deteksjon av hvitvasking, og dagens fremste hindring når det gjelder avdekning av hvitvasking, ved å gjøre mye av den internasjonale innsatsen ineffektiv (Ping, 2004).

En annen hovedutfordring er nå for tiden den manglende reguleringen i kryptomarkedet. Kryptovaluta er desentralisert digitalpengesystem som er utviklet av et åpent felleskap som bruker den (Maleta, Stipanovic, 2018, s.589). Hovedproblemet er mangel av konkret lovgivningen rundt dem. Med mangel på lovgivningen kommer mangel på reguleringen når det gjelder sin potensielle anvendelse for hvitvasking. Krypto blir stadig mer akseptert som betalingsmiddel, så verdien av kryptovalutaer er reelt, og kan kjøpe eiendeler, er svært likvid og kan omgjøres til andre valutaer svært raskt og sømløs. Problemet med Krypto er ustabiliteten av sin verdi (Nordnet, u.å.). Det gjør at per i dag er det ikke likestilt med vanlige valutaer som er kontrollert av statlige myndigheter. Til tross for det, data peker på at den kommer til å bli stadig mer populær, særlig blant yngre generasjoner (Bogen, 2023). Det gjør mange nok bekymret, siden som sagt, er markedet på Krypto ikke regulert. Anonymiteten på eierne av krypto, manglende regulering og sin svære likviditet gjør det et glimrende instrument for plassering, tilsløring og integrering av ulovlige midler. I tillegg til det peker litteraturen på at selve krypto er brukt per i dag som betalingsmidler i kriminelle aktiviteter (Huang, 2021). Bruk av krypto tilbyr per i dag en god måte å hvitvaske penger på, siden den er nesten umulig å detektere sin bruk, gitt at for det første gir den full anonymitet til sine eiere, og for det andre krever eierskapet ingen informasjon om eieren eller beliggenheten til vedkommende (Dyntu & Dykyi, 2018).

Vi kommer til å avslutte ved å peke på den potensielle bruken av teknologien i bekjempelse av hvitvasking. Vi har snakket om hvordan en teknologisk oppfinnelse, som er krypto, kan være til hjelp for en forkastelig handling som er hvitvasking. Likevel kan teknologien, og særlig maskinlæring, være til hjelp for å detektere hvitvasking. Det er en del arbeid pågående som bruker maskinlæring-metoder for å trene algoritmer for å avdekke regelmessigheter i finanstall som har potensialet til å detektere forekomsten av hvitvasking (Domashova & Mikhailina, 2021). Bruk av slike teknologier inkluderer både tidlig deteksjon og utvikling av retningslinjer for menneskelig tilsyn, og for å forbedre kontrollprosesser (Domashova & Mikhailina, 2021). I tillegg til den type arbeid er det også pågående arbeid ved bruk av nevrale nettverk. Nevrale nettverk er en teknikk innenfor kunstig intelligens. Arbeidet med nevrale nettverk gir stadig bedre resultater, med reduksjon av falske positive, og viser økt nøyaktigheten når det sammenlignes med andre regelbaserte systemer (Segovia-Vargas, 2021). Det er nå for tiden mulig for slike teknologiske løsninger å atskille transaksjoner som involverer store summer som er mistenkelige og de som ikke er mistenkelige på grunnlag av andre indikatorer (Rao, & Kanchana, 2018). Dessuten har det vært noe arbeid når det gjelder

systematisk deteksjon av tilfeller der gjerningspersonen deler de skitnede pengene i små overføringer, der manuelt arbeid er utfordrende (Tai & Kan, 2019). Tydeligvis tilbyr de nye teknologiske muligheter et optimistisk bilde av fremtidige muligheter i bekjempelse av hvitvasking.

3. Metode: En kvalitativ tilnærming

Målet med en kvalitativ tilnærming i forskning er å oppnå grundig kunnskap og en dyp forståelse av et fenomen (Nyeng, 2012, s. 71), noe som gjør den kvalitative tilnærmingen verdifull i dette forskningsstudiet. I tillegg vil en kvalitativ tilnærming tillate vedkommende/informant å gi detaljerte beskrivelser av sin virkelighet, inkludert tanker og meninger knyttet til deres erfaringer (Postholm og Jacobsen, 2018, s.89). Avslutningsvis i dette kapitlet gjøres det rede for reliabiliteten og validiteten til data. Metode sammen med teorikapitlet vil danne grunnlaget for vår analyse og drøfting av problemstillingene.

3.1. Valg av metode og forskningsdesign: Semistrukturert kvalitativt forskningsintervju

Kvalitative forskningsintervjuer er blitt brukt som en forskningsmetode. Målet med et forskningsintervju er å øke forståelsen av det spesifikke emnet, der problemstillingen og forskningsspørsmålet vil være sentrale gjennom hele intervjuprosessen (Postholm og Jacobsen, 2018, s.117). Valg av fremgangsmåte er basert på den direkte kontakten og tilgangen til intervjupersonens egne beskrivelser av subjektive opplevelser som forskningsintervjuet tilbyr, ifølge Thagaard (2018, s. 21). Dette type intervjuet som metode gir gode muligheter for å samle relevant og utfyllende data i forhold til problemet som undersøkes og forskningsspørsmålet. Intervjuene ble gjennomført med både skriftlig og muntlig godkjenning fra informantene.

For å tillate fleksibilitet og mulighet til å bygge videre på informantens egne svar, ble det besluttet å gjennomføre to semi-strukturerte intervjuer. Thagaard (2018, s.91) understreker viktigheten av både fleksibilitet og muligheter. Fleksibiliteten i semi-strukturerte intervjuer er en fordel da det åpner muligheten til å avdekke ny og potensielt overraskende kunnskap relatert til forskningstemaet. Metoden tillater at det oppstår ny og uventet informasjon og kunnskap, og gir forskeren sjansen til å spørre oppfølgings- og utdypningsspørsmål, samt eventuelle oppklaringsspørsmål. Kvale og Brinkmann (2015, s.46) og Thagaard (2018, s.53) gir stor vekt til semi-strukturerte intervjuet som en måte til å få en unik innsikt i intervjupersonens oppfatninger og erfaringer om seg selv og deres omgivelser i forbindelse med forskningstemaet. Basert på dette, kan det semi-strukturerte intervjuet hjelpe til med å få tak i verdifull informasjon som ikke er dekket av de forhåndsbestemte spørsmålene i intervjuguiden, samtidig som det gir som forsker muligheten til å delta aktivt i samtalen og utforske temaer som informantene selv bringer opp.

3.2 Forskerrolle og vitenskapligkunnskapssyn

Bagasjen vi bringer med oss, med våre erfaringer påvirker vår rolle som forskere. Ifølge Berger (2015) vil mengden bagasje vi har påvirke tilgangen til feltet, forholdet mellom oss og informantene, samt hvordan vi konstruerer verden, benytter språket, stiller spørsmål og analyserer materialet som forskere. Adgangen til feltet gjorde at vi kunne be våre kontakter om hjelp til å identifisere flere informanter. Refleksivitet er et komplekst begrep som utfordrer ideen om at kunnskap er uavhengig, nøytral og separert fra forskeren, og det er mye debatt rundt dette (Berger, 2015). Ifølge Berger (2015) blir det ofte oppfattet som en sammenhengende prosess der forståelsen og synet på verden kan påvirke forskningsprosessen og resultatene. Reflekter over våre egne roller i konstruksjonen av tema, design, gjennomføring av intervjuer, funn og analyse (Berger, 2015).

3.3 Design

Ifølge Jacobsen (2022) kan det samles inn data for å få en best mulig tilnærming til virkeligheten på to ulike måter; Forskerens oppfatninger av hvordan virkeligheten faktisk er vil ha betydning for hvilke forskningsspørsmål som stilles, og dermed hvilken metode som vurderes som den beste. Den andre måten er forskerens formulering av forskningsspørsmål og valg av metode som vil forme hvilken informasjon som samles inn, som deretter vil bestemme hvordan virkeligheten fremstår. Vi hadde en oppfatning av hvordan hvitvasking ble håndtert før vi begynte, og vurderte kvalitativ metode som den “riktige” ut ifra problemstillingen som ble formulert.

De dataene som samles, kommer inn i form av ord, setninger eller fortellinger. I de fleste tilfeller foregår dette intervjuet ansikt til ansikt, men det kan også skje via telefon, e-post eller digitalt. Partene kommuniserer om ulike forhold og undersøkeren noterer seg (skriftlig, via opptak) hva respondenten sier. De resultatene undersøkeren sitter igjen med, er en mengde notater eller lydopptak som nå skal analyseres (Jacobsen, 2022).

På bakgrunn av oppgaven og problemstillingen har vi valgt et eksplorativt design. Et eksplorativt design tar utgangspunkt i at vi vet lite om problemstillingen og ønsker å finne ut av hvordan noe henger sammen (Saunders, Lewis & Thornhill, 2015). Vi vil med dette designet oppnå forståelse av et relativt ukjent problem, samtidig som det gir oss mulighet til å stille åpne spørsmål og gjør oss mer fleksible underveis hvis det må foretas endringer.

Det er hensiktsmessig å benytte en intervjuguide for å organisere intervjuene (Vedlegg 1), Intervjuguiden, består av tre deler: oppvarming, refleksjon og avrunding. Oppvarmingsdelen inneholder bakgrunnsinformasjon og krever lite refleksjon fra informanten. Muligheten til å utforske forskningstemaet grundigere er sentralt i refleksjonsdelen av intervjuet, og utgjør kjernen av samtalen (Tjora, 2021). Informanten gis anledning til å ettertenke temaet. Tjora (2021) etablerer å avslutte intervjuet i den siste delen av intervjuguiden, med muligheten gitt til informanten for å snakke fritt. Man kan spørre informanten om eventuelle spørsmål, om de har mer de ønsker å si, og takke dem for at de deltok i intervjuet.

3.4 Utvalg og kontakt

Ifølge Mason (2018) er en kvalitativ tilnærming preget av en grundig og inngående analyse som muliggjør en mer detaljert studie av sosiale fenomener/prosesser. Grundig analyse av hvert enkelt intervju er mulig takket være bruk av et relativt lite utvalg i studien. På grunn av det store utvalget, må alle produsere data som er relevante for studien, og informantene er derfor valgt med ekstra omhu for å sikre at de har passende erfaring og kunnskap om emnet.

Intervjuene ble gjennomført på arbeidsplassen til informantene for å sikre deres komfort og trygghet. Ofte er stedet der informanten jobber sikkert og behagelig (Tjora, 2021). Imidlertid ble ett av intervjuene gjennomført via Teams på grunn av betydelig avstand mellom kontoret og universitetet. Informanten var på sitt eget kontor, på samme måte som en fysisk intervjuholder ville vært.

Det var viktig for oss å få et mest mulig riktig bilde av hvitvasking innenfor regnskap, dermed forsøkte vi å sikre oss informasjon fra noen av de mest involverte informantene. Derimot er vår kapasitet til å fange opp vedkommende begrenset når det gjelder å få bekreftelser for intervjuene, noe som avhenger av de ulike informantenes muligheter til å avse tid til et intervju. Dette skyldes forskjellige variabler som vi ikke har under kontroll.

3.5 Intervju

Ifølge Tjora (2021) er det avgjørende å skape en avslappet atmosfære for å lykkes med et dybdeintervju, der informanter føler seg komfortable med å dele personlige erfaringer og opplevelser. For at informantene skal føle seg trygge og komfortable under intervjuene, ønsket vi å gjennomføre dem på deres arbeidsplass. Tjora (2021) påstår at arbeidsplassen er et sted hvor informantene ofte opplever å være trygge og avslappede. Vi må få tillatelse fra

informantene for å bruke lydopptak og ta vare på all informasjon de deler under intervjuene. I tillegg er det nødvendig å informere om hvordan opptakene skal lagres, hva det skal brukes til og når det skal fjernes (Tjora, 2021). Det er en fordel å bruke lydopptak fordi det tillater fokus på å etablere god kommunikasjon med informantene, noe som igjen fremmer en jevn samtaleflyt (Tjora, 2021). Dette er også ifølge SIKT sine retningslinjer hvor både muntlig og skriftlig samtykke ble brukt (vedlegg 2).

Samtlige av intervjuene har begynt med en kort gjennomgang av informantenes rettigheter, etterfulgt av en forespørsel om å ta opp samtalen. Etterpå har vi basert oss på intervjuguiden (Vedlegg 1). Begge informantene uttrykte at temaet for prosjektet var veldig interessant og spennende. Valget vårt på semistrukturert intervjuguide, hvor vi ikke var låst til temaet, men kunne bevege oss og stille oppfølgingsspørsmål, det gjorde lettere for respondenten å uttale seg (Tjora, 2017).

3.5.1 Informantenes profil

Intervjuobjekt 1 (daglig leder ved regnskapskontoret) selv hadde påpekt at han var langt ifra ekspert, men delte heller sine erfaringer og kunnskap. De hadde også en person som var hovedansvarlig for anti-hvitvasking på kontoret, men han avsluttet sin jobb nylig.

Intervjuobjekt 2 (konsulent spesialisert innen anti-hvitvasking innen kryptovaluta) påpekte at han ikke er advokat eller en autorisert regnskapsfører, men hans jobb handler om å bistå virksomheter i Norge og i utlandet med å forebygge, avdekke og granske økonomisk kriminalitet innen kryptovalutamarkedet.

Følgende tabellen (Tabell 1) oppsummeres informantenes profil:

Tabell 1: Informantenes bakgrunnsinformasjon

Informant	Alder	Utdanning/relevante kurs	Stilling	Erfaring
Intervjuobjekt 1	38	Bachelor i Økonomi og Administrasjon	Daglig leder ved regnskapskontoret	11 år
Intervjuobjekt 2	24	Master i forretningsjus og økonomi.	Associate consultant	2 år

3.5.2 Kompleksiteten av intervju prosedyren

Problemstillingen er kompleks og krever at intervjuobjektet har den rette kunnskapen for at spørsmålene skal kunne besvares. Da vi ønsket å få en klarere oppfatning av de interne forholdene og rutinene ved hvitvasking hos norske regnskapsforetak, dermed så vi oss nødvendig å benytte oss av dybdeintervju. Denne metoden brukes først og fremst for å kunne studere meninger, egne erfaringer og holdninger (Tjora, 2017).

Den nåværende studien tolker sammenhengen mellom på den ene siden bakgrunn av informantene og beskrivelser av deres personlige oppfatninger, og på den andre siden deres erfaringer med hvitvasking.

Det er særlig nyttig når det ikke foreligger flere forskning i utgangspunktet. Personlig intervju kan dermed gi mye informasjon fra individer om det spesifikke temaet og hvordan de selv opplever fenomenet. Etersom personlig intervju er ofte problemorienterte og gi både gi beskrivelse og forklarende data, kan det være gunstig å benytte utforskende forskning der det foreligger lite informasjon (Tjora, 2017).

3.6 Kvalitet i forskningen

Det er tre hovedkriterier for å evaluere forskningenes kvalitet, reliabilitet, validitet og generaliserbarhet (Tjora, 2013). Vi har satt søkelys på metodekvalitet gjennom hele prosessen, og her presenteres kvalitetssikringen av forskningsprosessen.

3.6.1 Reliabilitet- pålitelighet

Påliteligheten til forskningen kalles reliabilitet, fra det engelske ordet *reliability*. Noen spørsmål som kan oppstå inkluderer: Hvor presise er dataene i forskningen? På hvilken måte har informasjonen blitt behandlet? På hvilken måte er dataen samlet inn? (Johannessen et al., 2021, s.27). Reliabiliteten henger sammen med måten vi har samlet inn data på. Vi kan skrive ned våre observasjoner under forskningsprosessen og beskrive vår interaksjon med informanter. Vi beskriver hvordan erfaringer og opplevelser i felten påvirker vår innsamling av data. (Thagaard, 2018, s.181).

Reliabiliteten vurderer hvor pålitelige dataene som blir samlet inn er. Det kan her knyttes til spørsmålet om en kritisk vurdering av studien gir et inntrykk av at forskningen er utført på en troverdig måte. Ifølge Johannessen, Christoffersen og Tufte (2011). Er forskeren

selv et unikt instrument, med ulike bakgrunner som gjør at tolkningene som gjøres kan gjøres på ulike måter. Dette innebærer også at det ikke skal være gjort personlige valg som ikke er redegjort for i oppgaven.

Vi har reflektert over hvordan vi påvirker prosessen. For å styrke påliteligheten i studien, har vi hatt søkelys på en strukturert forskningsprosess. For å sikre at data blir gjengitt så konkret og spesifikt som mulig har vi benyttet lydopptak av intervjuet, noe vi spurte om på forhånd av.

Dette har vi transkribert for å sikre at respondentene blir gjengitt på en korrekt måte. Vi sorterte all informasjonen i ulike kategorier, utformet på bakgrunn av intervjuguiden og det teoretiske rammeverket. Ved sortering og selektering av informasjon og sitater har vi vært nøye på å ikke dra setninger ut av sin opprinnelige kontekst, som da kan gi rom for feiltolkning.

Det er flere ulike faktorer som kan påvirke påliteligheten: Kildekritikk, det er viktig å være kritisk til kildene som brukes i verket. Det innebærer å vurdere kildenes relevans, pålitelighet og eventuelle skjevheter som kan påvirke resultatene (Haus, Mørk, Oppen. 2020).

For å styrke dataenes reliabilitet, ble det hentet informasjon fra flere uavhengige kilder. Myndighetenes oppfatninger uttrykt i offentlige dokumenter, ble vurdert å inneha høy grad av pålitelighet. Reliabilitet tas hensyn til på flere forskjellige styringsdokumenter, som for eksempel nasjonale risikovurderinger, årsrapporter og internasjonale tidsskifter. Samles sett vurderes datagrunnlaget i denne utredningen som reliabelt.

3.6.2 Validitet - gyldighet

Begrepet validitet stammer fra det engelske uttrykket *validity*, som har betydningen gyldighet. Gyldighet er et vanlig uttrykk i forskningslitteraturen (Johannessen et al., 2021, s. 44). Når gyldigheten av resultatene i forskningsprosjektet og deres tolkning blir diskutert, er det validitet som er temaet. Noen spørsmål vi kan tenke på er: Har vi oppnådd det vi ønsket å oppnå? Er tolkningene som er blitt gjort, gyldige i den virkeligheten som er blitt studert? For å forsikre oss om at det er gyldig, fokuserer vi på å være transparent om den teoretiske tilnærmingen som ligger til grunn for våre tolkninger. Vi viser hvordan analysen påvirker tolkningene og konklusjonene (Thagaard, 2018, s. 189). Når valg og endringer registreres systematisk, blir forskningsarbeidet gjort gjennomiktig. Presentasjonen bør også gi leseren innsikt i dataene og hvordan analysen ble utført (Tjora, 2021, s.265).

Det er dermed viktig at undersøkelsen baserer på data som er gyldig. Den viktigste rammen for gyldighet ifølge Tjora (2017) er at forskningen pågår innenfor rammene av faglighet og er forankret i annen relevant forskning. Å vurdere transkripsjonen fra et intervju er også ofte kompleks.

Siden vi valgte å ta opp samtale vår på lyd, etter samtykke, hadde vi god gyldighet av hva som ble sagt. Dette er med å styrke studiens gyldighet. Vi er bevisst med faktum at på bakgrunn av dette, vil vi påstå at datagrunnlaget som stammer fra intervjuet og som brukes til å utlede deler av konklusjonen i oppgaven kan betraktes som gyldig. Vi er også oppmerksomme med viktigheten av å teste gyldighet i kvalitativ forskning er vanskelig, samt i redegjørelsen for våre valg. Oppgavens validitet har vi forsøkt å styrke ved å sammenligne respondentenes synspunkt med andre funn fra nyhetsartikler og tidligere forskning (Tjora, 2017).

Innhenting av data ved dokumentforskningen får dermed en styrket troverdighet, ettersom store deler av dataene ble bekreftet av intervjuobjektet vårt.

Gyldigheten til en dokumentstudier refererer til hvor godt studien måler det den faktisk er designet for å måle, intern gyldighet. Eksempelvis hvis dokumentene som blir analysert ikke er representative for den populasjonen eller fenomenet forskeren ønsker å studere, dette kan true studiens interne gyldighet.

Ekstern gyldighet handler om i hvilken grad studiens funn kan generaliseres til andre situasjoner eller populasjoner. Hvis dokumentene som brukes i studien er spesifikke for en bestemt tid, sted eller gruppe, kan det begrense studiens eksterne gyldighet (Haus, Mørk, Oppen. 2020).

Konstruktgyldighet handler om hvor godt studien måler de konseptene eller variablene den søker å undersøke. Eksempelvis hvis dokumentene ikke gir en adekvat representasjon av de konseptene eller variablene som studeres, kan det true konstruktgyldigheten til studien.

Troverdighet handler om hvor troverdig studiens funn er. For å kunne øke troverdigheten til studien kan det brukes flere ulike kilder, triangulere data for å kunne bekrefte funnene.

Overførbarhet referer til hvilken grad andre forskere kan gjenskape studiens funn ved å bruke de samme dokumentene og metodene. Ved å sørge for at studien er overførbar kan bidra til å øke studiens gyldighet (Haus, Mørk og Oppen. 2020).

3.6.3 Generaliserbarhet- overførbarhet

Generaliserbarhet er knyttet til forskningens gyldighetsområde utover de enheter som faktisk er undersøkt (Tjora, 2017). Om forskningsprosjektets relevans kan strekke seg utover prosjektets rammer dreier seg om overførbarhet. Det er viktig at tolkningen fra et kvalitativt forskningsprosjekt har en generell relevans som mål (Thagaard, 2018, s.182). Noen spørsmål vi kan spørre oss selv er: Er tolkningen vi utfører passende i ulike situasjoner?

Ifølge Jakobsen (2022) i kvalitativ forskning er hensikten som regel ikke å generalisere fra utvalget.. Grunnen til det er fordi det er vanskelig å generalisere med et så lite utvalg som vi har i denne studien, fordi vi har bare hatt to personlige intervjuer. Intervjuet kan dermed anses som ikke generaliserbar, siden det er den isolerte oppfatningen av intervjuobjektene erfaringer og kunnskap. Respondenten er valgt bevisst på bakgrunn av vedkommendes kunnskap og ansvarsområde. Objektivitet har det også blitt tatt hensyn til under hele prosessen. Vi mener likevel til syvende og sist at det var nyttig med intervju basert på nytt kunnskap som vi tar med videre.

3.7 Transkribering og analysering

Etter intervjuene lydopptak ble brukt til å transkribere. Ifølge Kvale og Brinkmann (2021) er intervjuet en samtale som utvikler seg mellom to mennesker ansikt til ansikt, mens transkripsjonen går fra tale til skriftlig tekst. Intervjutranskripsjonene kan anses som grunnleggende empirisk data i intervjuprosjektet. Etter at intervjuene var gjennomført, ble opptaket brukt til å lytte og skrive ned det informanten sa. På den måten var det mulig å registrere ordbruk, tonefall og pauser, og vi kunne i tillegg gå frem og tilbake i opptaket slik at vi kunne få med alt som ble sakt (Kvale & Brinkmann, 2021). Vårt valgt videre var å skrive ned ordrett det informantene sa for å få fylldige beskrivelser.

3. 8 Analysemetoden og koding

For å analysere kvalitative data, behøver en å benytte sine mentale evner. kreativitet, følsomhet og nøyaktighet (Tjora, 2021, s. 216). Vi konstant hadde tankegangen i bakhodet og analyserte kontinuerlig den informasjonen vi mottok og hvordan denne påvirket problemstillingen.

Analysen starter under intervjuet når vi observerer, og videre refleksjon fant sted når vi møtte informantene (Thagaard, 2018, s. 151). Informantene hadde erfaringer og tanker som vi ikke hadde vurdert. Dette var nok det som skjedde. Da, svekket våre forforståelse og oppnådde større frigjøring gjennom å gå dypere inn i temaet. Ved å være grundig med transkriberingen opplevde vi å få flere gjentakelser av intervjuet. Allerede da begynte vi å skrive ned nøkkelord som kunne brukes videre i prosessen. Koding av data er en vanlig fremgangsmåte innen kvalitativ analyse (Thagaard, 2018, 153). Hovedfokuset vil være på en induktiv tilnærming, der vi baserer oss på empirisk koding som er sentralt i *Stepwise deductive inductive strategy* (SDI) (Tjora, 2018, p. 225). Vi gikk gjennom de transkriberte tekstene og merket de dataene som vi mente var interessante og relevante for problemstillingen.

Vi har brukt forskjellige farger for å merke teksten der vi identifiserte informasjonen vi ønsket å ta med videre. Her satte vi dem rett inn i relevante grupper, med en generell sortering i. En slik kodestruktur er basert på induksjon og skjer ved å gruppere de første kodene tematisk. Kodegruppene ga oss en ramme for presentasjon av funn og drøftingskapitlet (Tjora, 2021, s. 230). Følgende kategoriene var sentralt:

- Relevansen av hvitvaskingskandaler i betraktning av det reelle omfanget.
- Begrensninger i det nåværende lovverket.
- Relevansen på involvering av faglige aktører.
- Utfordringer måter å hvitvaske på skaper ved deteksjon.
- Regnskapsmanipuleringsdeteksjon.
- Begrensinger i måter å detektere hvitvasking på.
- Det reelle omfanget av hvitvasking.

Det er viktig å ta hensyn til at disse sju kategoriene overlapper hverandre og vi er klar over at det finnes andre måter og kode data på. Vi har valgt å dele det inn på denne måten etter at disse kategoriene ble brukt i teoridelen, og for å kunne diskutere hvert punkt av relevant teori for å svare på hypotesen med svarene fra Intervjuobjektene. På samme måte gjør dette det mulig å ha en forståelig og konsekvent struktur gjennom hele teksten.

3.9 Ethiske hensyn

Prosjektet ble meldt inn SIKT (Kunnskapssektorens tjenesteleveran som er ei sammenslåing av Norsk Senter for Forskningsdata, Uninett og Unit Direktoratet for IKT og

fellestjenester i høyere utdanning og forskning) i samsvar med vilkårene fra NTNU Handelshøyskolen i henhold til gjennomføring av intervju som datainnsamling (vedlegg 3).

Etiske vurderinger er en integrert del av all forskning. Forskeren må etterleve etiske retningslinjer før selve forskningen begynner, og det er avgjørende at den etiske dimensjonen blir ivaretatt gjennom hele forskningsprosessen (Postholm, 2005, s.145). Forskeren må ta hensyn til tre hovedfaktorer: deres ansvar for å forebygge skade, plikten til å respektere informanter, og deres rett til selvbestemmelse (Johannessen et al., 2021, p. 45).

Loven om personvern krever at dersom en person kan bli identifisert, må vedkommende gi sitt samtykke til å delta i forskningen. En informert tillatelse innebærer at informanten har mottatt viktig informasjon om studien (Johannessen et al., 2021, s. 49). Før intervjuene begynte, mottok informantene et samtykkeskjema med tilstrekkelig informasjon om studien som de måtte signere. I skjemaet fremgår det at deltakelse er frivillig, og at de har rett til å trekke seg når som helst fra studien. Alle data vil bli holdt konfidensiell og anonym gjennom hele studien. Forvaltningsloven understreker at enhver informasjon som kan identifisere enkeltpersoner er underlagt taushetsplikt. Alle funn må kommuniseres anonymt og kan kun brukes i den konteksten de ble samlet inn. (Johannessen et al., 2021, p.50).

Deltakerne i studiet ble behandlet med respekt i hele prosessen med hensyn til rekrutteringsprosess, intervjuer, datatranskribering og analysering.

I forkant av intervjuet ble intervjuguiden sendt ut til informantene, samt med både skriftlig og muntlig samtykke. Informert samtykke betyr at respondentene informeres om undersøkelsens overordnede formål og risikoer ved å delta i prosjektet. Dette sikrer at de involverte intervjuobjektet deltar frivillig og at de får informasjon om hva samarbeidet innebærer for deres egen del (Kvale, 2009). Videre informerte vi ønsket om å ta lydopptak under intervjuet og fikk samtykke til det.

For å sikre at deltakeren fikk den informasjonen de har krav på, presenterte vi oss selv og oppgaven i starten av intervjuet, og gjentok deres rettigheter om mulighet for å trekke seg når som helst i prosjektperioden, uten negative konsekvenser for Intervjuobjektene (Vedlegg 2).

Det ble også informert om behandling av data og mulighet for anonymisering. Lydopptakene ble lagret digitalt og behandlet konfidensielt. Ved prosjektets slutt blir både lydopptaket og transskribert materiale slettet, etter ønske fra respondenten.

4. Presentasjon av funn og drøfting

I det følgende skal vi drøfte ideene ut ifra den beskrevne teorien ved å tillegge ideer og meninger som ble uttrykt i intervjuene for å kunne komme til svaret i vår problemstilling. Strukturen vi har fulgt i teoridelen skal være bærebjelken i den delen også for å komme frem til den endelige konklusjonen.

4.1 Relevansen av hvitvaskingsskandaler i betraktning av det reelle omfanget av hvitvasking

Som det er presentert i teoridelen, er de siste hvitvaskingsskandalene en indikasjon på at det kan foregå mer hvitvasking enn det myndighetene har klarlagt i sine data. Selv om intervjuobjektene ikke kunne ta stilling til dataene for eller imot det, viste Panamapapirene oss at det er en stor del av økonomisk aktivitet som forblir uavdekket inntil en stor lekkasje finner sted, og at kontrollene og lovverket ikke var tilstrekkelige til å avdekke all aktiviteten som bare lekkasjen avslørte.

Dette er motstridende med meningen til intervjuobjektet nr. 1: *"Det er klart at store bedrifter som får mange fakturaer kan motta en falsk faktura eller noe lignende. Man kan jo bli svindlet, men aktiv hvitvasking tror jeg ikke skjer så fryktelig ofte."* Han nevnte ikke hvitvaskingsskandaler under intervjuet og fokuserte ikke på det. Imidlertid understreket han at dataene fra Økokrim er reelle, og han mente at det ikke er *"så fryktelig mange"* tilfeller. Dermed er det ikke relevant å trekke inn gamle hvitvaskingsskandaler i hverdagen til en regnskapsfører, og det er en tro på at omfanget av hvitvasking er korrekt målt.

Intervjuobjektet nr. 2 erklærte derimot: *"Fordi folk hvitvasker på nye metoder hele tiden. Det er blant annet derfor jeg har jobb. Hvis de hadde gjort det samme hele tiden, ville det vært lett å stoppe dem. Så de er innovative, og når det gjelder hvitvaskingsnivået i Norge generelt, er det veldig vanskelig å si."* I motsetning til intervjuobjekt 1, forklarer intervjuobjekt 2 at det er vanskelig å fastslå det reelle omfanget av hvitvasking og unnlater å sammenligne situasjoner med tidligere skandaler, men han bekrefter ideen om at det er vanskelig å sikre at dataene representerer det reelle omfanget når det er mye innovasjon innenfor denne typen kriminalitet.

4.2 Begrensninger i det nåværende lovverket

Hvitvaskingsregler er stadig i endring for å tilpasse seg gjeldende virkelighet. Intervjuobjekt 2 forklarte under intervjuet at kriminelle vil finne forskjellige måter å hvitvaske penger på som ennå ikke er regulert. Dette er en logisk prosess som må finne sted, og derfor må ulike tilsynsmyndigheter og aktører gjøre sin jobb for å forebygge hvitvasking. Intervjuobjekt 1 var klar over viktigheten av å følge lovene. Likevel viser begrensningene i de sakene som intervjuobjektet har sett i løpet av årene som regnskapsfører at arbeidet som kreves for å iverksette nye antihvitvaskingsregler innebærer at regnskapsførernes arbeid blir dyrere for kundene, som nevnt i avsnitt 4.3. Denne ekstrakostnaden er relatert til opplæring (§ 36), internkontroll (§ 35), risikovurdering (§ 7), og rutiner (§ 8). Intervjuobjekt 1 påpekte også at den ansvarlige for hvitvasking i selskapet hadde avsluttet sitt arbeidsforhold, og det var nødvendig med en ny ansvarlig, noe som medfører en rekke opplæringskostnader. (Hvitvaskingsloven, 2018).

Begge intervjuobjektene understreker viktigheten av å følge reglene både på grunn av de juridiske konsekvensene av å bryte dem, og fordi hvitvasking utgjør et samfunnsproblem. Det ble lagt vekt på viktigheten av å følge retningslinjene som er mottatt fra tilsynsmyndighetene for å evaluere risiko i henhold til § 7 og kapittel 4 i Hvitvaskingsloven.

Når det gjelder bruk av kontanter, artikkel § 5, forklarte intervjuobjekt 1 at de sørger for at kundene følger loven, og det blir nevnt at selskapet ikke får fradrag for kontantkjøp over 10 000 kroner (Olsen & Vigdal, 2021, s. 162) som et av de elementene selskapet tenker mer over, men dette har ingen direkte sammenheng med hvitvasking. Intervjuobjekt 2 påpeker at det ikke er et stort problem fordi de følger rutiner, og hvis kundene introduserer kontanter over 40 000 eller forklarer at de har mottatt gaver fra virtuelle eiendeler, følger de en protokoll for å avdekke transaksjoner knyttet til hvitvasking.

Når det gjelder rapporteringsplikt (§ 26 i Hvitvaskingsloven), er intervjuobjekt I svært kritisk til kravene, mens intervjuobjekt II understreker viktigheten av slik rapportering. Dette viser forskjellige perspektiver. Intervjuobjekt 1 forklarer at han ikke har hatt noen tilfeller av hvitvasking, men har brukt mye ressurser på å sikre at dokumentasjon og opplæring (§ 36) er i samsvar med loven. Dette viser at ikke alle aktører har samme type kunder, og når man jobber med små kunder med små beløp, faller investeringen som kreves for å oppfylle alle lovpålagte plikter på den lille kunden. Det andre intervjuobjektet jobber med andre typer aktører som

banker og store selskaper, derfor er det svært rimelig å ha slike rutiner, spesielt når kundene faller inn under kategorien med høy risiko.

Til slutt i dette avsnittet kan man se ulike aspekter knyttet til antihvitvaskingsregelverket. Intervjuobjekt 1 hadde en relasjon til hvitvaskingsloven knyttet til å følge rutiner som et regnskapsfirma må utføre, mens intervjuobjekt 2 jobber med europeiske lover om hvitvasking og norske regler, ettersom deres kunder er større og fokuset er på virtuelle eiendeler og hvordan kundene kan implementere regler for å følge hvitvaskingsloven. Derfor er det avgjørende å ha kunnskap om fremskrittene i det europeiske regelverket som til slutt vil bli anvendt i Norge (PWC, 2024; European Commission, 2024).

Begrensningen av loven er relatert til hvordan aktører tolker loven, rapporterer mistenkelige transaksjoner, og aktører som gir begrenset informasjon om pengenes opprinnelse. Likevel er nye oppdateringer av anbefalingene fra tilsynsmyndighetene og samarbeid mellom aktører og land viktig, og dette må reflekteres i fremtidige oppdateringer av regelverket (Tiemann, 2024).

4.3 Relevansen på involvering av faglige aktører

Vi har lært en del når det gjelder risiko utførelse av enkelte profesjoner og institusjoner for hvitvaskingsbistand (Finanstilsynet, 2023; Høgberg & Stridbeck, 2008). Også er en del kommentarer av de intervjuede interessante i vår analyse: særlig hvor stor uoverensstemmelse kan det være når det gjelder oppfatning av risiko som enkelte profesjoner innebærer. Et interessant faktum vi kommer til å huske lenge er hvor stor forskjell oppfatningen av de to intervjuobjekter har om lovpålagte rutiner regnskapskontorene har. Kanskje et mer naivt syn er vist av intervjuobjektet som er daglig leder i et lite regnskapskontor, særlig når han uttrykker seg om hva innebærer kundetiltak og rutinene, og da han påstå at de kanskje er noe som bare forhøyer kostnadene forbundet med tjenesten og timeforbruk, uten at de særlige er så nødvendige, ved å vise et kanskje litt naivt syn om relevansen av rutinene. Likevel viste det andre intervjuobjektet noe annerledes. Verdt å merke seg at han jobbet som konsulent innen avdeling for kriminaltekniske tjenester i virtuelle eiendeler, innen et stort konsulentfirma. Intervjuobjekt 2 viste et mer realistisk syn der kundetiltak var av stor hjelp for å kunne avdekke kriminaliteten. Det er så klart av størrelse på regnskaps- og konsulentfirmaer påvirker innstilling man har til slike reguleringer.

4.4 utfordringer måter å hvitvaske på skaper ved deteksjon

Vi har sett at bruk av kompliserte selskapsstrukturer og involveringen av utenlandske aktører vanskeliggjør deteksjon av hvitvasking. Som viser de forskjellige hvitvaskingsteknikker er kompliserte teknikker som innebærer internasjonalt samarbeid, og kompliserte selskapsstrukturer dessuten ikke nødvendig for å hvitvaske relative små summer kontanter. Til dette formålet, som vi har vist ovenfor er det tilstrekkelig ved bruk av handelsbedrifter som en metode på plassering, eller bruk av små *business covers* for å plassere ikke store mengder av kontanter (Stark, 2009). I tillegg til det er det en del teknikker som drar nytte av mikrotransaksjoner (smurfing), og smugling av kontanter er noe som foregår nå for tiden og som er sannsynligvis vanskelig å detektere (Kampevoll & Alayoubi, 2023, 9 Nov). I likhet med mikrotransaksjoner som vist i tilfeller av smurfing, nevnte intervjuobjektet nr. 2 at crowdfunding kan være en plasseringsmetode, også. Vi valgte derimot å ikke utdype i denne type finansiering, siden den ville overskred omfanget av studien. Likevel er dette et viktig bidrag til dette poenget. Intervjuobjekt nr. 2 forklarer at: *"Ja, altså, crowdfunding er virkelig et eget tema. Men det som gjelder for crowdfunding i Norge i dag, er at de fleste selskapene som driver med dette er mindre aktører. De er nye aktører, de er startups. Det er viktig å huske på. Og de er rapporteringspliktige. Det er de. Men de følger litt andre hvitvaskingsregler enn resten. Så generelt sett har crowdfunding en vei å gå."* Noe som er det nevnt i forskjellige rapporter, for eksempel, PWC (2024) angir at dette er en av de fremtidige retningene som må bli bedre regulert eller forberedt i praksis, slik at det blir enklere å oppdage disse små transaksjonene. Ytterligere påpeker intervjuobjektet nr. 2 viktigheten av god opplæring og etterlyser mer praktisk samarbeid som kan bidra til bedre deteksjon. Han påpeker også at noen regler fungerer som begrensninger, slik det ble forklart under intervjuet: *«Du må investere i riktig kompetanse, ikke nok folk. Så først må du ha riktig kompetanse, og så må du bygge opp til å være nok folk med riktig kompetanse. Og vi har vært øyne til det, selv om det er noen ting vi savner. Vi savner for eksempel at kryptobransjer og banker kan ha kontakt seg imellom. Det er ikke lov»*. Alt dette tilsier at det er vanskelig å detektere hvitvasking i liten skala, som til sammen kan utgjøre en stor andel av all hvitvasking som foregår. Samtidig medfører innovative finansieringsstrukturer og virtuelle eiendeler utfordringer, ettersom de kan gjøre det lettere å hvitvaske penger i liten skala uten å bli oppdaget (Huang, 2021).

4.5 Regnskapsmanipuleringsdeteksjon

Viktig takeaway fra denne studien er å ta i betraktning rollen faktura og faktureringsrutinene spiller i hvitvasking. Som nevnt tidligere er dette et av det som innehar større risiko for å bli brukt i regnskapsmanipulering som plassering og tilsløring på hvitvasking. Det ble bekreftet av intervjuobjektet nr. 1, daglig leder i regnskapsfirma, da han omtalte faktura- og faktureringsrelaterte poster som de mest sårbare for manipulering når det gjelder manipulering av regnskap i tilfeller av hvitvasking. Om man klarer å manipulere inntektssiden, særlig ved bruk av fakturaforfalskning, så er man et steg videre på en plasseringsstrategi som er svært vanskelig å detektere.

4.6 Begrensinger i måter å detektere hvitvasking på

Det forrige avsnittet tyder på den iboende kompleksiteten ved å detektere hvitvasking i tilfeller der regnskapet, særlig med tanke på fakturaposter, er manipulert. Dette gjelder utfordringene som er knyttet til direkte metoder, som er, som sagt, de som baserer seg på analysen av regnskapstall.

Likevel presenterer de indirekte metodene å detektere hvitvasking på også en del utfordringer. La oss ta den første metoden vi har eksponert ovenfor: nettoformuemethoden. Effektiviteten av denne metoden forutsetter at vi har tilgang til rettviseende informasjon når det gjelder formuesforhold til den mistenkte. Eksistensen av offshore banker som ikke utveksler informasjon med myndighetene i hjemlandet kan gjøre at bruken av denne metoden ikke er anvendbar i alle situasjoner (Stark, 2009; Schjelderup, 2011). Det samme skjer når gjerningspersonen bruker stråmenn for å skjule det reelle eierskapet av de etterforskede aktivaene. Om man bruker en bedrift der man ikke er medeier, men som man kontrollerer gjennom et skallselskap hjemmehørende i en offshore jurisdiksjon, så blir bruk av nettoformuemethoden uanvendelig.

Saken er litt annerledes når det gjelder *kilde og anvendelse av midler*-metoden. Den kan indikere at vedkommende bruker en del ressurser i sin hverdag som det ikke finnes forklaring av sin opprinnelse på. Likevel er metoden tidkrevende og i tillegg til det krever en stor del ressurser på oppfølging og monitorering av siktede, så det er nok vanskelig å iverksette den i praksis.

Bankinnskuddsmetoden har begrensninger når det gjelder samarbeidet med bank som hører hjemme i andre jurisdiksjoner, som omtalt ovenfor (Ping, 2004), så til tross for at man har god forklaring på alle innenlandske transaksjoner, må man alltid sjekke transaksjoner med utlandet for å avdekke eventuelle uforklarte kilder til inntekter. Samarbeidet med en del jurisdiksjoner kan være umulig å få til, jamfør vår fremstilling ovenfor.

Som vi har vist ovenfor er krypto en stor utfordring når det gjelder å detektere hvitvasking på (Dyntu & Dykyi, 2018). Intervjuobjektet nr.2, som er ekspert innenfor *virtuelle aktiva* var ganske tydelig på det når han snakket om risikoen kryptovalutaer innebærer for deteksjon av hvitvasking. Intervjuobjekt 2 understreket manglende kommunikasjon mellom banker og kryptobørs (handelsplattformer på krypto). En interessant kommentar fra intervjuobjektet nummer 1 (daglig leder i regnskapskontor) var sin mening om årsregnskaps rapporteringsfrister. Hans mening var at rapporterings- og innleveringsplikt av dokumentasjon inntreffer altfor sent, så det gir små regnskapskontorer lite handlingsrom for å kunne analysere og innrapportere videre eventuelle mistenkelige forhold.

Som vi har nevnt tidligere er det pågående arbeid med opprettelse av den nye tilsynsorganen AMLA i EU (Tiemann, 2024; European Commission, 2024), og dette kommer sikkert til å gjøre at nåværende rutiner tilpasses alle de nevnte utfordringene ved deteksjon vi har nevnt her.

4.7 Data om hva er omfanget av hvitvasking i Norge.

I dette avsnittet kommer vi til å kjapt gjennomgå offentlige tall om omfanget av hvitvasking i Norge. Som vi nevnte ovenfor, er det utfordrende å måle hvitvaskingsinntreffering på en pålitelig måte, siden selve definisjonen av hvitvasking innebærer en rekke tilslørende transaksjoner som vanskeliggjør sporing av middels opprinnelse (Irwin, Choo & Liu, 2011, s.86). Som sagt er litteraturen klar over hvor vanskelig er å anslå hvitvasking. Det er utarbeidet noen få teoretiske modeller som bruker surrogatvariabler og andre proxy for å danne mer eller mindre pålitelige estimater (Schneider, 2010, s.474). Vi har nevnt noen av dem i forrige avsnitt, så vi utelukker videre den diskusjonen.

Men hva så med omfanget av den delen av hvitvasking som blir detektert og forfulgt? Vi kommer til å basere vår fremstilling her på kilder som omtaler hvitvaskingintreffering her i riket.

På nasjonalt nivå kan vi vise på data innhentet av SSB (Statistisk sentralbyrå, 2023). Offentlige tall er per i dag klare bare inntil 2022. Ut ifra tallene ser vi at tilfeller av etterforskede hvitvasking var 685 fra 2018 til 2022, hvorav 57% tilsvarer grov hvitvasking. Det er verdt å legge merke til at straffeloven deler hvitvasking i fire kategorier av forskjellig straffebud: mindre hvitvasking, uaktsom hvitvasking, forbund om hvitvasking og grov hvitvasking (jfr. straffeloven §§ 338-341). Grov hvitvasking er av dem den som straffes med høyeste straff (inntil 6 år fengsel). Det som atskiller grov- fra mindre hvitvasking er slags handlingen utbyttet stammer fra, verdien av utbyttet, og hvorvidt lovbrøyteren inngikk i aktiviteten regelmessig (straffeloven § 338). I 2022 var tilfeller 204, hvorav 123 tilsvarte til grov hvitvasking. Vi har oppsummert dataene fra SSB i to tabeller av egen produksjon. Ut ifra data, ser vi at majoritet av hvitvasking som er detektert og etterforsket er grov hvitvasking, som forutsetter et visst omfang. Datagrunnlag til vår analyse er fra Statistisk sentralbyrå (2023).

Tabell 2: Etterforsket lovbrudd (Statistisk sentralbyrå, 2023).

Etterforsket lovbrudd					
	2018	2019	2020	2021	2022
Hvitvasking, i alt	110	100	126	145	204
Hvorav ikke Grov hvitvasking	43	38	66	65	81
Hvorav Grov hvitvasking	67	62	60	80	123
Hvitvasking i Norge på 5 år	685				
Hvorav Grov hvitvasking	57 %				

Tabell 3: Grov hvitvasking i % (Statistisk sentralbyrå, 2023).

År	Grov hvitvasking i % av totale tilfeller
2018	61 %
2019	62 %
2020	48 %
2021	55 %
2022	60 %

Tabellen viser, som sagt, etterforsket hvitvasking, men dataene her forutsetter deteksjon. Som sagt er alle eventuelle tilfeller som ikke er detekterte ikke med i beregningene.

4.8 Det reelle omfanget av hvitvasking. Gir offentlige tall et troverdig anslag på det reelle omfanget?

Vi har mye som tyder på at tallene som vist ovenfor er langt fra nær til det reelle omfanget av hvitvasking. Det er noe som forsvares i alle de ovennevnte argumentene, forsvart av både teorien og de fremstilte argumentene. Likevel er her verdt å gjøre en kort omtale av de forskjellige syn som finnes i bransjene som jobber med regnskap og finans. Vi har en del profesjonelle aktører som opplever hvitvaskingsrutiner som noe til en viss grad overdreven, som bare bruker mye ressurser av små aktører for å bekjempe noe som «ikke finnes mye av i Norge». I motsetning til det har vi aktører som anser hvor viktig det er å følge rutiner og være i forkant av de nye teknologiske funn. Innstillingen av de forskjellige *gatekeepers*, eller kontrollorganer er sikkert en faktor som er avgjørende når det kommer til deteksjon av hvitvasking (Kraakman, 1986). En bestemmende faktor på dette kan være hvor mange caser har de forskjellige aktører møtt i sitt faglige liv. Det kan være at det at intervjuobjektet nr 1 ikke har sett veldig mange tilfeller av hvitvasking har innvirkning på sin holdning om hvitvaskingsrutiner- og regelverket, mens intervjuobjektet nr 2 har sett mye av det, og jobbet konkret med det i sitt hverdagsarbeidsliv, noe som danner en helt annen holdning hos ham.

5.Konklusjon

Argumenter ovenfor tilsier at det ikke er rimelig å anta at hvitvasking er bare utbredt i den graden offentlige tall tilsier.

For å begynne med er de største hvitvaskingsskandaler i de siste tiårene indikasjon på at det er nok flere uavdekkede caser ennå, og mye av det skal sannsynligvis aldri se lyset. Det er slik av flere grunner: for det første er det slik at banksektoren ikke alltid oppfyller sine plikter som *gatekeeper* (Yeoh, 2020). Det kan skyldes både bevisste handlinger og uaktsomhet. Når det gjelder uaktsomhet mistenker forfatterne av dette verket av det kan skyldes delvis et litt naivt syn av enkelte profesjonelle aktører som ikke betrakter hvitvasking som noe av større omfanget enn det som offentlige tall tilsier. Når det gjelder bevisste handlinger er det både risiko for samarbeidet på ulovlige handlinger (korrupte bankansatte, mv.) og risiko for at gjerningspersonen inngår i samarbeidet med utenlandske jurisdiksjoner som har regler som avviker vesentlig fra hjemlandets lovverk.

I tillegg til det drøftet vi muligheten for at hvitvasking i liten skala foregår i det daglige uten at omfanget er av så vesentlig grad for å vekke oppmerksomhet. Den type hvitvasking (plassering ved investering i luksusgoder, smurfing, smugling av kontanter og små *business covers*) er sikkert noe som til sammen blir en stor andel av den uavdekket hvitvasking som kan foregå. Kompliseringen av dette er gitt med muligheten for å manipulere enkelte regnskapsposter, som gir enda mer troverdighet på *business covers* og andre kompliserte selskapsstrukturer, noe som under riktige omstendigheter kan gå udetektert (Stark, 2009; Schjelderup, 2011).

I tillegg til alt det ovennevnte lærte vi at investering i kryptovalutaer danner en relativt ny risiko for hvitvasking som må tas i betraktning. Litteraturen og lovverket er for tiden ikke tilstrekkelig utviklet, så det blir en utfordring i fremtiden. Per i dag er det klart at det er en mulighet som kan utnyttes av mange relativt enkelt (Keskitalo & Väyrynen, 2023).

6 Kritikk av oppgaven

6.1 Svakheter ved metoden

Når man gjennomfører kvalitativt intervju, må man også ta i betraktning de mulige fallgruvene ved metoden (Tjora, 2017), understreker viktigheten av tillit mellom forskeren og informanten, spesielt i studier som undersøker sensitive temaer, noe systemet for anti-hvitvasking i Norge er. Det omhandler kriminalitet, og mye av det vi studerer i prosjektet handler om hvorvidt aktørene følger loven.

Det å foreta personlige, individuelle intervjuer er tidkrevende. Et intervju kan fort ta mellom en og to timer. Dessuten må undersøkeren bruke tid til å administrere det enkelte intervjuet. Et møtetidspunkt må avtales, det må ordnes med rom der intervjuet kan finne sted. Ofte går det like lang tid til å administrere intervjuet som det går med til å foreta selve intervjuet (Jacobsen, 2022).

Personlige intervjuer er en form for individualisering. De får fram den enkelte respondentens holdninger og oppfatninger, uten at det tas hensyn til den sosiale sammenhengen. Åpne individuelle intervjuer egner seg godt til å få fram enkeltindividers fortolkning av et eller annet fenomen. Vi avklarer den enkeltes forståelse, hva slags mening som legges i ulike forhold. Dermed er også metoden tett knyttet til det vi tidligere kalte et fortolkende eller konstruktivistisk vitenskapssyn (Jacobsen, 2022).

Vi skulle ønske at vi hadde mer tid til å utføre flere intervju, men stramt tidskjema til ønskede aktørene gjorde det umulig å utføre flere. Vi hadde håpet på å kunne snakke med fagpersoner i skatteetaten eller økokrim, men vi uheldigvis traff veggen der. Skatteetaten sa blant annet at de ikke har kapasitet til å stille med en fagperson / hjelpe med vår oppgave.

En annen limitasjon av intervjumetoden var uoverensstemmelse mellom de to intervjuguidene. Det skyldes at de to intervjuobjekter var svært forskjellige faglige bakgrunn. Vi ville dessuten dra maksimal nytte av de to intervjuer, så intervjuguide er tilpassede, noe som gjør at de ikke er helt sammenlignbare.

6.2 Studies begrensing

Den fremste begrensningen i vårt verk er manglende litteraturen om hvordan hvitvasking faktisk foregår. Istedenfor det undersøker litteraturen først og fremst metoder for å forhindre hvitvasking, og inngår i debatter om ansvarsplassering mellom institusjoner og myndigheter. Det var tidligere diskutert i (Teichmann, 2020, s.692), som vi har henvist ovenfor. Vår oppgave skulle utdype litt mer på selve metodikken i begåelse av hvitvasking, og det har vi vært i stand til å gjøre, til en viss grad. Det har vært mulig ved å bruke en del kilder om kriminalitet, og mye fra amerikanske forfattere. Det har dessuten vært utfordrende å finne gode norske kilder om den tekniske siden av hvitvasking utover rapportene fra myndighetene, slik som Økokrim (NTAES, u.å.; NTAES, 2018; NTAES, 2020) og Finanstilsynet (2023). Likevel har det vært mulig å sammenligne og utfylle den informasjonen med andre utenlandske kilder. Likevel er vi klare over at det nåværende verket ikke utdyper så mye om den praktiske siden av hvitvasking som den opprinnelige intensjonen var. Til tross for det betrakter vi også at vi har gått et steg videre enn andre tidligere lignende verk i den forstand.

I tillegg til det har det vært litt utfordrende å finne konkrete referanser som omtalte regnskapsmanipulering i tilfeller av hvitvasking, konkret, så vi måtte nøye oss med offentlige utgitte materialer om risikable poster.

7. Videre forskning

Som vi har kommentert ovenfor er mye mer *normativ teori* enn *deskriptiv teori* i den nåværende litteraturen om hvitvasking. Det er til og med en kritikk til den nåværende litterært korpus omtalt i hvitvaskingslitteratur vi har henvist til (Teichmann, 2020, s.692). Vi savner derfor litt mer om den tekniske siden av hvitvasking (fremgangsmåter, teknikker, mv.), og synes derfor at videre forskning kan godt fokuseres litt mer på dette. Resultater av slik forskning kunne være til hjelp både til tilsynsmyndigheter, lovgivere og ikke minst i academia også.

I tillegg til det, som vi også har kommentert, er det en liten gap i litteraturen om regnskapsmanipulering med tanke på konkrete manipuleringer av regnskap i tilfeller av hvitvasking. Det er etter forfatterens mening en stor gap som burde fylles av omfattende metaanalyser som analyserte risikable poster på tvers av avdekkede hvitvaskingsaker. Konklusjoner til den type arbeid kunne være uvurderlige for både banker, regnskapsførere, revisorer og tilsynsmyndigheter.

Basert på svarene fra intervjuobjekt 2 om virtuelle eiendeler og utviklingen i lovgivningen, kan fremtidige arbeider fokusere på fenomenet med hvitvasking av virtuelle

eiendeler og deres utstrekning . På samme måte er crowdfunding et nisjeområde hvor det ennå ikke har blitt utviklet hvitvaskingsreguleringer for å håndtere dette, og en analyse kunne avdekke interessante data for fremtidige studier av hvitvaskingsfeltets fremtid (PWC, 2024).

8.Referanser

- Al-Rashidi, K. S. (2021, September). 'Indirect Method of Proof' and the Kuwaiti Anti-Money Laundering Law: A Lesson from the UK. In *Criminal Law Forum* (Vol. 32, No. 3, pp. 405-433). Dordrecht: Springer Netherlands. Hentet 10. mars fra <https://link.springer.com/article/10.1007/s10609-021-09415-3>
- Archer, C. (2004). *Norway outside the European Union: Norway and European integration from 1994 to 2004*. Routledge.
- Ardizzi, G., Petraglia, C., Piacenza, M., Schneider, F., & Turati, G. (2012). Estimating money laundering through a "cash deposit demand" approach. In *XXIV Conferenza Società italiana di economia pubblica: Economia informale, evasione fiscale e corruzione*. Pavia, IT. Hentet 10. mars fra <http://www.siepweb.it/siep/wp/wp-content/uploads/2021/10/201222.pdf>
- Barber, H. (2008). *Secrets of Swiss Banking: An Owner's Manual to Quietly Building a Fortune*. John Wiley & Sons.
- Bell, R. E. (2000). Proving the Criminal Origin of Property in Money-Laundering Prosecutions. *Journal of Money Laundering Control*, 4(1), 12-25.
- Berg, T. (2021). *Grunnleggende økonomistyring* (3. utgave.). Cappelen Damm akademisk.
- Berger, R. (2015). Now I see it, now I don't: Researcher's position and reflexivity in qualitative research. *Qualitative Research* 15(2).
- Bernstein, J. (2017). *Secrecy World: Inside the Panama Papers Investigation of Illicit Money Networks and the Global Elite*. Henry Holt and Co.
- Biber, E. (2010). *Revenue Administration: Taxpayer Audit: Use of Indirect Methods*. International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department.
- Bogen, S. (2023, 25. desember). Krypto mer populært enn aksjer blant unge nordmenn: Én million nordmenn sier de kommer til å kjøpe kryptovaluta i løpet av de neste ti årene. Skremmende utvikling, mener økonomieksperter. NRK. Hentet 1. mars fra <https://www.nrk.no/rogaland/unge-nordmenn-foretrekker-kryptovaluta-over-aksjer-1.16679174>

- Bond, M. (2012). *The Council of Europe: structure, history, and issues in European politics*. Routledge.
- Buscaglia, Edgardo (2008). "The Paradox of Expected Punishment: Legal and Economic Factors Determining Success and Failure in the Fight against Organized Crime," 4(1) *Review of Law and Economics*, 290-317.
- Caesar, Ed (2020 September 23). The FINCEN Files Shed New Light on a Scandalous Episode at Deutsche Bank. *The New Yorker*. <https://www.newyorker.com/news/news-desk/the-fincen-files-shed-new-light-on-a-scandalous-episode-at-deutsche-bank> Hentet 12.03.2024
- Camdessus, M. (1998, 10 Februar). Money Laundering: the Importance of International Countermeasures--Address by Michel Camdessus. International Monetary Fund. Hentet 10.03.2024 fra <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp021098>
- Carson, A. B. (1949). A "source and application of funds" philosophy of financial accounting. *The Accounting Review*, 24(2), 159-170.
- Cooley, A., Heathershaw, J., & Sharman, J. (2018). The Rise of Kleptocracy: Laundering Cash, Whitewashing Reputations. *Journal of Democracy*, 29(1), 39-53.
- Coppola, Frances (2018, September 26). The Tiny Bank at the Heart of Europe's Largest Money Laundering Scandal. *Forbes*, 26 Sept. 2018. Hentet 10. Mars 2024 fra www.forbes.com/sites/francescoppola/2018/09/26/the-tiny-bank-at-the-heart-of-europes-largest-money-laundering-scandal/?sh=13b2b3442805
- Council of Europe. Committee of Ministers (1980). Committee of Ministers to member states on measures against the transfer and the safekeeping of funds of criminal origin: *Recommendation No. R (80) 10. RECOMMENDATION No. R (80) 10*. Council of Europe. Hentet 17. mars 2024 fra: <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/2/2019/04/R8010.pdf>
- Council of Europe (1990). Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime. (ETS No. 141). Council of Europe. Hentet 21. Mars 2024 fra

[CETS 141 - Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime \(coe.int\)](#)

Council of Europe (2005). Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism (CETS No. 198). Hentet 21. Mars 2024 fra [Full list - Treaty Office \(coe.int\)](#)

Council of Europe (2021) *Annual Report 2021. Committee of Experts on the Evaluation of Anti-money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL)* Council of Europe. Hentet 21. mars 2024 fra [MONEYVAL - Annual Report for 2021 \(coe.int\)](#)

Directive 91/308/EEC. Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering. <http://data.europa.eu/eli/dir/1991/308/oj>

Directive 2001/97/EC. Directive 2001/97/EC of the European Parliament and of the Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering - Commission Declaration. <http://data.europa.eu/eli/dir/2001/97/oj>

Directive 2005/60/EC. Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing. <http://data.europa.eu/eli/dir/2005/60/oj>

Directive 2015/849. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC. <http://data.europa.eu/eli/dir/2015/849/oj>

Directive 2018/843. Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU. <http://data.europa.eu/eli/dir/2018/843/oj>

- Domashova, J., & Mikhailina, N. (2021). Usage of machine learning methods for early detection of money laundering schemes. *Procedia Computer Science*, 190, 184-192.
- Duncan, M. G. (1991). *A Strange Liking: Our Admiration for Criminals*. University of Illinois. *Law Review*, Vol 1991 (1). Hentet 06.04.2024 fra <https://scholarlycommons.law.emory.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1046&context=faculty-articles>
- Dyntu, V., & Dykyi, O. (2018). Cryptocurrency in the system of money laundering. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(5), 75-81.
- Eiriksen, M. (2008). Hvitvasking gjennom skatteparadiser. I Høgberg, A. P., & Stridbeck, U. (Eds.). *Hvitvasking* (s.152-242). Universitetsforlaget.
- Endr. I hvitvaskingsforskriften. (2023). *Forskrift om endring i forskrift om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering*.(FOR-2018-09-14-1324) Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2023-03-22-382>
- Errico, L., & Musalem Borrero, A. (1999). Offshore Banking: An Analysis of Micro- and Macro-Prudential Issues. *IMF Working Papers*, 1999(005), A001. Hentet 3. mars 2024 fra https://www.imf.org/-/media/Websites/IMF/imported-full-text-pdf/external/pubs/ft/wp/1999/_wp9905.ashx
- European Commission (22 februar 2024). *Proposal for a directive: Anti-money laundering and countering the financing of terrorism legislative package*. Finance.europa.eu. Hentet 22 mars2024 fra [Anti-money laundering and countering the financing of terrorism legislative package - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/finance/anti-money-laundering-and-countering-the-financing-of-terrorism-legislative-package)
- FATF (Financial Action Task Force) (1998). *1997–1998 Report on Money Laundering Typologies*. Paris: Financial Action Task Force.
- FATF (2005). *Financial Action Task Force on Money Laundering. Third Mutual Evaluation/Detailed Assessment Report Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism*. Hentet 21. mars 2024 fra [Mutual Evaluation of Norway \(fatf-gafi.org\)](https://www.fatf-gafi.org/)

FATF(2014). *Mutual Evaluation Report Norway- 2014*. Hentet 21. mars fra [Norway's measures to combat money laundering and terrorist financing \(fatf-gafi.org\)](#)

FATF (u.å) *Countries*. Hentet 09. april 2024 fra [Countries \(fatf-gafi.org\)](#)

FATF (2023a). *Norway: Follow- up Report t & Technical Compliance Re-Rating*. Hentet 21.mars fra [Follow-Up-Report-Norway-2023.pdf.coredownload.pdf \(fatf-gafi.org\)](#)

FATF (2023b). *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*, FATF/OECD. Hentet 08. mars 2024 fra [www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html](#)

Fernández, C. M. (2014). Fighting against financing of terrorism and money laundering. *Global Journal of Management and Business Research*, 14(6), 43-48.

Finanstilsynet (2009). *Veiledning til ny lov og forskrift med tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering.*(8/2009)[Rundskriv] Hentet 21. mars 2024 fra [##RundskrivTittel## \(lovdata.no\)](#)

Finanstilsynet (2022). *Veiledning til hvitvaskingsloven (4/2022)*[Rundskriv] Hentet 21. mars 2024 fra [https://www.finanstilsynet.no/contentassets/7b1a60634567430796fc36ea9b1ae3ac/runskriv-4-2022-veileder-til-hvitvaskingsloven.pdf](#)

Finanstilsynet (2023). *Risikovurdering. Hvitvasking og terrorfinansiering*. Finanstilsynet Hentet 15. februar 2024. fra: [https://www.finanstilsynet.no/contentassets/6de27c06627b490b9991c285a397cb1f/risikovurdering-2023-hvitvasking-og-terrorfinansiering.pdf](#)

Fontinelle, E. (2023, 2 juni). How To Open and Access an Offshore Bank Account. Investopedia. Hentet 01.04.2023 fra [https://www.investopedia.com/articles/pf/11/opening-an-offshore-bank-account.asp](#)

Frantsovold, T., Solgård, J. & Klevstrand, A. (2020, 20. September). Danske Banks estiske filial knyttet til hvitvasking for østeuropeiske kriminelle og internasjonale terrorister: Nye lekkede dokumenter viser hvem som handlet gjennom Danske Banks skandaliserte estiske filial, ifølge danske medier. *Dagens næringsliv*.

<https://www.dn.no/marked/thomas-borgen/danske-bank/altaf-khanani/danske-banks-estiske-filial-knyttes-til-hvitvasking-for-osteuropeiske-kriminelle-og-internasjonale-terrorister/2-1-878276> Hentet 10.03.2024.

Galligan, D. (2006). *Law in modern society*. OUP Oxford.

Goldmann, M. (2012). We need to cut off the head of the king: Past, present, and future approaches to international soft law. *Leiden Journal of International Law*, 25(2), 335-368.

Gordon, R. K. (2009). Laundering the proceeds of public sector corruption. World Bank, April, 09-10.

Gronholt-Pedersen, J. & Guarascio, F. (2019, 17. april). EU states force clearing of Estonian, Danish regulators over Danske Bank. *Reuters*. Hentet 10. mars 2024 fra <https://www.reuters.com/article/us-danske-bank-moneylaundering-idUSKCN1RT0VZ/>

Government of the Virgin Islands (2016, 1. desember). Central Statistics Office Resources. https://bvi.gov.vg/sites/default/files/resources/virgin_islands_population_and_housing_census_2010.pdf

Hart, H. L. A., & Green, L. (2012). *The concept of law*. Oxford University Press.

Haus E., Mørk B.E., & Oppen M. (2020). *Kvantitative og kvalitative metoder i merkantile fag*. Cappelen Damm Akademisk.

Hayes, A. (2021, 30 Juni). What Is a Smurf and How Does Smurfing Work?. Investopedia. Hentet 10.03.2024 fra <https://investopedia.com/terms/s/smurf.asp>

He, P. (2010). A typological study on money laundering. *Journal of Money Laundering Control*, 13(1), 15-32.

Hendriyetty, N. and Grewal, B.S. (2017). Macroeconomics of money laundering: effects and measurements. *Journal of Financial Crime*, Vol. 24 (1), 65-81. <https://doi.org/10.1108/JFC-01-2016-0004>

- Houston, J. F. (1990). The Policy Implications of the Underground Economy. *Journal of Economics and Business* 42: 27–37.
- Huang, S. (2021). Cryptocurrency and crime. In *FinTech, Artificial Intelligence and the Law* (pp. 125-143). Routledge.
- Huber, D. (1999). *Decade Which Made History: The Council of Europe 1989-1999*. Council of Europe.
- Hvitvaskingsloven. (2018). *Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering* (LOV-2018-06-01-23). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-01-23>
- Høgberg, A. P., & Stridbeck, U. (Eds.).(2008). *Hvitvasking*. Universitetsforlaget.
- Internal Revenue Service (2023). *Bank Secrecy Act*. United States Internal Revenue Service. Hentet den 10.03.2024 fra <https://www.irs.gov/businesses/small-businesses-self-employed/bank-secrecy-act>
- Irwin, A. S. M., Choo, K-K. R., & Liu, L. (2011). An analysis of money laundering and terrorism financing typologies. *Journal of Money Laundering Control*, 15(1), 85-111. <https://doi.org/10.1108/13685201211194745>
- Ismayilova, Khadjia (2017, September 5). Azerbaijani Laundromat shows how regime robs its people to feed itself. *The Guardian*. Hentet 10. mars 2024 fra: <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/05/azerbaijani-laundromat-shows-how-regime-robs-its-people-to-feed-itself>
- Jacobsen, D. I. (2022). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Jacobsen, S. (2019, 1. Oktober). *Danske Bank closes down its banking activities in Estonia*. Reuters. Hentet 10. mars 2024 fra <https://www.reuters.com/article/us-danske-bank-moneylaundering-idUSKBN1WG32G/>
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (6. utg.). Abstrakt forlag.

- Julius Otusanya, O., & Lauwo, S. (2012). The role of offshore financial centres in elite money laundering practices: evidence from Nigeria. *Journal of Money Laundering Control*, 15(3), 336-361.
- Kampevoll, F., Alayoubi, M. (2023, 9 november). Milliarder smugles. Økokrim vil senke grensen for bankuttak. NRK. Hentet den 01.04 fra <https://www.nrk.no/norge/milliarderi-kontanter-smugles.-okokrim-vil-senke-grensen-for-bankuttak.-1.16630606>
- Kampevoll, F., Alayoubi, M. (2023, 6 november). Milliarder smuglet ut av Norge: – Kommer fra kriminalitet. NRK. Hentet den 01.04 fra <https://www.nrk.no/norge/milliardersmuglet-ut-av-norge--kommer-fra-kriminalitet-1.16597194>
- Keskitalo, K., & Väyrynen, J. (2023). Fennoscandic comparison on KYC obligations of a virtual currency provider. *Journal of Money Laundering Control*, 26(7), 167-180.
- Kraakman, R. H. (1986). Gatekeepers: the anatomy of a third-party enforcement strategy. *The Journal of Law, Economics, and Organization*, 2(1), 53-104.
- Kristoffersen, T. (2017). *Virksomhetsstyring og regnskapsorganisering*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M. & Rygge, J. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2.utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Akademisk.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2021). *Det kvalitative forskningsintervjuet*. (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Levi, M. (2002). Money laundering and its regulation. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 582(1), 181-194.
- Levi, M., & Reuter, P. (2006). Money laundering. *Crime and justice*, 34(1), 289-375.
- Madinger, J. (2011). *Money laundering: A guide for criminal investigators*. CRC Press.
- Maggetti, M. (2014). Promoting Corporate Responsibility in Private Banking: Necessary and Sufficient Conditions for Joining the Wolfsberg Initiative Against Money Laundering. *Business & Society*. Vol. 53(6) 787-819. DOI: 10.1177/0007650312439448

- Maleta, N., & Stipanovic, I. (2018). Difficulties in procedure of obtaining evidence on money laundering through cryptocurrencies as a possible threat to the market stability. *Economic and Social Development: Book of Proceedings*, 589-598.
- Mason, J. (2018). *Qualitative Researching*. (3 utg.). Sage. Research. *Qualitative Inquiry* 16(10)
- Murphy, T. G. (1989). *Uncovering assets laundered through a business* (Vol. 7). US Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Assistance.
- Neagle, J. (1988). *Latin American Connections Among Drugs, Corruption, & The War Against Leftists: The Colombian Case*.
- Nordnet. (u.å.). *Investerings-muligheter i kryptovaluta*. Nordnet. Hentet 1. mars fra <https://www.nordnet.no/no/marked/kryptovaluta>
- NTAES (u.å.). *Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTAES)*. NTAES. Hentet 1 April 2024 fra <https://ntaes.no/>
- NTAES (2017). *Indikatorer på mistenkelige transaksjoner for rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven*. NTAES. Hentet 1. Mars 2024 fra https://img8.custompublish.com/getfile.php/4887087.2528.zt7squiw7aaqza/REGNSK_AP+OG+REVISJON_2017.pdf?return=www.okokrim.no
- NTAES (2020). *Situasjonsbeskrivelse 2020. Arbeidslivskriminalitet*. NTAES. Hentet 1. Mars 2024 fra <https://img8.custompublish.com/getfile.php/4632632.2528.kitjs7bwisslml/NTAES+Rapport+Situasjonsbeskrivelse+2020-web.pdf?return=www.okokrim.no>
- Nyeng, F. (2012). *Nøkkelbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Obermaier, F., & Obermayer, B. (2017). *The Panama Papers: Breaking the story of how the rich and powerful hide their money*. Simon and Schuster.
- Office for Money Laundering Prevention of the Republic of Slovenia (2023, 1 desember). *Prevention of money laundering*. Republic of Slovenia. Hentet 1. April fra <https://www.gov.si/en/topics/prevention-of-money-laundering/>

- Olsen, A. B., & Vigdal, A. M. (2021). *Skatterett for økonomistudenter* (3. utgave.). Fagbokforlaget.
- Orgeret, Kristin Skare (2024). Panamapapirene i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 21. mars 2024 fra <https://snl.no/Panamapapirene>
- Ping, H. (2004). Banking secrecy and money laundering. *Journal of Money Laundering Control*, 7(4), 376-382.
- Postholm, M., & Jacobsen, D. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning*. Cappelen damm akademisk.
- Public Broadcasting Service (u.å.). Drug Wars: Interview Mike MCDonald. PBS. Hentet 12. mars .2024 fra <https://pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/interviews/mcdonald.html>
- PwC.(2024). *PwC Premium Antihvaskrapport 2023*(PwC Antihvitvaskrapport 2023). Hentet 18 februar 2024
- Quirk, P. J. (1996). *Macroeconomic Implications of Money Laundering, IMF Working Papers, 1996 (066)*. <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/001/1996/066/article-A001-en.xml>
- Rao, A. A., & Kanchana, V. (2018). Dynamic approach for detection of suspicious transactions in money laundering. *International Journal of Engineering & Technology*, 7(3.10), 10–13. <https://doi.org/10.14419/ijet.v7i3.10.15619>
- Reuter, Peter (2007): Are Estimates of the Volume of Money Laundering Either Useful or Feasible?, Paper prepared for the conference ‘Tackling Money Laundering’, University of Utrecht, Utrecht, Netherlands, November 2007. Omtalt i Schneider, F. (2010). Turnover of organized crime and money laundering: some preliminary empirical findings. *Public choice*, 144(3-4), 473-486, side 5.
- Robinson, J. (1996). *The Laundrymen: inside money laundering, the world's third-largest business*. Arcade Pub.
- Rose, K. J. (2020). Disclosing anti-money launderers through CSR regulation—a new way to combat money laundering. *Journal of Money Laundering Control*, 23(1), 11-25.

- Reuter, P., & Truman, E. M. (2005). *Chasing dirty money: The fight against money laundering*. Peterson Institute.
- Rui, J.P. (2012). *Hvitvasking: Fenomenet, regelverket, nye strategier*. Universitetsforlaget.
- Rui, J. P. (2023). Om bankers rett til avslag/oppsigelse og plikt til avvisning og avvikling av kundeforhold grunnet i hvitvaskingsloven. *Tidsskrift for forretningsjus*, (1), 2-49.
- Rui, J. P., Ringen, G. H., Rørholt, K. F., & Norge. (2021). Hvitvaskingsloven : lov 1. juni 2018 nr.23 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering : lovkommentar. Universitetsforlaget.
- Sagvik, M. (2007). Finnes det et alternativ til EØS-avtalen?. *Stat & Styring*, 17(3), 16-19.
- Saunders, A., Lewis, M. & Thornhill, P. (2015) *Research Methods for Business Students* (7. utg.). Person Education Limited.
- Segovia-Vargas, M. J. (2021). Money laundering and terrorism financing detection using neural networks and an abnormality indicator. *Expert Systems with Applications*, 169, 114470.
- Shaffer, Y. (2024). The FATF criminalization of money laundering—much room for improvement. *Journal of Money Laundering Control*, 27(2), 225-227.
- Shelton, D. (2009). Soft law. In *Routledge handbook of international law* (pp. 68-80). Routledge.
- Schjelderup, P. G. (2011). Sekretessejurisdiksjoner, korrupsjon og økonomisk kriminalitet. *Praktisk økonomi & finans*, 27(4), 58-65.
- Sirnes, E (2021, 5 mai). Skallselskap. Store norske leksikon på snl.no. Hentet 9. april 2024 fra <https://snl.no/skallselskap>
- Schneider, F. (2010). Turnover of organized crime and money laundering: some preliminary empirical findings. *Public choice*, 144(3-4), 473-486.
- Schneider, F., & Windischbauer, U. (2008). Money laundering: some facts. *European Journal of Law and Economics*, 26, 387-404.

- Schmollinger, C., Cushing, C. (2022 September 2). Fed ends decade-long enforcement action against HSBC. *Reuters*. Hentet 12.02.2024 fra <https://www.reuters.com/business/finance/us-fed-terminates-enforcement-action-against-hsbc-2022-09-02/>
- Schott, P. A. (2006). Reference guide to anti-money laundering and combating the financing of terrorism. World Bank Publications.
- Springe, I. (2019, Mars 20). Mega-donor to pro-Russian party benefits from Magnitsky and Azerbaijani laundromats. *The Baltic Center for Investigative Journalism Re:Baltica* Hentet 10. mars 2024 fra <https://en.rebaltica.lv/2019/03/mega-donor-to-pro-russian-party-benefits-from-magnitsky-and-azerbaijani-laundromats/>
- Stark, S.A. (2009). Hidden Truehand: How Corporations and Individuals Hide Assets and Money. Universal-Publishers, Boca Raton, FL.
- Statista Research Department (2024, Februar 29). Deutsche Bank - statistics & facts. *Statista*. Hentet 12. mars 2024 fra <https://www.statista.com/topics/1350/deutsche-bank/#topicOverview>
- Statistisk sentralbyrå (2023, , 28. september). 09406: Lovbrudd etterforsket, etter lovbruddstype, statistikkvariabel og år. SSB. Hentet 1. mars 2024 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09406/>
- Stenvold, T. D., & Stephansen, S. W. (2023). *Regnskapsorganisering : forretningsforståelse, risikovurdering og regnskapsførers rolle* (1. utg.). Fagbokforlaget.
- Sterling, T., Meijer, B.H. (2018 September 4). Dutch bank ING fined \$900 million for failing to spot money laundering. Hentet 12. mars 2024 fra <https://reuters.com/article/idUSKCN1LK0CZ/>
- Stortinget (2023). *Eu/EØS-arbeidet*. Hentet 01. Februar 2024 fra EU/EØS-arbeidet - stortinget.no
- Stubholt, L. M., & Grønnbakk, M. T. (2019). EØS-avtalens betydning for norsk regelutvikling– passiv resepsjon av fremmed rett eller aktiv europapolitikk?. *Internasjonal politikk*, 77(4), 350-357.

- Tatone, A. (2020, September 20). A Small-Scale Con Exposes Deutsche Bank's Lack of Oversight. *OCCRP (Organized Crime and Corruption Reporting Project)*. Hentet 12. Mars 2024 fra <https://www.occrp.org/en/the-fincen-files/small-scale-con-exposes-deutsche-banks-lack-of-oversight>
- Tai, C. H., & Kan, T. J. (2019, July). Identifying money laundering accounts. In 2019 International Conference on System Science and Engineering (ICSSE) (pp. 379-382). IEEE. Hentet 1 mars fra <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/8823264>
- Tanzi, V., & Shome, P. (1993). A primer on tax evasion. *Staff Papers s (International Monetary Fund)*, 40(4), 807-828. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/pdf/3867611.pdf> (lastet ned, 15.03.24).
- Teichmann, F. M. J. (2020). Money laundering in the jewellery business. *Journal of Money Laundering Control*, 23(3), 691-697.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse - En innføring i kvalitative metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tiemann, M. (2024). A commentary on the EU money laundering reform in light of the subsidiarity principle. *Journal of Financial Regulation and Compliance*.
- Tiwari, M., Ferrill, J., & Allan, D. M. (2024). Trade-based money laundering: a systematic literature review. *Journal of Accounting Literature*. Hentet 12. mars fra <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JAL-11-2022-0111/full/html>
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3.utg). Gyldendal akademisk.
- Tjora, A. (2021) *Kvalitative forskningsmetoder* (5. utg.). Gyldendal.
- TOSLO-2002-9388: <https://lovdata.no/pro/#document/TRSTR/avgjorelse/toslo-2002-9388-9388m?searchResultContext=1222&rowNumber=1&totalHits=5>
- Unger, B. (2007). Implementing Money Laundering. I Masciandaro, D., Takats, E., & Unger, B. (2007). *Black finance: the economics of money laundering* (103-149). Edward Elgar Publishing.

United Nations. (1991). United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988: Adopted by the Conference at Its Sixth Plenary Meeting on 19 December 1988. New York: United Nations.
https://unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf

United Nations (2023, 20 oktober). *Chapter VI. Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*
Hentet 07.04.2024 fra [UNTC](#)

United Press International (1990, 2 Juli). Operation Greenback. United Press International.
Hentet 12.03.2024 fra <https://upi.com/Archives/1990/07/02/Operation-Greenback/4053646891200/>

Van Duyne, P. C., Harvey, J. H., Gelemerova, L. Y., van Duyne, P. C., Harvey, J. H., & Gelemerova, L. Y. (2018). Historical overview. *The Critical Handbook of Money Laundering: Policy, Analysis and Myths*, 41-89.

Virki, T (2018, Desember, 19). Estonia arrests ten in Danske Bank money laundering inquiry. *Reuters*. Hentet 10. mars 2024 fra <https://www.reuters.com/article/us-danske-bank-moneylaundering-idUSKBN1OI0NL/>.

Walker, J. (2007). Measuring global money laundering. Paper presented at the conference 'Tackling Money Laundering', University of Utrecht, Utrecht, The Netherlands, November 2007, i Schneider, F. (2010). Turnover of organized crime and money laundering: some preliminary empirical findings. *Public choice*, 144(3-4), 473-486.

Yeoh, P. (2020). Banks' vulnerabilities to money laundering activities. *Journal of Money Laundering Control*, 23(1), 122-135.

Zerilli, F. M. (2010). The rule of soft law: an introduction. *Focaal*, 2010(56), 3-18.

Zucman, G. (2015). *The Hidden Wealth of Nations: The Scourge of Tax Havens*. University of Chicago Press.

9. Vedlegg

9.1 Vedlegg 1: Intervjuguide

9.1.1 Intervjuguide I*

Bakgrunnen for dette intervjuet er vår bacheloroppgave i økonomi og administrasjon ved NTNU Handelshøyskolen i Trondheim, der vi ønsker å undersøke nærmere om regnskapsmanipulering i hvitvaskingssammenheng hos norske regnskapsforetak.

Vi setter derfor stor pris på at du tok deg tiden til å stille opp på et dybdeintervju og delt med oss din kunnskap og erfaring.

To spørsmål før vi går i gang:

Er det ok at vi kontakter deg i etterkant av intervjuet dersom vi har noen oppfølgingsspørsmål?

Er det greit for deg at vi tar opp lyd under vår samtale? Dette skal kun brukes internt i gruppen. (Vi sletter opptaket i etterkant)

Spørsmål til intervju:

- Du som er Daglig leder på et regnskapskontor og har det overordnede ansvaret for dine medarbeidere. Hvilke “red flags” ser du etter, for å kunne identifisere hvitvasking til bedriftene du fører regnskap til?
- Hvilke rutiner har du på det?
- Har du selv hatt praksis mens du jobbet som regnskapsfører hvor du oppdaget hvitvasking?
- Hva er de vanligste regnskapsmanipuleringsteknikker som brukes i tilfeller av hvitvasking?
- Har du oppdaget slike manipuleringer?
- Hva er de typiske stegene som følges for å etterforske saken videre?
- Hvordan sikres eventuelle spor og dokumentasjon?
- Hva vil skje med bedriften hvis regnskapsfører oppdager hvitvasking?
- Får bedriften sjanse til å svare og rette opp?
- I hvilke tilfeller kontaktes økokrim/finanstilsynet?

- Hvordan samarbeider skatteetaten og regnskapskontorene for å utveksle informasjon og erfaringer angående regnskapsmanipulering?
- Er det etablert bransjesamarbeid eller nettverk for å styrke bekjempelsen av hvitvasking?
- Hvilken kompetanse mener du er nødvendig for regnskapsførere og ansatte i skatteetaten når det gjelder å avdekke regnskapsmanipulering i tilfeller av hvitvasking?
- Hva slags opplæring/kurs og etterutdanning tilbys regnskapsførere for å holde seg oppdatert på de nyeste trendene innen regnskapsmanipulering i tilfeller av hvitvasking?
- Hvordan har digitalisering og automatisering påvirket arbeidet med å oppdage regnskapsmanipulering?
- Vil du si at det har blitt enklere å oppdage hvitvasking eller mer utfordrende med innføring av digitalisering?
- Ser du for deg en rekke endringer i fremtidige digitale metoder/verktøy for å bekjempe regnskapsmanipulering?
- Hvis ja- eventuelt hvilke?
- Hvordan tror du teknologiske fremskritt som kunstig intelligens og maskinlæring kan bidra til å styrke oppdagelsen av regnskapsmanipulering?
- Hvilke utfordringer mener du er knyttet til implementeringen av slike verktøy?
- Er det spesifikke trender eller utfordringer som du tror vil påvirke arbeidet med å avdekke hvitvasking i regnskapsbransjen?
- Hvordan mener du bevisgrunnet og samarbeidet mellom offentlige myndigheter og private aktører kan styrkes for å bedre bekjempe regnskapsmanipulering?
- Hvordan vurderer du samspillet mellom internasjonale regnskapsstandarder og det nasjonale rammeverket når det gjelder å identifisere og bekjempe regnskapsmanipulering?
- Er det noen sektorer eller bransjer som regnskapskontorer anser som høyrisiko når det gjelder hvitvasking? Hvilke spesifikke indikatorer ser du etter i slike tilfeller?
- Hvilken rolle mener du etiske retningslinjer spiller inn når det gjelder å forebygge og avdekke regnskapsmanipulering/ hvitvasking?
- Tenker du at det burde være et større fokus på hvitvasking hos regnskapsforetak?
- Er det noen andre ting vi ikke har snakket om, som du tror er relevant?

9.1.2 Intervjuguide II

Intervjuguide

Problemstilling:

Fra et regnskapsførers- og et revisjonsselskaps perspektiv, Er om omfanget av hvitvasking så lite som dataene tilsier? Påvirkes størrelsen på bedriften av forekomsten av hvitvasking og hva er de vanligste regnskapsmanipulasjonene i regnskapet med hensyn til hvitvasking?

Introduksjon:

- Kort informasjon om prosjektet, intervjusituasjonen og formålet med studien.
- Informere om bruk av lydopptak og at datamaterialet vil bli slettet etter prosjektets ferdigstillelse.
- Informere om frivillig deltagelse, og at informantene kan trekke seg når som helst.
- Minne om at deltagelsen i prosjektet er anonymt.
- Har informanten spørsmål til meg før vi starter?

Bakgrunnsinformasjon:

1. Hvilken utdanning har du?
2. Hvor lang erfaring har du og avdelingen din med kontroll av kryptovaluta?
3. Jobber dere kun med virtuell valuta eller jobber dere med Anti-hvitvaskingsregler (AML)?
4. Hvor lenge har du jobbet i denne avdelingen?

Begreper (AML, krypto og lovverk):

5. Kan du forklare hvilken betydning virtuell valuta og hvitvasking har i deres daglige arbeid?
6. Har du kjennskap til hva lovverket sier om hvitvasking og virtuell valuta?

7. Hva legger du i begrepet risiko knyttet til eiendeler eller transaksjoner med tanke på hvitvasking?

Hovedspørsmål / åpne spørsmål:

Hvitvasking og prosedyre:

8. Hvilke “red flags” ser dere etter for å kunne identifisere hvitvasking til bedriftene, og hvilke prosedyrer anbefaler dere for selskapene dere jobber med for å bekjempe hvitvasking? Hvilke rutiner har dere på det?

9. Hva er de typiske stegene som følges for å etterforske saken videre?

10. Etter din erfaring, føler du at omfanget av hvitvasking er moderat i Norge?

11. Hva vil skje med bedriften hvis dere eller andre oppdager hvitvasking?

12. Får bedriften mulighet til å svare og rette opp?

13. I hvilke tilfeller kontaktes økokrim/finanstilsynet?

Internkontroll og tilsyn

14. Hvilke interne kontrollrutiner har selskapet på plass for å oppdage og forebygge hvitvasking?

15. Hva slags opplæring eller opplæringsprogrammer tilbyr dere de ansatte for å øke bevisstheten rundt hvitvasking og hvordan man kan bekjempe det?

16. Er det å ha gode tilsynsrutiner den største utfordringen for selskapet angående hvitvaskingsregelverket?

Kryptovaluta:

17. Er kryptovaluta det området hvor det kan være størst omfang av hvitvasking?

18. Er det regulering på plass eller under utvikling angående kryptovaluta på grunn av forskjellige endringer, slik som for eksempel MICA i EU?

19. Hvordan påvirker nye teknologier som blockchain og kunstig intelligens arbeidet deres med å oppdage og forebygge hvitvasking?

Reservespørsmål med utgangspunkt i Hvitvasking:

Hvis informanten ikke har kommet innpå disse temaene selv, går jeg videre til de aktuelle reserve spørsmålene.

20. Er det noen spesifikke indikatorer dere ser etter når dere gjennomgår transaksjoner for å identifisere mistenkelig aktivitet?

21. Hvordan samarbeider dere med andre selskaper eller bransjeorganisasjoner for å utveksle informasjon og beste praksis når det gjelder bekjempelse av hvitvasking?

22. Har dere opplevd utfordringer med å implementere eller håndheve antihvitvaskingsregler og -prosedyrer? I så fall, hva slags utfordringer?

23. Ser du noen muligheter for forbedring når det gjelder samhandling mellom offentlige myndigheter og private selskaper for å bekjempe hvitvasking?

24. Er internkontrollen for virtuell valuta forskjellig fra andre typer eiendeler når det gjelder anti- hvitvaskingsrutiner?

25. I henhold til hvitvaskingsloven § 35 er rapporteringspliktige foretak pålagt å gjennomføre internkontroll. Er denne rapporteringsplikten tilstrekkelig for å sikre god internkontroll, eller bør det inkluderes eller endres noe i internkontrollen?

Til slutt:

26. Har du noe du vil tilføye eller utdype? Noe jeg ikke har spurt om?

27. Hvordan følte du at intervjuet gikk?

28. Kan jeg ta kontakt hvis noe er uklart?

Takk for at du tok deg tid til å være med i dette forskningsprosjektet, det setter jeg stor pris på.
Opplyse om at det er mulig å få tilsendt bachelor når den er ferdig.

9.2 Vedlegg 2: Samtykkeskjema

Vedlegg 1: Informasjonsskriv med samtykkeskjema

Forespørsel om deltagelse i forskningsprosjekt med tema omfanget at hvitvasking i Norge.

Vi heter Carlos Gallego García, Ksenia Vavik og Hugo Ferrera Sánchez og studerer Bachelor i Økonomi og Administrasjon ved NTNU i Trondheim. Dette er en forespørsel om deltagelse knyttet til et forskningsprosjekt om hvitvasking og regnskapsmanipulering: en teoretisk tilnærming.

Det er en kvalitativ forskning, og i den forbindelse vil det bli gjennomført intervjuer med flere ansatte som jobber innenfor regnskaps- og revisjonssektoren for å utforske deres erfaringer og opplevelser knyttet til hvitvasking.

Om du takker ja, kommer jeg gjerne til din arbeidsplass for å gjennomføre intervjuet som vil ta ca 35-50 minutter. Intervjuet vil bli gjennomført med lydopptak hvis jeg får samtykke til det. Jeg vil bruke en godkjent lydopptaker og lagre det på en godkjent plattform med hensyn til personvernloven, og alle innsamlet data vil bli slettet etter prosjektets ferdigstillelse. Hvis det ikke er mulig å møtes på arbeidsplassen deres, kan vi bruke et nettbasert møteverktøy som Teams eller en annen plattform for å gjennomføre intervjuene. Deltakelsen vil også være anonym gjennom hele prosjektet. Grunnen til at jeg tar opp lyden er for å sikre at informasjonen blir riktig formidlet gjennom hele forskningsprosessen. Alle opptak og tekster blir behandlet med hensyn til personvernloven. Deltagelsen er frivillig og du kan når som helst trekke deg fra prosjektet, uten å oppgi grunn. Da vil opplysninger av deg bli slettet umiddelbart. Resultatet av prosjektet vil publiseres i vår bacheloroppgave som skal ferdigstilles våren 2024.

Formålet med bacheloroppgaven er å undersøke perspektivene til regnskapsførere og revisjonsselskaper angående omfanget av hvitvasking, med fokus på om dataene gir et korrekt bilde av omfanget. Oppgaven søker også å analysere om størrelsen på bedriften påvirker forekomsten av hvitvasking, samt å identifisere de vanligste regnskapsmanipulasjonene knyttet til hvitvasking. Problemstillingen er formulert som følger:

"Fra et regnskapsførers- og et revisjonsselskaps perspektiv, er omfanget av hvitvasking så lite som dataene tilsier? Påvirkes størrelsen på bedriften av forekomsten av hvitvasking, og hva er de vanligste regnskapsmanipulasjonene i regnskapet med hensyn til hvitvasking?"

Det er vi som er bachelorstudent som er ansvarlig for selve gjennomføringen av prosjektet, sammen med veilederen vår Morten Kringstad som er ansatt ved NTNU Trondheim. Vi er de eneste som har tilgang på innsamlet data, og vi har begge taushetsplikt. Prosjektet er meldt inn til personverntjenester for forskning, SIKT. Du har rett til å få innsyn om opplysninger lagret om deg, å få rettet opp i opplysninger som er feil, å få slettet opplysningene om deg og sende klage til Datatilsynet om vår behandling av dine personvernopplysninger.

Hvis du har spørsmål eller vil benytte deg av rettighetene dine, så ta kontakt:
Bachelorstudent: Hugo Ferrera Sánchez tlf: 90198815; E-post hugofer@stud.ntnu.no
Veileder: Morten Kringstad; E-post: morten.kringstad@ntnu.no

Hvis du har spørsmål knyttet til SIKT sin vurdering av prosjektet, kan du nå dem på telefon 73 98 40 40. Jeg setter stor pris på om du vil ta deg tid til å delta på intervju.

På forhånd, takk! Med vennlig hilsen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om studien "Hvitvasking og regnskapsmanipulering: en teoretisk tilnærming". Jeg har fått anledning til å stille spørsmål om studien. Jeg samtykker til å delta på intervju.

Signatur: _____

9.3 Vedlegg 3: SIKT godkjenning

NSD Søknad- Godkjenning

 Norsk ▾ Ksenia Vavik ▾

Meldeskjema / Bacheloroppgave / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

 16.02.2024 ▾

Referansenummer 494269	Vurderingstype Standard	Dato 16.02.2024
----------------------------------	-----------------------------------	---------------------------

Tittel
Bacheloroppgave

Behandlingsansvarlig institusjon
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for økonomi (ØK) / NTNU Handelshøyskolen

Prosjektansvarlig
Morten Kringstad

Student
Ksenia Vavik

Prosjektperiode
01.01.2024 - 30.04.2024

Kategorier personopplysninger
Alminnelige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 30.04.2024.

[Meldeskjema](#)

Kommentar
BAKGRUNN

Det fremgår av meldeskjema og dialog med student at behandlingen av personopplysninger er påbegynt. Siden NTNU ikke har protokollført behandlingen er det markert for brudd på prinsippet om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5 a). Personverntjenestene i Sikt vurderer risikoen dette har hatt på de registrertes rettigheter og friheter som meget lav. Det behandles kun allminnelige kategorier av personopplysninger og omfanget av opplysninger er svært begrenset. De registrerte har fått informasjon om formål, behandlingsansvar og sine rettigheter, og samtykket til å delta. Det har ikke vært brudd på personopplysningssikkerheten, og er etter Personverntjenester sin vurdering er det ikke nødvendig å varsle Datatilsynet.

INSTITUSJONENS ANSVAR

Vi minner om at det er behandlingsansvarlig institusjon NTNU som er ansvarlig for at behandling av personopplysninger foregår i samsvar med personvernregelverket. Institusjonen er ansvarlig for å sikre korrekt kunnskapsoverføring til sine studenter og ansatte. Dersom institusjonen har behov for ytterligere opplæring om personvern i forskning, er vi tilgjengelig for å gi veiledning.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Vi vurderer at prosjektet har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene videre. Vi minner om at det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvilke databehandlere du kan bruke og hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.)

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Figur 1: SIKT Godkjenning I

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringer-i-meldeskjema>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Figur 2: SIKT Godkjenning II

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
513866

Vurderingstype
Standard

Dato
02.04.2024

Tittel

hvitvasking og regnskapsmanipulering: en teoretisk tilnærming

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for økonomi (ØK) / NTNU Handelshøyskolen

Prosjektansvarlig

Morten Kringstad

Student

Hugo Ferrera Sánchez

Prosjektperiode

01.01.2024 - 30.04.2024

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 30.04.2024.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket. Vi har nå vurdert at du har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt og hvilke databehandlere du kan bruke. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.).

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringer-i-meldeskjema>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. I langvarige prosjekter vil vi ta kontakt hvert annet år for å minne om at eventuelle endringer må meldes.

Lykke til med prosjektet!

Figur 3: SIKT Godkjenning III

